

MAKİNA KIRILMASI SİGORTASINDA RİZİKO

DURSUN SAAT

İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

HAZİRAN 2015

İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAKİNA KIRILMASI SİGORTASINDA RİZİKO

DURSUN SAAT

HAZİRAN 2015

Bu tezi okuduğumuzu ve bu tezin kapsamı ve niteliği açısından, Özel Hukuk alanında Yüksek Lisans Derecesi için tamamen yeterli olduğunu beyan ederiz.

Tez Jürisi Üyeleri:

Prof. Dr. Tekin MEMİŞ
(Tez Danışmanı)

Prof. Dr. M. Alper GÜMÜŞ

Prof. Dr. Zehra ŞEKER ÖĞÜZ

Bu tezin İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından konulan tüm standartlara uygun şekilde yazıldığı teyit edilmiştir.

Tarih

11.06.2015

İmza/Mühür

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, çalışmada zgn olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

Ad/Soyad: DURSUN SAAT

İmza:

ÖZ

MAKİNA KIRILMASI SİGORTASINDA RİZİKO

Saat, Dursun.

Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Tekin MEMİŞ

Haziran 2015, 137 sayfa

Temelinde güven ilişkisinin yer aldığı sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin asıl yükümlülüğü olan prim ödeme borcuna karşılık sigortacı da rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararı giderme yükümlülüğü altındadır.

Toplumsal yaşamda birey, birçok türde risk grupları ile karşı karşıyadır. Söz konusu risklerin tamamına karşı sigorta teminatı sunulması teorik olarak mümkün olmakla birlikte sigortacılık tekniği açısından bazı risk türleri sigorta sözleşmelerinde belirtilmek suretiyle teminat kapsamı dışında tutulmaktadır.

Bu çalışmamız ile makina kırılması sigortası genel şartları uyarınca teminat kapsamında olan, aksi kararlaştırılmadığı sürece sigorta teminatı kapsamı dışında kalan ve mutlak olarak sigorta korumasından yararlanamayacak riziko grupları tek tek açıklanmıştır.

Ayrıca sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi akdedilmeden önce, sözleşme müddeti boyunca ve riziko gerçekleşikten sonraki görevlerine de değinilmiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: sigorta, sigorta sözleşmesi, riziko, riziko sınırlamaları, makina kırılması, mutad kullanım, sigorta ettirenin görevleri

ABSTRACT

RISK ON MACHINERY INSURANCE

Saat, Dursun.

LLM, Department of Private Law

Thesis Advisor: Prof. Dr. Tekin MEMİŞ

June 2015, 137 pages

In an insurance contract in which reliance is the essential element, the policy owner undertakes to pay a specified amount of money, "insurance premium", to insurer and the insurer, in turn, undertakes to cover a specific future losses.

Any individual in a society may face the potential risk groups in daily life. It is theoretically possible to cover all risk groups whereas some risks that are specified in the insurance contracts are left out of scope of the insurance contract due to insurance business techniques.

By this study, risk groups which are covered in general conditions of machinery insurance and some specified risks, unless otherwise agreed, which are left out of scope of the insurance contract are clarified. In addition, the responsibilities of policy owner during and before the insurance contract as well as after occurrence of the losses are mentioned.

KEY WORDS: insurance, insurance contract, risk, limitation of risk, machinery breakdown habitual usage, responsibilities of policy owner

TEŞEKKÜR

Akademik hayata ilk adım atışımın ürünü olan bu çalışmamın uzun ve titiz bir çalışmanın sonucu olarak ortaya çıkmış olduğunu en başta belirtmek isterim. Tez konumun seçiminden çalışmama son şeklini verene kadar bitmek tükenmek bilmeyen sorularına büyük bir sabır ve titizlik ile cevap veren, kıymetli görüşlerini benden esirgemeyen, akademik hayata adım atma arzusunu bana taşıyan ve emeklerinin karşılığını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim Sayın Hocam Prof. Dr. Tekin Memiş' e teşekkürü bir borç bilirim.

Kıymetli görüşleriyle tezime farklı bir noktalardan bakmamı sağlayan ve tez jürimde yer almayı kabul ederek çok kısa bir süre içerisinde tezimi okuyup değerlendiren Prof. Dr. M. Alper Gümüş'e ve yine aynı dileklerle lisans eğitimimde sigorta hukuku dersini aldığım ve öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyduğum Prof. Dr. Zehra Şeker Öğüz' e ayrıca teşekkür ederim.

Tez çalışmam sırasında her türlü imkan ve kolaylığı sağlayan başta İstanbul Şehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Nihat Bulut'a, değerli çalışma arkadaşlarıma ve kıymetli meslektaşım Melih Can Korkmaz'a müteşekkir olduğumu belirtmek isterim.

Son olarak hayatımın her anında desteklerini yüreğimde hissettiğim, varlıklarıyla mutlu olduğum ve üyesi olmaktan gurur duyduğum aileme de teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1
I. GENEL OLARAK.....	1
II.MAKİNA KIRILMASI SİGORTASININ TARİHÇESİ VE ÖNEMİ.....	3
III.MAKİNA KIRILMASI SİGORTASININ TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ.....	7
BÖLÜM I.....	10
MAKİNA KIRILMASI SİGORTASINDA KARŞILANAN RİZİKOLAR.....	10
1-Riziko.....	10
2-Makine Kırılması Sigortası Rizikoları.....	12
I.Konusu ve Kapsamı.....	12
II.Sigortalanan Rizikolar.....	17
A.İşletme Kazaları Rizikosu.....	18
B.Modelin, İmalatın, Montajın, Malzemenin, Kalıbın, Dökümün ve İşçiliğin Kusurlu Olması Rizikosu.....	19
C.Yağlama Kusuru Rizikosu.....	23
D.Elektrik Enerjisinin Doğrudan Doğruya Tesiri Neticesi Kısa Devre, Şerare, Voltaj Yükselmesi ile İzolasyon Hatası ve Atmosferik Elektrikiyetin Dolaylı Etkileri Rizikosu.....	25
E.Tıkanma, Yabancı Maddelerin Girmesi Rizikosu.....	28
F.Santrifüj Kuvvetinden Husule Gelen Parçalanma Rizikosu.....	28
G.Buhar Kazanlarında ve Buhar Kaplarında Su Noksanlığı Rizikosu.....	29
H.Su Çekiçlemesi, Ani Olarak Aşırı Isınma veya Soğuma Rizikosu.....	30
İ.Kapalı Kaplardaki Alçak Basınç Dolayısıyla Husule Gelen Deformasyonlar Rizikosu.....	30
J.Fırtına ve Kasırgadan, Dondan veya Çözülen Buz Parçalarının Yürümesi Rizikosu.....	31
K.İşletme Personelinin veya Üçüncü Şahısların İhmali, Kusuru, Hatası, Dikkatsizliği veya Sabotajı Rizikosu.....	32
L.İstisna Edilmeyen Diğer Hallerden Kaynaklanan Teminatlar.....	36

III.Rizikonun İspatı	37
BÖLÜM II.....	40
RİZİKONUN SINIRLANDIRILMASI	40
3-Rizikonun Sınırlandırılması.....	40
I.Genel Olarak	40
II.Sınırlandırma Türleri	41
4-Birincil Sınırlamalar	41
I.Rizikonun Konusu Bakımından Sınırlandırılması	41
II.Rizikonun Yer Bakımından Sınırlandırılması	44
III.Rizikonun Süre Bakımından Sınırlandırılması	46
5-İkincil Sınırlamalar	50
I.Mutlak Muafiyetler	50
A.Harp, her türlü harp olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma (harb ilan edilmiş olsun olmasın), iç harp, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler sebebiyle meydana gelen bütün ziya ve hasarlar.	50
B.Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden husule gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyoaktivite buluşmalarının ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu bütün ziya ve hasarlar.....	51
C.Kamu otoritesi tarafından sigortalı kıymet üzerinde yapılacak tasarruflar sebebiyle meydana gelen bütün ziya ve hasarlar.....	51
D.Yangın veya yangın vukuu dolayısıyla yapılan söndürme, yıkma ve kurtarma ameliyelerinin ve yıldırımın doğrudan doğruya tesirlerinden oluşan zarar ve hasarlar	52
E.Hangi sebepten husule gelirse gelsin her türlü kar kaybı ve mali mesuliyetlerden ortaya çıkan zarar ve hasarlar.....	55
F.Hırsızlık veya hırsızlığa teşebbüs dolayısıyla meydana gelen zarar ve hasarlar.....	56
G.Toprak çökmesi veya kayması, çığ, volkan indifaları, deprem, sel ve su basması gibi tabii afetlerden doğan zararlar	58
H.Makinaların normal işlemeden ve mutad kullanılmasından doğan aşınma ve yıpranmalardan veya çürüme, paslanma veya oksidasyondan, buhar kazanlarında kireçlenme ve çamurlanmadan işletmede doğrudan doğruya meydana gelen etkilerden, atmosferik ve sair şartların sebebiyet verdiği tedrici bozulmalardan husule gelen zarar ve hasarlar	59

İ.Kimyevi madde ve gazların ani oksidasyonu veya müşterek reaksiyonları neticesi vukua gelen infilaklarından, atmosferik elektrikiyet sebebiyle patlamaya mütemayil tozların infilakından doğan zararlar	63
J.Sigortalı iken hasarlanan ve bu hasar giderilmeden makinanın kullanılması neticesinden doğan zararlar	63
K.Sigortalının veya onun yerine kaim olan sorumlu kişinin kasdından ve ayrıca sözleşme varsa ağır kusurundan mütevellit maddi ziya ve hasarlar	66
L.3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj sonucunda oluşan veya bu eylemleri önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucu meydana gelen biyolojik ve/ veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak bütün zararlar	68
II.Genel Şartlarda Mutlak Muafiyet Olarak Kabul Edilen Bir Husus	
Sözleşmeye Konulacak Özel Bir Hükümlle Sigorta Teminatı Kapsamına Dahil Edilebilir mi?.....	69
A.Fiziki infilaklardan meydana gelen ziya ve hasarlar	76
B.Makina veya tesisin temel ve kaidelerinde teminat kapsamına giren sebeplerden ötürü meydana gelen ziya ve hasarlar	77
C.Teminatın kapsamına giren sebeplerden ötürü meydana gelen ziya ve hasarların gerektirdiği; uçak dışında kalan seri vasıtalarla yapılan nakliye masrafları, fazla mesai ve tatil günleri ücret ve zamları.....	77
D.Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketlerinin ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketlerin sebep olduğu bütün ziya ve hasarlar	79
E.3 üncü maddenin (1) bendinde belirtilen zararlar hariç olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar	80
F.Sigorta sözleşmesiyle teminat altına alınan rizikoların gerçekleşmesi sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak meydana gelen her türlü çevre kirliliği sebebiyle oluşabilecek bütün zararlar	81
BÖLÜM III	82
SİGORTA ETTİRENİN RİZİKO İLE İLGİLİ GÖREVLERİ	82
6-Riziko İle İlgili Görevler	82
7-Sözleşme Öncesi Bildirim Görevi	83
I.Genel Olarak	83
II.İhlalin Yaptırımı	85
A.Riziko Gerçekleşmeden İhbar Yükümlülüğünün İhlal Edilmesi.....	85

B.Riziko Gerçekleştikten Sonra İhbar Yükümlülüğünün İhlal Edilmesi ..	88
8-Sözleşme Süresi İçindeki Görevler	89
I.Rizikoyu Ağırlandırmama Görevi	90
A.Sigortacının İhlali Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenmesi	93
B.Sigortacının İhlali Riziko Gerçekleştikten Sonra Öğrenmesi	93
II.Çifte Sigortayı Bildirme Görevi	96
III.Mülkiyet Değişikliğini İhbar Görevi	98
IV.Sigortalı Emtiadaki Yer Değişikliğini Bildirme Görevi	100
9-Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonraki Görevler	102
I.Rizikonun Gerçekleştiğini Bildirme Görevi	102
II.Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü	105
III.Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü	107
SONUÇ	110
KAYNAKÇA	113
EK: MAKİNA KIRILMASI SİGORTASI GENEL ŞARTLARI	125

KISALTMALAR

a.g.e	Adı geçen eser
AÜEHFD.	Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
Akt.	Aktaran
Batıder	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK.	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
dpn.	Dip not
E.	Esas
ETTK.	6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
f.	Fıkra
HD.	Hukuk Dairesi
HGK.	Hukuk Genel Kurulu
HMK.	6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İK.	4857 Sayılı İş Kanunu
İÜHFM.	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	Karar
m.	Madde
MK.	4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
MKSGŞ	Makina Kırılması Sigortası Genel Şartları
R.G	Resmi Gazete
s.	Sayfa
SK.	5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
STK.	Sigorta Tahkim Komisyonu
T.	Tarih
TCK.	5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TKHK.	6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TTK.	6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	ve devamı

GİRİŞ

I. GENEL OLARAK

Topluluk halinde yaşayan insanoğlu var oluşundan günümüze kadar yaşamlarını olumsuz yönde etkileyen risk veya risklerle karşı karşıyadır. Birey; yangın, trafik kazası, sel, hastalık gibi ne zaman ve nasıl meydana geleceğini bilmediği rizikoların ekonomik hayatında yaratacağı olumsuzlukların etkilerini giderebilmek amacıyla tehlike ile karşılaşılmadan önce tedbir alma ihtiyacı içerisinde girmiştir. Söz konusu olayların meydana getirdiği zararları, ferdin tek başına karşılaması imkansız olduğundan ötürü benzer rizikolara maruz kalabilecek kişiler bir araya gelip meydana gelen zararı karşılıklı yardım esasına dayanarak giderme fikri, sigorta sisteminin temelini oluşturmuştur¹.

Sigorta; sosyal, teknik ve ticari unsurları bünyesinde barındıran çok yönlü ekonomik bir faaliyettir². Sigorta kavramının varlığından söz edebilmek için bazı unsurların hep birlikte gerçekleşmesi gerekir. Söz konusu unsurlardan ilki, rizikonun³ varlığıdır. Riziko yok ise bir sigortadan bahsedemeyiz. İkinci unsur, söz konusu riske maruz kalabilecek kişiler topluluğudur. Üçüncüsü, topluluğu oluşturan bireylerin karşılaşacağı risklerin aynı veya benzer olmasıdır. Dördüncü unsur olarak karşımıza sigorta teminatının varlığı çıkmaktadır. Sigorta teminatı; üstlenilen riziko çerçevesince meydana gelen zararın giderilmesidir. Beşincisi ise söz konusu sigorta korumasının bir karşılığının olması (prim) ve son olarak sigorta ettirenin söz konusu korumadan yararlanmak için hukukun öngördüğü bir talep hakkına sahip olması gerekmektedir⁴.

---

¹ **Çeker, M.** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Sigorta Hukuku, 7. Bası, Adana, 2013, s. 1.

² **Rayegan, K.** Sigorta Sözleşmelerinin Tanımı ve Kurulması (TTK Tasarısı Hükümlerinin Değerlendirilmesi İle), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Mehmet Somer' in Anısına Armağan Özel Sayı, 2006, s. 517.

³ Riziko hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: Birinci Bölüm.

⁴ Sigortanın unsurları için Bkz: **Kender**, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 11. Bası, İstanbul, 2011, s. 2 vd., **Can, M.** Türk Özel Sigorta Hukuku, 3. Bası, Ankara, 2009, s. 17 vd., **Çeker**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Sigorta Hukuku, s. 2, **Özdamar, M.** Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara, 2009, s. 47.

Gelecekte karşılaşılabilecek risklerin ortaya çıkaracağı olumsuzlukları minimize etmek için önceden planlanmış girişimler ve alınan tedbirler, risk yönetimi⁵ olarak tanımlanmaktadır⁶. Modern toplumlarda risk yönetimi kavramının bir parçası olan ve yukarıda zikrettiğimiz unsurları bünyesinde barındıran sigorta kavramını, **aynı veya benzer rizikolara maruz kalan kişiler topluluğunda tehlikenin meydana gelmesi sonucu oluşan ihtiyacı sigorta şirketi olarak tarif edilen tüzel kişilikten belirli bir prim karşılığında giderilmesine yönelik hukuki bir talebe sahip olunması**⁷ şeklinde tanımlayabiliriz. Bir başka ifadeyle sigorta, sigorta ettiren tarafından ödenen para karşılığında sigortacı tarafından üstlenilen riskler sonucu meydana gelen sonucun sigortacı tarafından giderilmesini sağlayan bir sözleşme ilişkisidir.

Sigorta sözleşmesi, TTK. m. 1401’de “*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir*” şeklinde tanımlanmıştır. Görüleceği üzere sigorta sözleşmesi, sözleşmenin her iki tarafını da borç altına sokan ve sürekli bir borç ilişkisi doğuran rızai bir akittir.

Sözleşmenin bir tarafı olan sigorta ettiren, sözleşmede kararlaştırılan primi ödeme borcu⁸ altında iken buna karşılık diğer taraf olan sigortacı da üstlendiği risk gerçekleştiğinde sigorta tazminatı ödeme borcu altındadır⁹. Hemen belirtmemiz gerekir ki, sözleşmenin tarafı konumunda olan sigortacının 5684 sayılı SK. m. 3 hükmü uyarınca anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması gerekmektedir. Kanun koyucu, sigorta ettirenin gerçek veya tüzel kişi olması

⁵ Risk Yönetimi hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Altıntaş, Ayhan M.** 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Basel I ve Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Ankara, 2006, s. 1 vd., **Kızılboga, R.** Risk Yönetimi ve Ülke Uygulamalarında Risk Yönetim Modelleri, Journal of Academic Researches and Studies, 2012, Yıl 4, s. 7.

⁶ **Öğüz, Şeker Z.** Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, İstanbul, 2010, s. 21 vd.

⁷ **Kender,** Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, s. 3, Aynı yönde Bkz: **Möller, H.** Versicherungsvertragsrecht, Wiesbaden, 1971 (Akt: **Kender,** Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, s. 3), **Karayalçın, Y.** Riziko-Sigorta-Riziko Yönetimi, Ankara, 1984, s. 11 vd., **Çeker,** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Sigorta Hukuku, s. 2.

⁸ Sigorta ettirenin prim ödeme borcu ve borcu yerine getirmemesinin hukuki sonuçları hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Kender,** Zarar Sigortalarında Prim Ödenmemesinin Hukuki Sonuçları, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları, İstanbul, 1996, C. 10, Sayı. 1-3, s. 753 vd., **Kayıhan, Ş.** Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara, 2004, **Aral, Eldeleklioğlu İ.** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:11, Sayı: 22, Güz 2012/ 2, s. 203 vd.

⁹ **Kubilay, H.** Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, 2. Bası, İzmir, 2003, s. 33.

konusunda hiçbir sınırlama getirmeyen sigortacının her zaman bir tüzel kişiliğe sahip anonim şirket veya kooperatif olmasını aramıştır.

Sigorta sözleşmesi, 6098 sayılı Borçlar Kanunundaki genel esaslara göre kural olarak tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamaları neticesinde icap ve kabulü kurulur¹⁰. Diğer yandan gerek 6762 sayılı ETTK. gerekse de 6102 sayılı TTK, sigorta sözleşmelerinin kuruluşu bakımından herhangi bir şekil şartı öngörmediği için sigorta sözleşmelerinin yapılması BK. m. 12 “Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir” yönündeki düzenlemesi dolayısıyla herhangi bir şekle de tabi değildir¹¹. Her ne kadar sigortacı, TTK. m. 1424 hükmü uyarınca imzalanmış bir poliçeyi sigorta ettirene vermekle yükümlü ise de sigorta poliçesinin verilmesi sigorta sözleşmesinin kurulması için bir geçerlilik şartı olmayıp sadece ispat aracı olarak karşımıza çıkmaktadır¹². Zira TTK. m. 1424/ 3’ te poliçenin verilmediği veya düzenlenmediği hâllerde, sözleşmenin ispatını genel hükümlere tabi tutarak poliçe düzenlenmemiş olsa bile kurulmuş olan sözleşmenin geçerli olacağını kabul etmiştir.

II. MAKİNA KIRILMASI SİGORTASININ TARİHÇESİ VE ÖNEMİ

18. yüzyılda Avrupa, “Sanayi Devrimi” ile birlikte tarıma dayalı feodal siyasal ve ekonomik yapısını terk etmiş ve makina gücünün egemen olduğu üretim tarzına geçmiştir¹³. Sanayi devriminin en belirgin sonucu, üretim miktarında meydana gelen artış olup daha fazla mekanik güç ve daha fazla hammadde, beraberinde bu malları üretecek olan büyük sermayeli fabrikaları getirmiştir¹⁴. Bir başka deyişle basit ve emeğe dayalı üretim biçimlerinin yerini seri üretime dayalı fabrika üretimi almıştır¹⁵.

¹⁰ Oğuzman, M. / Öz, T. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2006, s. 44.

¹¹ Kender, Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları, I. Banka ve Ticaret Hukuku Sempozyumu, Ankara, 1984, s. 37, Memiş, T. Hukuki Açidan Elektronik Ortamda Sigorta Sözleşmelerinin Kurulması, (Yayınlanmamış Makale), 2013, s. 5.

¹² Yargıtay 11 HD. 19. 04. 1986 T. 1978/ 2151 E. 1986/ 2151 K., HGK. 28. 09. 1983 T. 1982/ 11-929E. 1983/ 853 K., HGK. 20. 12. 1995 T. 1995/ 11-935 E. 1995/ 1137 K.

¹³ Küçükcalay, A. Mesut, Endüstri Devrimi ve Ekonomik Sonuçlarının Analizi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: 1997, s. 51.

¹⁴ Küçükcalay, Endüstri Devrimi ve Ekonomik Sonuçlarının Analizi, s. 53.

¹⁵ McNeil, W. Dünya Tarihi, Çev: Alaaddin Şenel, Ankara, 1994, s. 465.

Sanayi Devrimi'nin odağında yer alan makinaları üreten ve geliştiren ülkeler artık hakimiyetin ve gücün merkezi konumundadır. Bundan dolayıdır ki, İngiltere, ardından ABD ve daha sonraları Avrupa ülkeleri önemli sosyal ve ekonomik sıçramalar yapmıştır.

19. yüzyılda değişen üretim tarzı sonucunda iş gücü, makinaların hakimiyeti altına girmiş olmasından ötürü makina merkezli bir takım sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Kazan ve Makina Kırılması Sigortası (Boiler and Machinery Insurance Policy) kazan kontrol hizmetlerinin gelişimi ile ortaya çıkmıştır¹⁶. Makinaları harekete geçirecek olan enerjinin büyük kısmının buhar makinaları ile sağlandığı ilk dönemlerde sık sık kazan patlamaları görülmekte idi. 1854 yılında bu patlamaların yarattığı endişelere karşılık olarak bir grup İngiliz mühendis “*Buharlı Kazan Patlamalarının Önlenmesi ve Yükselen Ekonominin ve Buharın Kullanımının Etkinleştirilmesi İçin Huddersfield Birliği*” olarak bilinen kazan kontrol hizmetlerini oluşturdu¹⁷. Bu oluşum, 1860 yılında merkezi İngiltere'nin Hartford şehrinde bulunan “*Politeknik Kulübü* ” adıyla yoluna devam etmiş ve 1866 yılına gelindiğinde bu grup “*Hartford Buharlı Kazan Kontrol ve Sigorta Şirketi*” ne dönüşmüştür¹⁸. Bu şirket ilk başlarda sadece kontrol hizmetleri sunmuş olmasına rağmen daha sonra müşterilerine ek bir ücret karşılığında yapmış olduğu kontrollerin bir nevi garantisini veren ve müşterisinin daha sonraki zararlarını tazmin etmek için bugünkü anlamda sigortaya benzer teklifler sunmaya başlamış ve makina kırılması sigortasının örnekleri ortaya çıkmıştır. Şimdilerde bir çok önemli sigorta şirketi kazan ve makinayı da kapsayan sigortalar yapmasına rağmen, Hartford Buharlı Kazan Kontrol ve Sigorta Şirketi Avrupa'da halen sektörün en önemli aktörlerinden bir tanesidir.

Ülkemizde ise sigortacılık faaliyeti ancak 1872 yılında üç İngiliz sigorta şirketinin acente açarak faaliyete geçmesi ile başlamıştır. Akabinde ilk yerli sigorta şirketi olma özelliğini gösteren Osmanlı Umum Sigorta Şirketi kurulmuştur. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte sigorta alanında gerek yasal gerekse de kurumlaşma açısından büyük adımlar atılmış olmasına rağmen gerçek ve modern anlamda bir sigorta kanunu ancak 1959 yılında 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu adı altında

---

¹⁶ **Kalis, P., Reiter, Thomas M. and Segerdahl, J.** Policyholder's Guide to the Law of Insurance Coverage, 1999, Bölüm 14, s. 4.

¹⁷ **Kalis, Reiter and Segerdahl,** a. g .e, s. 4 Ayrıntılı bilgi için Bkz: **Mehr, R., Cammack, E.,** Principles of Insurance, 1980, s. 345, **Stickney, Scott M. and Bennet, Richard C.,** Boiler and Machinery Coverage, Bölüm 5.01, s. 3.

¹⁸ **Vaughan, Emmett J.** Fundamentals of Risk and Insurance, 1986, s. 559.

yürürlüğe girebilmiştir. Bugün “Mühendislik Sigortaları” branşı altında kabul edilen¹⁹ makina kırılması sigortası ise Hazine Müsteşarlığı’nca 25. 02. 1967 tarihinde genel şartlarının düzenlenmesiyle Türk sigorta piyasasında uygulanmaya başlamıştır.

Birçok kimse makina kırılması sigortasının sadece sanayi odaklı çalışan işyerleri ve fabrikalar açısından bir ihtiyaç olduğunu düşünmektedir²⁰. Söz konusu düşünce bir noktaya kabul edilebilir, çünkü bu sigorta dalı üretim yapan büyük fabrika ve işletmeler için son derece hayati bir öneme sahiptir. Milyonlarca liraya mal edilen bir makinada meydana gelen arıza poliçe kapsamında kabul edilen riziko dolayısıyla oluşmuşsa burada işletme sahibi ortaya çıkan zararın giderilmesi yönünde sigorta şirketine karşı doğrudan hukuki bir talepte bulunarak zararını giderecektir. Ancak günümüzde soğutucular, klimalar, fırınlar, fotokopi cihazları gibi makina olarak kabul gören birçok nesne evlerimizde bulunmaktadır. İlerleyen bölümlerde anlatacağımız rizikoların bu tür makinalarda meydana gelmesi sonucu oluşacak ekonomik zararlardan korunmak ancak makina kırılması sigorta poliçesi ile mümkün olduğundan ötürü birey, herhangi bir ticari faaliyete özgülemediği diğer bir deyişle gündelik olarak kullanmakta olduğu makinalarını da makina kırılması sigortası ile sigorta ettirebilme imkânına sahiptir.

Makina kırılması sigortası, her şeyden önce iktisadi bir önem taşımaktadır. Bu sigorta türü ile sigorta ettiren bir yandan zarara uğrayacak veya yok olacak olan makinasını güvence altına alırken diğer yandan da sermayesinin devamlılığını korumaktadır²¹.

Diğer yandan sigorta şirketleri, makina kırılması sigortası poliçesi imzalanmadan önce genellikle uzmanları aracılığıyla riziko teftişinde bulunurlar. Riziko teftişi, fabrikalar, büyük tesisler veya yüksek bedelli konutlar için sigorta teminatı verilmeden önce uzman bilirkişiler tarafından yapılan, teminata konu olan şeyin hangi risklere açık olduğu ve ne gibi önlemler alınması gerektiği gibi ayrıntıları içeren risk araştırmalarıdır. Görüleceği üzere bu rapor, makina kırılması sigortası poliçesi imzalanmadan önce işyeri sahibinin karşılaşacağı olası rizikoları tespit etmekle birlikte sigortalanan şeyin riziko açısından iyileştirilmesine de hizmet

---

¹⁹ R.G 22. 11. 2005 T. ve Sayı: 26001.

²⁰ **Gordon, A.** Boiler and Machinery Insurance, <http://ezinearticles.com/?Boiler-And-Machinery-Insurance&id=395270>, 26. 05. 2014.

²¹ **Memiş,** Yangın Sigortasında Riziko, Ankara, 2001, s. 18, **Braess, P.** Die Versicherung, Band 4, Sachversicherung, Köln 1962-1964, (Akt: **Memiş,** Yangın Sigortasında Riziko, s.18).

etmektedir. Diğer bir ifadeyle bu sigorta türü, sigortalanan malın riziko açısından iyileşmesine katkıda bulunmaktadır²².

Günümüz işletmeleri, büyümek ve diğer işletmelerle rekabet edebilmek için, yeni yatırımlara girişmek ve teknolojik gelişmeyi yakından izlemek zorundadır. Kaynak yetersizliği yaşayan işletmelerin ihtiyaç duydukları yatırım mallarını satın alabilmesi çoğu kez mümkün olamamaktadır. Ayrıca bu kaynak bulunsa bile; bazı işkollarındaki hızlı gelişme ve değişimler nedeniyle bu mallara sahip olmanın optimal olmaması durumuyla karşılaşan işletme, yatırım ihtiyaçlarını karşılayabilecek orta ve uzun vadede özel bir finansman kaynağı arayışına girer. Bu noktada finansal kiralama yani leasing veya ticari işletme rehni gibi alternatifler karşımıza çıkmaktadır. 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktöring ve Finansman Şirketleri Kanunu m. 3'te finansal kiralama "*Bir finansal kiralama sözleşmesine dayalı olmak koşuluyla, bu Kanun veya ilgili mevzuatı uyarınca yetkilendirilen kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik olarak bir malın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi; kiracıya kira süresi sonunda malın rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması; kiralama süresinin malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden daha büyük bir bölümünü kapsamaması veya finansal kiralama sözleşmesine göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının malın rayiç bedelinin yüzde doksanından daha büyük bir değeri oluşturması hâllerinden herhangi birini sağlayan kiralama işlemi*" olarak tanımlanmıştır. Madde metninden de anlaşılacağı üzere finansal kiralama sözleşmesi süresince malın (çalışmamız bakımından makinanın) mülkiyeti kiralayana ait ancak mal kiracının zilyetliğindedir. Bu noktada leasing şirketleri, kiracının zilyetliğinde bulunan makinanın finansal kiralama sözleşmesi süresince maruz kalabileceği rizikolara karşı sigorta teminatı altına alınmasını talep etmektedir. 6361 sayılı kanununun 24. maddesinde de kiralama konusu malın sigorta ettirilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir. Uygulamada finansal kiralama yöntemiyle kiralanan bir makine, makina kırılması sigortası rizikolarını da içinde barındıran bir sigorta poliçesi ile teminat altına alınmaktadır. Görüldüğü gibi makina kırılması sigortasının finansal kiralama işlemlerinde kredi temini ve güvence fonksiyonu da bulunmaktadır²³.

---

²² Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, s. 19.

²³ Söz konusu saptamalarımız ticari işletme rehni bakımından da geçerlidir. 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu EK-2. maddesine göre "*Sanayi işletmelerinde 3 üncü maddenin (b) ve (c) bentlerinde*

III. MAKİNA KIRILMASI SİGORTASININ TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ

Sigortanın çeşitli şekilde ayırımı tabi tutulması mümkün olup bu kapsamda ilk olarak karşımıza sosyal ve özel sigorta ayırımı çıkmaktadır. *Sosyal sigorta*, ölüm, hastalık, işsizlik, iş kazası gibi çalışma hayatına ilişkin rizikolara karşı bir dizi kamu düzenlemesi çerçevesinde toplumun tamamına ya da büyük çoğunluğuna devlet eliyle işletilen sigorta kurumu tarafından sunulan sigorta türüdür²⁴. Buna karşılık çalışmamızın da asıl konusunu teşkil eden *özel sigorta* ise bireyin bir takım rizikolara karşı kendi menfaatlerini güvence altına almak için anonim şirket ya da kooperatif şeklinde kurulmuş bir sigorta şirketi ile yaptıkları özel hukuk sözleşmesi uyarınca istifade ettikleri sigortadır.

Özel sigortalarda yapılacak ilk tasnif ihtiyacın karşılanması esasına göredir²⁵. Buna göre sigorta sözleşmeleri, zarar ve meblağ (can) sigortası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kanun koyucu da TTK.'da özel sigortayı *zarar ve can sigortaları* olmak üzere ikiye ayırmıştır. Söz konusu ayırımın SK.'nın 5.maddesinde öngörülen *hayat ve hayat dışı sigorta* grubu ayırımına da paralellik taşıdığını belirtmek isteriz. Zarar sigortalarındaki temel ilke, sigorta ettirenin/sigortalının malvarlığında meydana gelen azalmayı önlemek iken can sigortalarında, para ile ölçülemeyen menfaat ilişkileri ve insan hayatı ile ilgili rizikolar (ölüm, sakatlık, hastalık gibi) teminat altına alınmaktadır²⁶.

Zarar sigortaları da karşıladığı ihtiyaca göre kendi içerisinde aktif sigortası ve pasif sigortası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

---

yer alan unsurlardan bir veya daha fazlası rehlin konusu yapılabilir, ticarî işletme rehnine konu kredilerle satın alınan makina, ekipman, araç, alet ve cihazlar rehnedilebilir. Rehinli mallar alacaklının belirleyeceği muhtemel rizikolara karşı sigorta ettirilir. Sigorta masraflarının hangi tarafa ait olacağı rehin sözleşmesinde belirtilir”.

Ticari işletme rehni hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Arkan, S.** Ticari İşletme Hukuku, 18. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013, s. 47, **Karahan, S.** Ticari İşletme Hukuku, İstanbul, 2013, **Bozer, A. / Göle, C.** 6102 Sayılı TTK Çerçevesinde Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2013, **Erten, A.** Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni ve Hukuki Sorunlar, Bankacılar Dergisi, 2000, Sayı: 32, s. 81 vd., **Reisoğlu, S.** Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme, Bankacılar Dergisi, 2003, Sayı: 47, s. 107 vd., **Topçuoğlu, M. / Çon, Ö.** Ticari İşletme Rehni Rehni Alacaklının Korunması, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2011, Sayı: 93, s. 174 vd.

²⁴ **Güvercin, H. C.** Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Yıl: 2004, C. 57, Sayı: 2, s. 1, **Özdamar,** Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, s. 49.

²⁵ **Kender,** Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, s. 200.

²⁶ **Ulaş, I.** Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, 8. Bası, Ankara, 2012, s. 9.

Aktif sigorta, bir menfaat sigortasıdır. Rizikonun gerçekleşmemesinde menfaati bulunanların bu menfaatlerini teminat altına aldıkları sigorta türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Hemen belirtmek gerekir ki, bu tür sigortanın konusu mal olmayıp mal üzerindeki para ile ölçülebilir ekonomik menfaattir²⁷. Zaten kanun koyucu da söz konusu mal üzerinde menfaati bulunanlara bu menfaatlerini sigortalama imkanı tanımış olmasıyla birlikte bizatihi eşyanın değil o eşya üzerindeki menfaatin sigortaya konu edildiğini açıkça görmekteyiz. Pasif sigorta ise sigorta ettirenin mal varlığındaki pasifinin (borcun) artmasına sebep olan olaylardan kaynaklanan zararları güvence altına alan zarar sigortası türüdür²⁸. Buna göre, makine kırılması sigortasının bir pasif sigorta türü olmadığını en başta söylememiz gerekmektedir.

Özel sigortalar bakımından ikinci ayırım ise riziko konusuna göre yapılmaktadır. Rizikonun konusuna göre sigorta sözleşmeleri, malvarlığı sigortası ve şahıs sigortası olarak ikiye ayrılmaktadır. Malvarlığı sigortasında riziko, bireyin aktif ve pasifi ile bir bütünlük teşkil eden malvarlığında²⁹ gerçekleşirken; şahıs sigortasında ise riziko, kişinin hayatında gerçekleşmektedir.

Makina kırılması sigortası ne 6762 sayılı ETTK.'da ne de 6102 sayılı TTK.'da özel olarak tanımlanmamıştır. Yukarıda anlattıklarımız kapsamında makina kırılması sigortasının karşıladığı ihtiyaca göre bir zarar sigortası olduğunu ve sigorta ettirenin mal varlığının aktif kısmının azalmasını engellediği için de zarar sigortasının alt türü olan aktif sigorta kategorisi içerisinde yer aldığını belirtmek isteriz. Makina kırılması sigortasında riziko, sigorta ettirenin malvarlığında gerçekleşeceğinden ötürü de bu sigorta türünün bir malvarlığı sigortası olduğunu da belirtmemiz gerekir. TTK.'da mal sigortası için öngörülen tüm hükümlerin bu sigorta türünde de uygulanması gerekmektedir³⁰.

Makina Kırılması Sigortası Genel Şartları (MKSGŞ) Hazine Müsteşarlığınca 25. 02. 1967 yürürlüğe konulmuş ve son olarak 01. 07. 2006

---

²⁷ **Uluğ, İ.** Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları, Sigorta Hukuku Dergisi, 2005, Özel Sayı 1, s. 197 vd., **Memiş,** Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, 2005, Özel Sayı 1, s. 90, **Omağ, Kemal M.** Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümler ile Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Özet Değerlendirmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, 2005, Özel Sayı 1, s. 30.

²⁸ **Çeker,** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Sigorta Hukuku, s. 136.

²⁹ **Dural, M.** Türk Özel Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, 2006, C. 1, s. 141.

³⁰ Aynı yönde Bkz: **Karayalçın,** Makine ve Montaj Sigortaları, Sigorta Hukuku Dergisi, C.2, Sayı: 1-2, 1984, s. 81-98, **Ulaş,** Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, s. 463.

tarihinde düzenleme yapılmıştır. 6762 sayılı ETTK.'ya göre düzenlenen bu genel şartların bazı maddeleri 6102 sayılı TTK.'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte uygulanma imkânını kaybetmiş olup çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde yeri geldikçe uygulanma imkânı kalmayan madde hükümlerine ayrıca değinilecektir.

BÖLÜM I

MAKİNA KIRILMASI SİGORTASINDA KARŞILANAN RİZİKOLAR

1- Riziko

Risk, tehlike ve riziko kavramları literatür bakımından birbirlerinden farklı anlamlar ifade etmektedir.

Williams ve Heins' e göre risk ; *“Literatürde, risk farklı şekillerde tanımlanmıştır. Kesin bir tanımı olmamakla birlikte, belirli bir zamanda belirli bir durumda gerçekleşebilecek sonuçların değişimidir. Sadece bir sonuç söz konusu ise, değişim ve dolayısıyla risk sıfırdır. Birçok sonuç söz konusu ise risk sıfır değildir, değişim arttıkça risk artar”* şeklinde tanımlanmıştır³¹.

1966'da Amerikan Risk ve Sigorta Birliği' nin sigorta terminolojisi komisyonunun kabul ettiği tanıma göre *“Risk iki veya daha fazla olasılığın olduğu sonuçlardaki belirsizliği ifade eder”*.

Tehlike ise, büyük bir zarar veya yok olmaya neden olabilecek, gerçekleşme ihtimali bulunan ve fakat istenmeyen durum olarak tanımlanmaktadır³². Diğer bir ifadeyle tehlike, sigorta akdinde belirlenen olayın gerçekleşme ihtimalidir³³.

İtalyanca *“rischio”* kelimesinden gelen riziko kavramı ise sigorta sözleşmesinin taraflarının iradeleri dışında oluşan, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği veya gerçekleşme tarihi belirsiz olan, zarar veya başkaca uygun olmayan bir hal doğuran geleceğe ait bir olay şeklinde tanımlanmaktadır³⁴. Diğer bir ifadeyle riziko, zararlı bir sonucun gerçekleşme ihtimali olarak karşımıza çıkmaktadır³⁵. Zarar sigortalarında ise riziko kavramı genel ve basit olarak sigortalı emtianın zarar

³¹ Williams, C. Arthur Jr., Heins, Richard M., Risk Management and Insurance, 5. Bası, McGraw-Hill Book Company, USA, 1985, s. 14.

³² Uluğ, Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Türkiye'de Sigorta Hukuku'nun Sorunları ve Geleceği, 2004, s. 309.

³³ Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, s. 21, Aynı yönde Bkz: Kaner, İ. Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike İle İlgili Görevleri, İÜHFM, 1991-1994, C. IV, s. 304.

³⁴ Omağ, Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu, İstanbul, 1985, s. 9 Aynı yönde Bkz: Kubilay, Özel Sigorta Hukuku, 2. Bası, İzmir, 2003, s. 33, Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, s. 21.

³⁵ Seven, V. Sigorta Priminin Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra Tahsil Edilmesinin Sonuçları, <http://web.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/dergimiz11-9-ozel/ozel/9%20seven.pdf>, 20.05.2014, s. 1270, Ünán, S. İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul, 1998, s. 27 vd.

görmesi veya hasara uğraması şeklinde tarif edilmektedir. Örneğin çalışmamızın konusu teşkil eden Makina kırılması sigortasında sigorta şirketi tarafından sigorta tazminatını ödenmesi gerektiren olay, sigorta konusu emtia üzerinde meydana gelen maddi ziya ve hasardır.

Rizikonun yukarıda belirtmiş olduğumuz tanımından yola çıkarak bazı unsurları bünyesinde barındırması gerektiğini düşünmekteyiz. Riziko³⁶;

- Tarafların iradeleri dışında meydana gelmelidir. Rizikonun tarafların iradeleri dışında meydana gelmesinden anlaşılması gereken ya doğa olaylarının olağan sonuçlarından veya üçüncü bir şahsın kastı dahil her türlü davranışından ya da bizzat sigorta ettirenin kendi dışındaki şartların etkisiyle birleşen iradi davranışlarından ötürü meydana gelmesidir³⁷.

- Belirsiz olmalıdır. Rizikonun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği muhtemel yani olası olmalıdır veya riziko gerçekleşecekse ne zaman gerçekleşeceği belli olmamalıdır.

- Tek kişiyi ya da birçok kişiyi etkileyebilecek boyutta ve gelecekte ortaya çıkabilecek bir olay olmalıdır.

- Meşru, yasalara ve ahlaka uygun olmalıdır. TTK. m. 1404 hükmü uyarınca sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamaz.

Her ne kadar doktrinel olarak risk-tehlike ve riziko kavramları birbirinden farklı anlamlar içeriyor olsa da TTK. bakımından böyle bir ayırım mevcut olmayıp tüm risk faktörleri için riziko kavramı kullanılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmamızda da risk-tehlike ve riziko kavramları arasındaki farkı burada belirtmek ve kabul etmekle birlikte genel kabul doğrultusunda tüm bu kavramlar için riziko terimi kullanılacaktır.

---

³⁶ Uluğ, Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Türkiye’de Sigorta Hukuku’nun Sorunları ve Geleceği, s. 331.

³⁷ Omağ, Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu, s. 9, dpn. 21.

2- Makina Kırılması Sigortası Rizikoları

I. Konusu ve Kapsamı

Makina kırılması sigortası, makinada oluşacak hasarların sebep olduğu zararları sigorta teminatı altına alan bir mal sigortası çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Makina terimi, sözlük anlamı itibariyle³⁸ “*Herhangi bir enerji türünü başka bir enerjiye dönüştürmek, belli bir güçten yararlanarak bir işi yapmak veya etki oluşturmak için çarklar, dişliler ve çeşitli parçalardan oluşan düzenekler bütünü*” olarak ifade edilmektedir. 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanunun 4’üncü maddesine³⁹ dayanılarak çıkartılan ve 2009 tarihinde yürürlüğe giren “Makina Emniyeti Yönetmeliği” m. 4/ f. 1/ ğ’ye göre makina; doğrudan insan veya hayvan gücü uygulaması dışındaki bir tahrik sistemi ile donatılmış veya donatılması amaçlanmış, ilişkili parçaları veya kısımlarının en az biri hareketli olan ve belli bir uygulama amacıyla bir araya getirilmiş olan parçalar topluluğu ile bunlardan; sadece kullanım sahasına veya bir enerji ve hareket kaynağına bağlantı için gerekli olan aksamları bulunmayan veya monte edilmeye hazır ve sadece bir ulaştırma vasıtasına monte edildiğinde veya bir bina ya da yapıya kurulduğunda çalışma yeteneğine sahip veya aynı sonucu elde etmek için bir bütün halinde çalışacak şekilde düzenlenen ve kumanda edilen veya (f) bendinde belirtilen kısmen tamamlanmış makina parçaları topluluğunu ve yük kaldırma amaçlı ve güç kaynağı doğrudan uygulanan insan gücü olan birbiriyle bağlantılı en azından biri hareketli bağlantılı parçalar ve aksamdan oluşan parçalar topluluğunu ifade etmektedir⁴⁰.

Makina çeşitleri bakımından MKSGŞ’ da sanayi makinası, iş makinası veya tarım makinası vs. şeklinde herhangi bir ayırım yapılmamış ve tüm makina türlerinin söz konusu sigortanın konusunu oluşturabileceği kabul edilmiştir. Hemen belirtmek gerekir ki, makina kırılması sigortası ile sigorta teminatı sunulan unsur sadece

---

³⁸http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53ec9129c5da85.31837441, 20. 05. 2014.

³⁹ R. G. 11. 07. 2011 T. ve Sayı: 24459.

⁴⁰ R.G 03. 03. 2009 T. ve Sayı: 27158.

makinanın kendisi olmayıp makina tesisleri ve makinaya ait aletler de sigorta teminatının kapsamı dahilindedir⁴¹.

MKSGŞ m. 1’de sigortacının *sigorta poliçesi ile bu poliçenin ayrılmaz cüzünü teşkil eden ekli envanter cetvelinde sayıları, imalat yılları; nitelikleri ve değerleri yazılı makina ve tesisleri deneme devresinden sonra normal çalışır halde iken veya aynı iş yerinde temizleme, revizyon veya değiştirme esnasında veya dururken ani ve beklenmedik her türlü sebepten* husule gelen maddi ziya ve hasarların gerektirdiği tamirat ve ikame masraflarını temin edeceği ifade edilmektedir. Bu kapsamda sigorta korumasının söz konusu olabilmesi için bazı ön şartların gerçekleşmiş olması gerekir.

- **Sigorta poliçesine ve bu poliçenin ayrılmaz bir parçası olan envanter cetveline sözleşmeye konu edilen makina/makinaların sayısı, imalat yılı, niteliği ve her değeri yazılmış olmalıdır.**

- **Makinanın montajı yapıp deneme devresinden sonra normal çalışır halde iken veya aynı iş yerinde temizleme, revizyon veya değiştirme esnasında veya dururken hasara uğraması gerekmektedir.** Burada üzerinde durmak istediğimiz husus, eğer makina henüz montajı yapılmadan herhangi bir hasara uğrar ise söz konusu hasarın makina kırılması sigortası kapsamında karşılanmayacak olmasıdır. Bu durumda devreye eğer sigortalı tarafından akdedilmiş ise *Makina Montaj Sigortası*⁴² girecektir. Ancak makinanın montajı yapıp *ilk deneme çalıştırılması yapıldıktan sonra* makinada makinanın çalışması, durması, revizyonu⁴³, temizlenmesi veya yer değiştirmesi süreçlerinde meydana gelen zarar artık makina kırılması sigortası teminatı kapsamındadır. Sözleşmeye konu makinanın ilk montajının yapıp ilk deneme devresinden belirli bir müddet sonra poliçede belirtilen riziko adresi içerisinde örneğin fabrikanın birinci kat üretim bölümünde bulunan makinanın parçalarına ayrılarak bir başka deyişle demontajının yapılarak ikinci kat üretim bölümüne taşınması gerekse ve taşınma sırasında makina hasara uğramış olsa bu hasar makina kırılması sigortası teminatı kapsamında mıdır?

---

⁴¹ **Pekiner, K.** Sigorta İşletmeciliği, İstanbul, 1974, s. 43, **Metzade, Z.** Sigorta Rehberi, İstanbul, 1991, s. 91 vd., **Ulaş, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku**, s. 463.

⁴² **Makina Montaj Sigortası Genel Şartları** m. 1 “Bu sigorta; konusunu teşkil eden değerlerin teminat müddeti içinde, montaj sahasında bulunduğu sırada, bu poliçede gösterilen istisnalar dışında kalan, önceden bilinmeyen ve ani bir sebeple herhangi bir ziya ve hasara uğraması halini temin eder”.

⁴³ **Revizyon:** Makinayı, motoru vb.yi yeniden gözden geçirme, inceleme, denetleme, kontrol etme. <http://revizyon.nedir.com/#ixzz3AN3SBAwy,22.05.2014>.

Kanaatimizce, söz konusu zarar da makina kırılması sigortası kapsamındadır. Çünkü zarar, makinanın yer değiştirmesine binaen ortaya çıkmış ve yer değiştirme esnasında makinada meydana gelen zararlar da MKSGŞ' nca teminat kapsamına alınmıştır. Diğer yandan, makina montaj sigortası genel şartları m.3/i' ye göre de *montajı tamamlanan veya varsa tecrübe devresi biten, yahut işverene teslim edilen veya işveren tarafından kullanılan kısımlarda* doğrudan doğruya veya dolayısıyla vukua gelecek ziya ve hasarlar teminat dışı bırakılmıştır. Açıkça görüleceği üzere, makina montaj sigortası, makinaların montaj sahasına getirildikten sonra çalışır duruma getirilecekleri tarihe kadar montaj sahasında aniden oluşacak zarar ve ziyanları kapsamaktadır⁴⁴.

• **Makinadaki hasar ani ve beklenmedik bir şekilde meydana gelmelidir.** Ani terimi sözlük anlamı itibariyle, ansızın ortaya çıkan, birden bire husule gelen durum olarak ifade edilmektedir. Beklenmedik olma kavramı ise öngörülemeyen durum olarak tanımlanmaktadır⁴⁵. Diğer bir ifadeyle beklenmedik olma; sigorta ettirenin ya da sigortalının rizikonun gerçekleşeceğini veya sonuçlarını önceden öngörememiş olmaları durumudur⁴⁶. Nitekim Alman Hukukunda, inşaat sigortası genel koşulları çerçevesinde beklenmedik olma kavramı "*sigorta ettiren iş sahibi veya varsa birlikte sigortalı olan müteahhit veya bunların temsilcileri tarafından ne vaktinde öngörülebilmiş ne de söz konusu faaliyetin yürütüldüğü iş kolundaki uzmanlık bilgisiyle öngörülebilecek zararlar beklenmedik niteliktedirler*"⁴⁷ şeklinde tarif edilmiştir.

Mahkeme kararlarında hasarın ani ve/veya beklenmedik şekilde meydana gelip gelmediği hususunda farklı yorumlar yapıldığı görülmektedir. Örneğin 1959 yılında Washington Yüksek Mahkemesinin önüne bir kereste fabrikasına ait olan geniş çaplı şerit makina çarkına ilişkin bir uyuşmazlık gelmiştir⁴⁸. Söz konusu davaya göre kullanımda olduğu müddet içerisinde makine, titreşmeye başlamış ve

⁴⁴ **Metezade**, Sigorta Rehberi, s. 97, **Ulaş**, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, s. 475, **Karacan, Ali İ.** Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri, İstanbul, 1994, s. 196.

⁴⁵ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53ecffe689adc0.78182414,22.05.2014,http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53f3361d8fce15.31017380,22.05.2014, **Eren, F.** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Bası, İstanbul, 2008, s. 517 vd.

⁴⁶ Beklenmedik olma kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Ayli, A.** İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, Ankara, 2012, s. 68.

⁴⁷ **Roos, Ronald M. Stefan Schmitz-Gagnon**, Kommentar zur Bauleistungsversicherung (ABN/ABU) Karlsruhe, 2009, s. 69-78 (Akt: **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 70).

⁴⁸ **Hoey, James M.** The Meaning Of Accident in Boiler and Machinery Insurance and New Developments in Underwriting, s. 468, Anderson & Middleton Lbr. Co. V. Lumbermen's M. C. Co., 53 Washington 2d 404, 333 P. 2d. 938 (1959).

nihayetinde titreşimlerin çok sert olmasından bahisle belirli bir süre devre dışı kalmıştır. Sigorta şirketine durum bildirildikten sonra şirket tarafından bir ekspertiz görevlendirilmiştir. Söz konusu ekspertiz raporuna göre, “*makinadaki tellerin aniden kırılmasının mümkün olmadığını bu tellerin kırılmalarının 1 gün ile 3 hafta arasında değişen bir süreç gerektirdiği*” belirtilmiştir. Sigorta şirketi de taraflar arasındaki poliçeye göre makina çarkının ani ve kazai bir şekilde hasara uğraması dolayısıyla oluşan zarar ve ziyanı kapsadığını buna karşın kırılmanın ansızın gerçekleşmediğinden bahisle ödeme yapmayı reddetmiştir. Mahkeme, bütün kırılma sürecinin ansızın gerçekleşmediğini son kırılma sahnesinin aniden gerçekleşmesinin tüm hasarın ansızın gerçekleşeceğine delalet etmeyeceğini kabul etmiş ve sigorta şirketini haklı bularak tazminat ödenmemesine hükmetmiştir⁴⁹. Massachusetts davasında⁵⁰ ise türbinin durmasını ve milin değişmesini zaruri hale getiren türbin mili kırılması olayı söz konusudur. Bu davada mahkeme, söz konusu milde meydana gelen hasarın akla uygun bir şekilde öngörülemeyeceği ve bu olayın meydana gelmesinin beklenmedik ve tahmin edilemez nitelikte olması dolayısıyla kırılmanın ani olduğuna hükmetmiştir⁵¹.

Ani ve beklenmedik olma kavramları sık sık birbiri ile karıştırılan ve birbirlerinin yerine kullanılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Beklenmedik olma kavramının konusunu olayın idrak edilememesi oluştururken ani olma kavramı ise olayın süreci ile ilgili olup hadisenin birden bire geliştiğini ifade etmektedir⁵². Her ne kadar hayat sigorta branşına ilişkin olarak ferdi kaza sigortası genel şartları uyarınca kaza⁵³ tanımı yapılmış olsa da mal sigortası türüne ait olan makine kırılması sigortası bakımından hasarın ani ve beklenmedik bir şekilde meydana geldiğinin tespiti bakımından bu tanımın yeterli olmadığını görmekteyiz. Kanaatimizce; hasarın

---

⁴⁹ **Hoey**, The Meaning Of Accident in Boiler and Machinery Insurance and New Developments in Underwriting, s. 469.

⁵⁰ **Hoey**, The Meaning Of Accident in Boiler and Machinery Insurance and New Developments in Underwriting, s. 469, New England Gas & E. Ass'n v. Ocean Acc. And Guar. Corporation, 330 Mass, 640, 116 N.E. 2d 671 (1953).

⁵¹ New England Gas & E. Ass'n v. Ocean Acc. And Guar. Corporation, 330 Mass, 640, 116 N. E. 2d 680-681 (1953).

⁵² **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s.79.

⁵³ Ferdi kaza sigortası genel şartları m. 2 “Bu poliçedeki kaza tabirinden maksat ani ve harici bir hadisenin tesiri ile sigortalının iradesi dışında ölmesi veya cismani bir arızaya maruz kalmasıdır”. **Kender**’e göre “ sigortalının rızası olmaksızın vücuduna hariçten ani olarak tesir icra eden bir hadise sebebiyle sıhhatinin tehlikeye girmesi halinde kaza vardır”. **Kender**, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, s. 282.

“Kaza” kavramı değerlendirmeleri için Bkz: 11. HD. 28. 06. 1996 T. 1996/ 3239 E. 1996/4799 K., 18. 06. 2010 T. 2011/ 9997 E. 2013/ 12767 K., 05. 07. 2012 T. 2012/ 2212 E. 2012/ 12036 K.

ani ve beklenmedik bir şekilde meydana gelmesi kavramının gereken tedbirlerin alınma imkanının ortadan kalkması ve kaçınma ve tedbir için böyle bir sürenin bulunmaması olarak kabul edilmesi gerekir. Hasarın ani ve beklenmedik bir şekilde meydana gelip gelmediğinin tespitinde sigorta ettirenin veya sigortalının yapmış olduğu işe ve meydana gelen olaya ilişkin olarak mesleki bilgisinin bulunup bulunmadığı hususu özellikle dikkate alınmalıdır. Söz konusu durumda, akla ve yapılan işin gerektirdiği mesleki bilgiye uygun olarak, ortaya çıkan hasarın sigorta ettiren tarafından önceden öngörülmesinin mümkün olamayacağını (beklenmedik) ve olayın ansızın gerçekleştiğini (ani) söyleyebiliyorsak hasar beklenmedik ve ani bir şekilde meydana gelmiştir diyebiliriz. Örneğin sigorta ettiren, makinanın iç aksamında meydana gelen çatlama veya kırılmaya binaen ortaya çıkan zararı hiçbir surette ön göremez. Her ne kadar çatlama veya kırılma belirli bir süreç kapsamında meydana gelmiş olsa da normal şartlar altında sigorta ettirenin bunu anlama ve önleme imkanı bulunmadığından bu halde hasarın ani bir şekilde meydana geldiğini kabul etmek gerekir. Yine sigorta ettiren kontrol mükellefiyeti kapsamında belirli periyotlarla makinasını kontrol etmiş rağmen kırılmayı ön görmesi objektif olarak kendisinden beklenemiyor ise bu halde de hasarın beklenmedik ve ani bir şekilde meydana geldiğinin kabulü gerekmektedir.

- **MKSGŞ'ya göre teminat, makinanın tamirat ve ikame masraflarına ilişkindir.** Tamirat masrafı, teminat kapsamında meydana gelen riziko dolayısıyla makinada onarılması mümkün veya kısmi bir hasar meydana gelmiş olması halinde söz konusu hasarın giderilmesi ve makinanın ilk durumuna geri getirilmesi amacıyla yapılan işlemler için ödenen masraf kalemleri toplamıdır. Bu durum MKSGŞ m. 14'te de tazminatın hesaplanması başlığıyla ele alınmış ve kısmi hasar halinde sigorta tazminatının yedek parçaların yeni bedelleri, mahallinde cari iş saatleri tarifesine göre işçilik masrafları, var ise normal nakliye masrafları (uçak hariç), çökme ve montaj masrafları, gümrük, resim, vergi, harç ve masrafları dahil olarak makine veya tesislerin hasardan hemen evvelki hal ve şartlarına getirilmesi için gerekli bedelden ibaret olduğu belirtilmiştir.

Sigorta sözleşmesine konu makinanın tam ziyai halinde veya tamiri mümkün olmayan hasarlarında ise ikame değeri üzerinden sigorta tazminatı ödenmektedir. İkame değer, sigortalı iktisadi kıymetin değerlendirme gününde yeniden tedarik edilmesi durumunda mal olacağı değerdir. MKSGŞ m. 14'e göre tam hasar halinde ikame değer, makine ve tesisatın hasar anındaki yeni kıymetinden eskime

ve aşınma payının ve kurtarılan değerlerin tenzili ve buna sökme masraflarının, nakliye, gümrük resmi, vergi, harç ve masrafları ve montaj masraflarının ve bu hususta sözleşmeye aksine hüküm konulmuş ise, 2'nci maddenin (b) ve (c) fıkralarında yazılı unsurların ilavesi kaydıyla bulunacak bedelden ibaret olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda söz konusu genel şartların bir yeni değer sigortasını içermediğini açıkça belirtmek isteriz. Zira yeni değer sigortasında, sigortacı sigortalı malın yenisinin edinilmesi için gerekli olan tutarı ödemeyi üstlenmekte olup “sigorta değeri” malın yeni değeri olarak karşımıza çıkmaktadır⁵⁴. Oysa makina kırılması sigortasında sigortacı, makinanın hasar anındaki yeni kıymetinden yukarıda zikredilen unsurları düşükten sonra elde edilen bedeli, ikame değer olarak sigorta ettirene ödemeyi üstlenmektedir.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz ön şartların tamamının birlikte gerçekleşmiş olmasıyla sözleşmeye konu makinanın sigorta teminatından yararlanacağı kabul edilmektedir.

Son olarak belirtmek gerekir ki MKSGŞ m.1'e göre bazı alet ve parçalar doğrudan doğruya makina kırılması sigortası sözleşmesinin konusu olmaktan çıkarılmış ve sigorta himayesinden yoksun bırakılmıştır. Buna göre matkap, makas, bıçak, testere, çelik veya madeni kalemler veya kesici alet ve edevat, matris ve kalıplar, haddehanelerdeki sıcak hadde valsleri, şablon, modeller, resim ruloları, öğütücü, kırıcı, karıştırıcılar, elek ve kalburlar, halat, zincir, transport bantları ve kayışları gibi değiştirilebilir parçalar ile belirli sürelerde değiştirilmesi veya yenilenmesi mutad olan kömür fırçası ve lamba gibi parçalar (elektriki izolasyon maddeleri ile izolasyon yağları dışında) sigorta teminatı kapsamı dışındadır.

II. Sigortalanan Rizikolar

MKSGŞ'da hangi rizikoların sigorta teminatı kapsamında olduğu tek tek sayılarak belirtilmiştir. Ancak kanaatimize göre, söz konusu rizikolar bakımından sınırlı sayıda olma (*numerus clausus*) ilkesi geçerli olmayıp, örnek kabilinden sayıldığı kabul edilmektedir⁵⁵. Zira MKSGŞ m. 1/ l'deki “ *istisna edilmeyen diğer hallerden, husule gelen...* ” yönündeki hükmü uyarınca genel şartlarda belirtilmeyen

⁵⁴ http://www.tsb.org.tr/images/Documents/Samim_Unan_Zarar_Sigortalari.pdf, 30. 11. 2014, Yeni değer sigortası hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Kubilay, H.** Yeni Değer Sigortası, Ankara,1994.

⁵⁵ Aynı yönde Bkz: **Ulaş,** Uygulamalı Zarar Sigortalari Hukuku, s. 465.

ve istisna olarak da kabul edilmeyen diğer hallerinde sigorta teminatı kapsamında koruma göreceği kabul edilmektedir.

Makina kırılması sigortası sözleşmesi ile sigortalanan rizikoları sırasıyla incelemeye başlayalım.

A. İşletme Kazaları Rizikosu

Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte meydana gelen kazaların büyük bir kısmının işletmelerle ilgili olduğu görülmektedir. İşletme; en geniş anlamı itibariyle belirli bir amacı gerçekleştirmek maksadıyla şahsi, ayni ve gayri maddi vasıtaların bir araya getirilmesi ile vücut bulan bir bütün olarak karşımıza çıkmaktadır⁵⁶. Diğer bir ifadeyle işletme, bir girişimci tarafından ekonomik çıkar sağlamak üzere emek ve sermayenin bağımsız bir şekilde meydana getirilmesidir⁵⁷. İşletme iktisadi bir amaçla kurulabileceği gibi iktisadi olmayan bir amaçla da kurulabilir. Hemen belirtmek gerekir ki, bir işletme TTK m. 11’de belirtilen unsurları taşıması halinde ticari işletme olarak kabul edilir⁵⁸. Ne var ki MKSGŞ’ da kastedilen işletme kavramından sadece ticari işletme anlaşılmalı esnaf ve sanayi işletmeleri de bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Arapça bir kelime olan kaza kavramı ise bir irade neticesi olmaksızın veya umulmayan bir hadise dolayısıyla bir kimsenin veya bir şeyin arızaya veya zarara uğradığı ani bir hadise olarak tanımlanmaktadır⁵⁹. Ferdi kaza sigortası genel şartları m.2’ye göre de kaza, ani ve harici bir hadisenin tesiri ile sigortalının iradesi dışında ölmesi veya cismani bir arızaya maruz kalması şeklinde tanımlanmıştır. Bir kazadan söz edebilmek için kasdi olmayan bir fiil veya hadise mevzu bahis olmalıdır. Bu bakımdan ihmal dolayısıyla ortaya çıkan bir zarar da kaza olarak addedilebilir⁶⁰.

İşletme kazası kavramı, İsviçre Hukukunda ilk olarak 1852 ve 1857 tarihli Demiryolu kanunlarında kullanılmış ve akabinde hususi ve umumi kanunlarda pek sık kullanılan bir hukuk terimi haline almıştır. İşletme kazası, sanayileşme ile ortaya çıkan ve insanlar için özel bir tehlike arz eden işletmelerde meydana gelen veya

---

⁵⁶ **Karayalçın**, Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1960, s. 19.

⁵⁷ **Arkan**, Ticari İşletme Hukuku, s. 26.

⁵⁸ TTK. m. 11 “Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir”.

⁵⁹ **Karayalçın**, Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları, s. 15 vd.

⁶⁰ **Karayalçın**, Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları, s. 15 vd.

demiryolu, otomobil, uçak gibi muayyen vasıtaların faaliyet halinde bulunması veya kullanılmasından doğan kazalara verilen addır⁶¹. Çalışmamamız bakımından işletme kazası ise işletme olarak kabul edilen bir yerde iradi olmayan veya beklenmedik bir hadise dolayısıyla bir kimsenin veya bir şeyin zarara uğradığı ani olay olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm bu anlatılanlar kapsamında işletmede meydana gelen bir kaza dolayısıyla sigorta sözleşmesine konu edilen makina ve makinaya ait aletlerde herhangi bir zarar oluşması halinde ortaya çıkan zarar, taraflar arasında akdedilen sözleşme uyarınca işletme kazası rizikosunu üstlenmiş olan sigorta şirketi tarafından sigorta ettirene ödenmek zorundadır. Örneğin bir asansörün işletilmesi sırasında sıkışma ve ezilme olayı, makina/ donanım kaynaklı hadiseler ve kabin ile birlikte düşme vakası birer işletme kazası olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu kaza dolayısıyla asansörde meydana gelen zarar, makina kırılması sigortası sözleşmesi kapsamında teminat dahilindedir.

B. Modelin, İmalatın, Montajın, Malzemenin, Kalıbın, Dökümün ve İşçiliğin Kusurlu Olması Rizikosu

Hammaddenin makina ve iş gücü ile işlenerek yeni bir mal olarak satışa sunulması aşamasına imalat adı verilmektedir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (TKHK.) 3. maddesinde imalatçı diğer bir ifadeyle üreticinin tanımı yapılmıştır. Buna göre **üretici**, kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere tüketiciye sunulmuş olan mal ya da bu malların hammaddelerini yahut ara mallarını üretenler ile mal üzerine markasını, unvanını veya herhangi bir ayırt edici işaretini koyarak kendisini üretici olarak gösteren gerçek veya tüzel kişidir. Yine 4703 sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun m. 3'e göre de **üretici**; bir ürünü üreten, imal eden, ıslah eden veya ürüne adını, ticarî markasını veya ayırt edici işaretini koymak suretiyle kendini üretici olarak tanıtan gerçek veya tüzel kişiyi; üreticinin Türkiye dışında olması halinde, üretici tarafından yetkilendirilen temsilciyi ve/ veya ithalatçıyı; ayrıca, ürünün tedarik zincirinde yer

---

⁶¹ **Karayalçın**, Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları, s. 22 vd.

alan ve faaliyetleri ürünün güvenliğine ilişkin özelliklerini etkileyen gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmektedir⁶².

Öncelikle belirtmemiz gerekir ki genel şarttaki bu hüküm, modelin, imalatın, montajın, malzemenin, kalıbın, dökümün ve işçiliğin **kusurlu olması** zikretmektedir. Kusurlu olma ne demektir? Kusur; kusur sorumluluğunun temel ögesi olup kanunlarımızda tanımlanmamıştır. Doktrine göre kusur; hukuka aykırı sonucu istemek veya bu sonucu istememiş olmakla birlikte hukuka aykırı olan bu davranıştan kaçınmak için iradesini yeterli miktarda kullanmamaktır⁶³. Kusur, bireyin hukuka uygun yoldan gitme imkanı var ve zorunlu iken bu yolu tercih etmemiş olması sebebiyle hukuk düzeni tarafından kınanmasıdır⁶⁴. Açıkça görüleceği üzere kusur, yasal mevzuat tarafından kınanan bir davranış modelidir⁶⁵. Oysa genel şarttaki bu hüküm özü itibariyle, normal bir makinada bulunması gereken vasıfların sigortalı makinada bulunmayışı dolayısıyla ortaya çıkan zararların sigortacı tarafından üstlenilmesine hizmet etmektedir. Diğer bir ifadeyle makinanın ayıplı üretimi dolayısıyla makine aksamında herhangi bir zarar meydana gelir ise bu zarar, makine kırılması sigortası teminatı altındadır. Dolayısıyla madde hükmündeki ***kusur*** ifadesinin ***ayıp*** olarak anlaşılması gerektiği kanaatini taşımaktayız. Zira ayıp kavramı en genel tanımı itibariyle, malın gerekli vasıflarında mevcut olan, malın değerini önemli ölçüde düşüren veya alıcının maldan yararlanmasını engelleyen veya ortadan kaldıran eksiklik ya da satıcının vaat ve zikrettiği unsurların malda bulunmaması hali olarak tanımlanmaktadır⁶⁶.

Mal, objektif olarak kendisinden beklenen niteliklere veya subjektif olarak alıcıya bildirilen özelliklere haiz olmaması halinde ayıplı olarak kabul edilmektedir.

---

⁶² Üye Devletlerin Hatalı Ürün Sorumluluğuna İlişkin Kanun, İkincil Düzenleme ve İdari Kurallarının Yaklaşdırılması Hakkında 25 Temmuz 1985 Tarihli Konsey Direktifi'nin 3. maddesine göre de tanımlara paralel bir şekilde **İmalatçı-Üretici kavramı**, herhangi bir ham maddenin veya bütünleyici bir parçanın üreticisi, adını ve markasını veya diğer ayırıcı bir işaretini malın üzerine koyarak kendisini onun üreticisi olarak gösteren herkes anlamına gelmektedir.

⁶³ **Oğuzman/ Öz**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 527, Aynı yönde Bkz: **Tekinay, S. / Akman/ Burcuoğlu/ Altop** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Bası, İstanbul, 1993, s. 492, **Eren, F.** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Bası, İstanbul, 2008, s. 445 vd.

⁶⁴ **Sarıyar, S.** Özel Hukukta Kusurun ve Ağırlığının Belirlenmesi, <http://www.hubyar.eu/SiteFiles/makaleler/kusurun%20tanimi%20ve%20oznelligi.pdf>, İstanbul, 2008, s. 3 25.05.2014.

⁶⁵ **Yavuz, C.** Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na Göre Kusursuz Sorumluluk Halleri ve İlkeleri, <http://dosya.marmara.edu.tr/huk/fak/C3%BCIteDergisi/2008C.14S.4/29-61.pdf>, s. 31, 25. 05. 2014.

⁶⁶ **Çınar, Ö.** Avrupa Konseyinin 25. 07. 1985 Tarihli ve 85/ 374 Sayılı Yönergesi ve Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik Hükümlerine Göre Ayıp Kavramı, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 18, 2010, s. 143, dph. 23, **Ayıp hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: Zevkliler, A.** Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2008, s. 107 vd., **Tandoğan, H.** Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri), C.1, İstanbul, 2008, s. 163 vd.

İmalatçı-üretici, meydana getirdiği malın, çalışmamız bakımından özelleştirecek olursak makinanın, eksiksiz, kusursuz ve ayıpsız bir şekilde üretiminin yapılmasından sorumludur⁶⁷. Makina üretilirken üretimde kullanılan malzemenin yeterli sağlamlık ve dayanıklılıkta olmaması, dökümün, kalıbın böylesine bir makinanın üretiminde nitelik ve nicelik olarak elverişsiz oluşu, montajındaki özensizlik, üretim faaliyetlerine katılan işçinin sarf ettiği fiziki, bedeni veya mesleki becerinin ve gücün zayıf kalması yani işçiliğin yetersiz olması halinde tüm unsurlar bakımından genelleyecek olursak makinanın **ayıplı olması halinde** meydana gelecek zarar ve ziyan sigorta sözleşmesi kapsamında teminat altındadır.

Açıkça görüleceği üzere sözleşmeye konu edilen makinanın modelinin, imalatının, montajın, malzemenin, kalıbın, dökümün veya işçiliğin objektif olarak aklın ve teknolojinin gerektirdiği standartlarda olmaması durumu, MKSGŞ bakımından her ne kadar kusurlu olma olarak düzenlense de özü itibariyle bir ayıp halidir. Ancak makinanın ayıplı olması rizikonun gerçekleşmesi bakımından tek başına yeterli olmayıp makinada söz konusu ayıbın yol açtığı bir zarar meydana gelmiş olmalıdır. O halde bu rizikonun söz konusu olabilmesi için;

- 1- Sözleşmeye konu makinanın modeli, imalatı, montajı, malzemesi, kalıbı, dökümü veya işçiliği ayıplı olmalı,
- 2- Makinada bir zarar meydana gelmeli,
- 3- Bu zarar ile ayıp arasında uygun bir illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu ayıp olmasaydı bu zarar ortaya çıkmazdı diyebiliyorsak bu zararın sigorta teminatı kapsamında olduğunu kabul edebiliriz.

Yüksek Mahkeme de yerleşik hale gelmiş içtihatları uyarınca makinada meydana gelen kırılmalarda makinadaki imalat hatasının söz konusu kırılmanın gerçekleşmesinde etkisinin olup olmadığı hususunun konusunda uzman bilirkişiler vasıtasıyla öncelikli ve tereddüde mahal bırakmayacak şekilde aydınlatılması gerektiğini kabul etmektedir. Nitekim Yargıtay, vermiş olduğu bir kararında⁶⁸ “

---

⁶⁷ **Yavuz, L.** İmalatçının Ayıplı Üründen Doğan Sorumluluğu, Ankara Barosu Dergisi, 1995/ 4 ,s. 44 vd., Aynı yönde Bknz: **Çelik, Ahmet Ç.** İmalatçının Sorumluluğu, [http:// www. tazminathukuku. com/ dosyalar/074_yapimcinin-\(imalatcinin\)-sorumlulugu.pdf](http://www.tazminathukuku.com/dosyalar/074_yapimcinin-(imalatcinin)-sorumlulugu.pdf), 26. 05. 2014, s.3 vd., **Tarman, Derya Z.** Türk Hukukunda İmalatçının Sorumluluğuna Genel Bir Bakış, İÜHFİM, C. LXV, 2007, Sayı: 2, s. 303 vd.

⁶⁸ 11. HD 2. 5. 2011 T. 2009/ 12482 E. 2011/ 5287 K.

Dava, makina kırılması sigorta poliçesinden kaynaklanan tazminat istemine dair olup mahkemece, yargılama sırasında alınan bilirkişi raporu doğrultusunda, davanın kısmen kabulü yönünde hüküm kurulmuşsa da, hüküm yeterli araştırma ve incelemeye dayanmadığı gibi temel alınan bilirkişi raporu da uyumsuzluğu çözmeye elverişli değildir. Gerek sigorta ekspertizi tarafından bilgisine başvurulmuş makina mühendisi bilirkişi, gerek mahkemece alınan bilirkişi raporu birlikte değerlendirildiğinde, davaya konu lastikli yükleyicinin hasara uğramasına sebep olan etkenin, makina parçasının içine yer alan porozite tabir edilen boşluklar olduğu, bu boşlukların zamanla çatlaklara sebebiyet vererek sigortalı emtianın hasarlanmasına sebep olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın dava dosyası içindeki her iki bilirkişi raporu, hasarın sigorta örtüsü içinde yer alıp almadığını tespit bakımından farklı sonuçlara ulaşmaktadır. Mahkemece alınan raporda, porozitenin imalat hatasından kaynaklandığı ve Makina Kırılması Genel Şartları uyarınca, hasarın sigorta örtüsü altında olduğu bildirilmesine karşın sigorta ekspertizi tarafından bilgisine başvurulmuş bilirkişi tarafından hazırlanan raporda ise davaya konu hasarın çatlak başlangıcı ve nihai kırılma arasında önemli bir zaman farkı olan yorulma kırılması modeli ile gerçekleştiği belirtilmiştir. Bu durum karşısında, davaya konu hasarın sigorta teminatı kapsamında yer alıp almadığının tespiti amacıyla aralarında makina mühendisi, metalürji mühendisi ve sigorta hukuku uzmanının bulunduğu bilirkişi heyetinden rapor alınmak suretiyle makina parçaları içinde yer alan porozite miktar, oran ve niteliğinin imalat hatasına işaret edip etmediği hususları tereddüde yer olmayacak şekilde tespit edildikten sonra davalının sorumluluğunun tayin edilmesi gerekirken, eksik inceleme ve yetersiz bilirkişi raporuna dayalı hüküm kurulması doğru bulunmamış...” yönündeki hükmü ile ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Zira, söz konusu hasar, makinanın imalatı dolayısıyla meydana gelmiş ise sigorta teminatı kapsamında kabul görecektir ve sigorta şirketi tarafından giderilmek mecburiyeti doğacaktır. Ancak imalat hatası değil de örneğin mutad kullanım sonucu hasar meydana gelmiş ise bu hasar poliçe kapsamında koruma görmeyecektir. Bu sebeptendir ki, söz konusu hasarın gerçek nedeninin kuşkuya yer bırakmayacak şekilde saptanması gerekmektedir.

Özetle, makinanın imalat aşamasındaki ayıp sonucu oluşan zarar ve ziyan MKSGŞ uyarınca sigorta teminatı kapsamındadır.

C. Yağlama Kusuru Rizikosu

Yağlama kusuru, teknik bir riziko olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknik anlamı itibariyle yağlamanın asıl önemi, birbiri üzerinde hareket eden cisimler arasındaki sürtünme kuvvetinin azaltılarak gerekli işin az enerji kaybı ile yapılmasını sağlamak ve aşınmaya, fazla ısınmaya ve korozyona engel olmaktır. Bir rulman firması ile ABD’de yapılan bağımsız bilimsel araştırmalar mekanik arızaların %42’si ile %70 arasındaki gibi yüksek bir orandaki arızanın kaynağının aslında tamamen yağa bağlı sorunlar olduğunu ortaya koymuştur⁶⁹. O halde makinada meydana gelen hasarların büyük bir kısmının da “yağ” odaklı olduğunu söylemek yanlış olmasa gerektir.

Makinadaki yağın çeşidinin, miktarının, debisinin, kirlilik oranının, basıncının, yağın içindeki katkı maddelerinin vs. söz konusu makina için uygun standartlarda olmaması durumunda yağlamanın kusurlu olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Bu durumda makinadaki yağlama kusuru dolayısıyla meydana gelen zarar ve ziyan sigorta teminatı kapsamı dahilindedir. Ancak burada söz konusu rizikosu bakımından yağlamayı ayırma tutulması gerektiği kanaatini taşımaktayız. Şöyle ki, eğer sigorta ettiren sigortalı makinayı hiç yağlamamış ya da taraflar arasında akdedilen sözleşmeye koydukları özel bir şart uyarınca sigorta ettirene belirli periyotlarla makinayı yağlama sorumluluğu yüklenmiş olmasına rağmen sigorta ettiren bu yükümlülüğünü yerine getirmemiş ise burada ortaya çıkan hasardan sigorta şirketini sorumlu tutmamak gerekmektedir. Çünkü sigorta ettiren en azından söz konusu makinanın yağlanmadan çalışmayacağını bilebilecek durumdadır. Bu hususta sigorta ettiren, MKSGŞ m. 10’da belirtilen “*Sigortalı, sigorta konusu makine ve tesislerin emniyeti ve korunması için, sigortalı değilmiş gibi, gerekli ihtimamı göstermekle yükümlüdür. Sigortalı, sigorta konusu makine ve tesisleri normal bakımlı ve işler halde bulundurmak için gerekli makul tedbirleri almaya ve kabul olunan teknik ölçülerden aşırı yüklemeleri önlemeye, mecburdur*” yönündeki kendisine yükletilen yükümlülüğe de aykırı davranmaktadır. Bu aykırılık sonucu oluşan zarar, sigorta şirketi tarafından üstlenilmemelidir.

---

⁶⁹ Ayrıntılı bilgi için Bkz: http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/0df296b37db72bd_ek.pdf, 26. 05. 2014.

Diğer yandan sigorta ettirenin söz konusu makinayı yağlamasına veya belirli periyotlarla yağını değiştirmesine rağmen yağın kalitesinin yetersiz oluşu, yanlış yağlama yapılması veya eksik miktarlarda yağ kullanılması gibi haller sonucu oluşan zararların sigorta himayesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Çünkü sigorta ettiren MKSGŞ m.10'da kendisine düşen yükümlülüğü yerine getirmiş ancak buna rağmen riziko gerçekleşmiştir.

Yargıtay vermiş olduğu kararında⁷⁰ “*Dava, makina kırılması sigortası sözleşmesine dayalı alacağın tahsili istemine ilişkindir. Bilirkişilerin iş makinasının uğradığı hasarın yağlanma ve bakım kusurundan meydana geldiği hususu, Poliçe Genel Şartları'nda teminat dışı kalan haller arasında sayılmamıştır. Zira, Poliçe Genel Şartları'nın 3/h maddesi uyarınca, makinaların normal işlemesinden ve mutad kullanılmasından doğan aşınma ve yıpranmalardan veya çürüme, paslanma veya oksidasyondan, işletmede doğrudan doğruya meydana gelen etkilerden, atmosferik ve sair şartların sebebiyet verdiği tedrici bozulmalardan mütevellit maddi ziya ve hasarlar teminat dışıdır. Dava konusu hasar ise, yağlanma ve bakım kusurundan meydana gelmiştir. Anılan tüm bu hususlar nazara alınarak karar verilmelidir*” yönündeki hükmü ile yağlanma kusuru dolayısıyla meydana gelmiş olan bir zararın sigorta teminatı kapsamında olduğunu belirtmiş ve ilk derece mahkemesinin söz konusu durumu sigorta teminat dışı tutarak vermiş olduğu kararını bozma yoluna gitmiştir. Söz konusu karar, yukarıda yaptığımız ayırım kapsamında değerlendirilmeye tutulmalı ve eğer riziko, sigorta ettirenin hiç yağlama yapmamış olması veya bakım özel şartına rağmen söz konusu yükümlülüğünü ihlal etmesi sebebiyle meydana gelmiş ise oluşan zarardan sigorta şirketinin sorumlu tutulmaması gerektiği kanaatini taşımaktayız.

Yağlama, makinaların sağlıklı, arızasız ve uzun ömürlü bir şekilde çalışabilmesi için oldukça büyük bir öneme sahiptir. Hal böyle olunca yağlama da ortaya çıkan kusur veya eksiklik makinanın arızalanmasına, kırılmasına ve dolayısıyla maddi bir zarara sebep olabilmektedir. Tam da bu nokta da makina kırılması sigortası devreye girerek sigorta ettirenin sigorta sözleşmesine konu edilen makinasında yağlama kusuru dolayısıyla meydana gelen zararını üstlenerek ekonomik bir güvence ihdas etmektedir.

---

⁷⁰ 11. HD. 8. 10. 2007 T. 2006/ 9654 E. 2007/ 12552 K.

D. Elektrik Enerjisinin Doğrudan Doğruya Tesiri Neticesi Kısa Devre, Şerare, Voltaj Yükselmesi ile İzolasyon Hatası ve Atmosferik Elektrikliğin Dolaylı Etkileri Rizikosu

Söz konusu teknik rizikoları sırasıyla inceleyecek olursak bir bağlantı türü olan kısa devre, iletken tel direncinin azaldığı durumlarda yaşanan bir durumdur. Elektrikli makinaların direncinin yüksek olduğu durumlarda, yüksek olan dirençli bölgeden değil de, düşük dirençli olan bölgeden elektrik akımının geçmesi durumunda, elektrikli makinanın çalışmaması durumuna kısa devre adı verilmektedir⁷¹. Kısa devrenin birçok sebebi vardır ancak poliçede teminat altına alınmış olan riziko bakımından söz konusu kısa devrenin mutlaka ve mutlaka elektrik enerjisinin doğrudan doğruya tesiri neticesinde meydana gelmiş olması gerekmektedir. Kısa devrenin doğrudan elektrik enerjisinin etkisiyle oluşup oluşmadığı hususu, teknik bir bilgiyi gerektireceğinden dolayı bu durumun tespiti teknik bilirkişi veya ekspertizler aracılığıyla yerine getirilir. Elektrik enerjisinin doğrudan doğruya etkisi neticesinde meydana gelen kısa devre dolayısıyla makinada herhangi bir arıza meydana gelir ise arızanın makinada sebep olduğu hasar, makina kırılması sigortası teminatı kapsamındadır.

Şerare, kelime anlamı itibariyle kıvılcım olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu kıvılcımın mutlak surette elektrik enerjisinin etkisiyle oluşması gerektiğini en başta belirtmemiz gerekir. Örneğin bir yangın dolayısıyla da kıvılcım oluşabilir ancak söz konusu yangın kıvılcımı burada incelediğimiz rizikonun konusunu oluşturmaz ve sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmez. MKSGŞ'ya göre elektrik enerjisi sebebiyle ortaya çıkan şerarenin sigortalı makinada meydana getirmiş olduğu zarar, sigorta teminatı kapsamındadır. Bu noktada Sigorta Tahkim Komisyonu'nun (STK) önüne gelen bir uyuşmazlığa değinmek istiyoruz. Başvuru sahibi, *"şirkete ait 2006 Model L 150 E. Ve 10704 seri no.lu iş makinasının 20 .02. 2010 tarihinde park halinde henüz bırakılmışken, durduğu yerde kısmen yandığını ve motor bölümünde meydana gelen bu yangına elektrik kablolarının yaptığı şasenin neden olduğunun belirlendiğini, ancak sigorta şirketinin hasarın makina kırılması poliçesi kapsamına girmediğini ileri sürerek tazminat ödemekten kaçındığını beyan*

---

⁷¹ **Haktanır, D.** Yüksek Gerilimde Kısa Devre ve Kısa Devrelerin Üniter Hesabı, http://elektroteknoloji.com/Elektrik_Elektronik/Teknik_Yazilar/YUKSEK_GERiLiMDE_KiSA_DEVRE_VE_KiSA_DEVRELERiN_UNiTER_HESABi.html, 26.05.2014.

ederek bu zarara tekabül eden sigorta tazminatının aleyhine başvuru sigorta şirketinden tahsiline karar verilmesini istemiştir”. Aleyhine başvuru ise “hasar dosyasının incelenmesi sonrasında meydana gelen hasarın MKSGŞ kapsamına girmeyen bir zararı ortaya çıkardığı sonucuna vardığını, olay ile ilgili olarak yapılan ekspertiz çalışmasında, aracın alevli yangın sonucunda zarara uğradığının tespit edildiğini, makina kırılması sigorta genel şartları madde 1-d’ nin kapsamına sadece ilk hasar olan kablo hasarının girdiğini; yangın zararlarının teminat dışında olduğunu ve yangın başlangıcının kısa devre olmasının da sonucu değiştirmeyeceğini düşündüklerini belirterek başvurunun reddini talep etmiştir.”

STK, başvuru sahibinin başvurusunu kabul etmiş ve sigorta şirketinin zararı karşılamasına şu gerekçelerle hükmetmiştir. “ 7.3.2010 tarihli ekspertiz raporuna göre; sigorta zararına neden olan yangının sebebi, sürtünmeden aşınmış kablo telinin araç şasesine sürtmesi ile meydana gelen elektrik kontağının yol açtığı şeraredir. Her ne kadar aleyhine tahkim süreci başlatılan sigorta şirketi 3. maddenin (d) bendinde sevk edilen hüküm ile yangın veya yangın vukuu dolayısıyla yapılan söndürme, yıkma ve kurtarma ameliyelerinin ve yıldırımın doğrudan doğruya tesirlerinden doğan zararların bu sigorta türü bakımından mutlak surette teminat kapsamı dışına çıkarılmış olduğunu iddia ederek anılan bent hükmü gereğince taraflarının sorumlu tutulamayacağını belirtmiş olsa da derdest başvuruda olduğu gibi 1’inci maddenin (d) bendinde öngörülen ve teminat kapsamına dahil edilmiş bir eksikliğin, arızanın, anormal çalışmanın, yahut kusurun neticesi olan yangınların neden olduğu zararın teminat kapsamına girdiğini kabul etmek gerekir”⁷².

Söz konusu karar, tarafımızca hukuka uygun olarak kabul edilmektedir. Şöyle ki; sigortalı, iş makinasında meydana gelen yangının şerare dolayısıyla oluştuğunu ve makina kırılması sigortası ile söz konusu riskin sigorta şirketi tarafından sigortalandığını iddia etmektedir. Sigorta şirketi ise MKSGŞ m. 3/ d hükmü uyarınca yangın dolayısıyla meydana gelen zararların kapsam dışı bırakıldığını savunmaktadır. Kanaatimizce, burada öncelikle söz konusu zararın sebebi ortaya konulmalıdır. Gerekçede de belirtildiği üzere hazırlanan ekspertiz raporuna göre yangın, kablo telinin araç şasesine sürtmesi ile meydana gelen elektrik kontağının yol açtığı şerare dolayısıyla çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle yangın

---

⁷² STK 16.6.2010 T. Uyuşmazlık Hakem Kararı, <http://alemdarogluhukuk.com/index.php/joomla-2/133-makina-kirilmesi>, 26. 05. 2014.

dolayısıyla zarar oluşmamıştır. Önce şerare oluşmuş akabinde bu şerare yangına sebebiyet vermiş ve hasar oluşmuştur. Dolayısıyla olayda şerare rizikosu gerçekleşmiştir. Zira makina kırılması sigortası genel şartları'nın 1'inci maddesinin (d) bendi ile 3'üncü maddesinin (d) bendi birlikte yorumlandığında; genel şartlar ile sadece yangının neticesi olan zararların sigorta teminatından istisna edildiği neticesi çıkmakta olup somut olay bakımından ise bu hususun geçerli olmadığını kabul etmek gerekmektedir.

Değirmek istediğimiz bir diğer husus ise voltaj yükselmesi hadisesidir. Enerji üretimi ve iletiminden sorumlu kuruluşlar, kendi denetimleri dışındaki bozucu etkenlerden dolayı sağladıkları enerjinin ideal özelliklerinin sürekliliğini ve güvenilirliğini kalıcı halde koruyamayabilirler. Bu halde enerjinin kalitesi bozulmakta ve bu nedenle çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda vuru olarak da adlandırılan voltaj yükselmesi, voltajın anlık ve etkili artışıdır. Bir gelgit dalgasının gücüne uygun bir şekilde ani voltaj yükselmesi elektrikli ekipmanlar üzerinde tahrip ve zararlara neden olabilmektedir⁷³. Voltaj yükselmesine bağlı olarak sigortalı makinada meydana gelen hasarların da sigorta teminatı kapsamı dahilinde olduğunu belirtmek isteriz. Yine belirtmek gerekir ki MKSGŞ'ya göre izolasyon hatası⁷⁴ ve atmosferik elektrikiyetin dolaylı etkileri dolayısıyla makinada meydana gelen zarar ve ziyan da teminat kapsamındadır.

Burada üzerinde durmak istediğimiz son nokta ise elektronik cihaz sigorta sözleşmesi ile de kısa devre ve yüksek voltaj rizikolarının sigorta teminatı kapsamında değerlendiriliyor olmasıdır⁷⁵. Uygulamada büyük ölçekli işletmeler, paket sigorta sözleşmesi ile birlikte tek bir poliçeye binaen emtiayı hem makina kırılması sigortası hem de elektronik cihaz sigortası ile sigorta ettirebilmektedirler. Örneğin voltaj yükselmesi sonucu hem makina kırılması hem de elektronik cihaz sigortasına konu edilen bir asansörde meydana gelen hasar için hangi sigorta sözleşmesini koruma sağlayacaktır? Kanaatimizce, öncelikle söz konusu voltaj yükselmesi rizikosuna bağlı olarak asansörün hangi aksamında zarar oluştuğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Eğer riziko, asansörün elektronik aksamında bir hasar

---

⁷³ Ayrıntılı bilgi için Bkz: https://www.apcc.com/power/power_event.cfm?ISOCountryCode=TR, 27. 05. 2014.

⁷⁴ **İzolasyon Hatası:** Mekanik veya elektriksel bir zorlama sonucunda veya eskime sebebi ile görevini yapamayacak şekilde izolasyon bozulmasıdır. Ayrıntılı bilgi için Bknz: <http://obs.comu.edu.tr/dosyalar/DersMateryal/tesisatagiri%C5%9F.pdf>, 27. 05. 2014.

⁷⁵ Elektronik Cihaz Sigortaları Genel Şartları m. 1/d: "Elektronik Cihaz Sigorta Poliçesi, kısa devre, yüksek voltaj ve endüksiyon akımının etkilerinden meydana gelen zararlardan husule gelen maddi ziya ve hasarların gerektirdiği tamirat masrafları ve ikame bedellerini temin eder".

meydana getirmiş ise bu durumda elektronik cihaz sigorta sözleşmesi uyarınca hasar giderilmelidir. Elektronik aksamda değil de makinanın (asansörün) mekanik kısımlarında hasar meydana gelmiş ise bu seferde makina kırılması sigortasının devreye girip zararı karşılaması gerekmektedir.

E. Tıkanma, Yabancı Maddelerin Girmesi Rizikosu

Makinanın tıkanması ve/ veya içerisine yabancı maddelerin girmesi, teknik bir riziko olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu husus konusunda uzman bilirkişilerce tespit edildikten sonra eğer ortaya çıkan zarar, sigorta sözleşmesine konu edilen makinanın tıkanması veya içerisine yabancı bir madde girmesi dolayısıyla husule gelmiş ise rizikoyu üstlenen sigorta şirketi tarafından giderilmek zorundadır.

F. Santrifüj Kuvvetinden Husule Gelen Parçalanma Rizikosu

Santrifüj kuvveti, atalet ile hızı sabit ya da ivmeli bir cismin, sarmal ya da dairesel yörüngesinden kurtulmaya çalışmasına neden olan kuvvettir. Santrifüj kuvvetinin diğer adı merkezkaç kuvvetidir⁷⁶. Santrifüj kuvvetinden husule gelen parçalanma vakıası teknik bilgiyi gerektireceğinden dolayı konusunda uzman kişilerden alınacak rapor doğrultusunda makinada meydana gelen zararın bu rizikoyla ilişik olup olmadığı öncelikle tespit edilmelidir. Söz konusu tespit yapıldıktan sonra makina da meydana gelen hasarın sebebi santrifüj kuvveti dolayısıyla ortaya çıkan parçalanma ise bu durumda sigorta teminatı kapsamında zararın giderilmesi gerekmektedir.

---

⁷⁶ **Merkezkaç kuvveti:** Dairesel hareket yapan cisimlerde merkezciil kuvvet vardır ve dairenin merkezine doğrudur. Fizikteki etki-tepki prensibine göre cisme bir kuvvet uygulandığında, uygulanan kuvvetin büyüklüğüne eşit ve zıt yönlü bir tepki kuvveti oluşur. Merkezkaç dediğimiz kuvvet kısaca merkezciil kuvvetin tepkisidir. Ayrıntılı bilgi için Bkz: <http://www.technopat.net/sosyal/konu/merkezka%C3%A7-kuvveti-nedir.38428/> 26. 05. 2014.

G. Buhar Kazanlarında ve Buhar Kaplarında Su Noksanlığı Rizikosu

Teknik bir terim olan buhar kazanı, bir yakıttaki enerjiyi ısı şeklinde açığa çıkartarak meydana gelen ısı enerjisini, bir akışkana verecek şekilde imal edilmiş ve basınç altında çalışan kapalı bir kaptır⁷⁷. Kap ise içine akışkan doldurmak için tasarlanmış ve imal edilmiş hazne olarak tanımlanmaktadır⁷⁸.

Buhar kazanları ve kapları enerji gereksiniminin fazla olduğu birçok sanayi dalında kullanılmaktadır. Çünkü kazanda üretilen buhar, sanayi işlemlerinde doğrudan ısı enerjisi olarak veya harekete dönüştürülerek mekanik enerji olarak birçok alanda kullanılmaktadır⁷⁹. Söz konusu kazan ve kaplardaki su miktarının çalıştıkları süre zarfında kendileri için ideal olan seviyenin altında bulunmaması gerekmektedir. Çünkü söz konusu su seviyesinin belirtilen değerin altına düşmesi halinde kazan veya kapta arızalar, çatlamlar hatta patlamalar meydana gelmektedir. Dolayısıyla da su seviyesinin eksilmesine bağlı olarak makinada hasarlar meydana gelmektedir. Buhar kazanı ve kabındaki suyun eksilmesine bağlı olarak makinada meydana gelen hasarlar MKSGŞ' ya göre sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmektedir.

Burada da yukarıda yağlama rizikosu kapsamında belirtmiş olduğumuz esaslar çerçevesinde bir ayırım yapılması gerektiğini düşünmekteyiz. Yani sigorta ettiren, söz konusu buhar kazanına ya da kaba hiç su koymadan makinayı çalıştırmış ve çalışmaya bu haliyle devam etmişse bundan kaynaklanan zararların sigorta himayesi kapsamında değerlendirilmemesi gerekmektedir. Zira bu davranış hali, MKSGŞ m. 10'da belirtilen yükümlülüğün açık bir ihlalidir. Ancak sigorta ettiren su noksanlığını fark etmiş olmasına rağmen bu noksanlığı gidermek için eklemeler yapmış ancak bu çabası yetersiz kalmış ise bu halde su noksanlığına bağlı olarak sigortalı malda meydana gelen hasarın sigorta kapsamında giderilmesi gerekmektedir.

---

⁷⁷Çubuk, H. Isı Üretim ve Dağıtım Sistemlerinde Enerji Yönetimi, s. 2, [http://www.yildiz.edu.tr/~hcubuk/ ISI-URETIM.pdf](http://www.yildiz.edu.tr/~hcubuk/ISI-URETIM.pdf), 28. 05. 2014.

⁷⁸Büyüktürzi, B Basınçlı Kaplarda Güvenlik, s.1, <http://www.barisbuyukterzi.com/wp-content/uploads/2013/09/35-BASINCLI-KAPLARDA-GUVENLIK.pdf>, 27. 05. 2014.

⁷⁹Çubuk, Isı Üretim ve Dağıtım Sistemlerinde Enerji Yönetimi, s. 3.

H. Su Çekiçlemesi, Ani Olarak Aşırı Isınma veya Soğuma Rizikosu

Teknik rizikolardan olan su çekiçlemesi ve ani olarak aşırı ısınma veya soğumadan meydana gelen zararlar, MKSGŞ' ya göre sigorta teminatı kapsamındadır. Su çekiçlemesi, suda oluşan basıncın birden artmasına ve azalmasına bağlı olarak meydana gelen etkidir. Su çekiçlemesi dolayısıyla makina aksamında meydana gelen arızalar sigorta teminatı kapsamındadır. Yine makinaların demirden yapılmış oldukları göz önünde bulundurulduğunda aşırı ısınma veya soğumaya bağlı olarak meydana gelen esneme ve katılma hadiseleri dolayısıyla makinada meydana gelen kırılma, çatlama gibi arızalar sonucu ortaya çıkan zararlar sigorta himayesi altındadır.

İ. Kapalı Kaplardaki Alçak Basınç Dolayısıyla Husule Gelen Deformasyonlar Rizikosu

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından 10.11.2000 tarihinde yürürlüğe konulan ve 31.12.2012 tarihinde yürürlükten kaldırılan "*Basınçlı Kaplar ve Bu Kapların Muayene Yöntemlerinin Ortak Hükümlerine Dair Yönetmelik*"in 4. maddesinde basınçlı kap tanımı yapılmıştır⁸⁰. Buna göre, 0, 5 bar'dan daha fazla etkili basınç uygulayan gaz, buhar veya sıvı akışkanları üzerine tasarlanan ya da geliştirilen sabit ya da hareketli kap veya depoya basınçlı kap adı verilir. Alçak basınçlı kapalı kap ise içindeki basıncın 0,5 bardan düşük olduğu ve sıcaklığın 110 dereceyi geçmediği kap olarak tanımlanmaktadır⁸¹.

Tüm bu teknik tanımlardan sonra makinadaki kapalı kapta meydana gelen alçak basınç dolayısıyla makina veya tesislerinde ezilme, yırtılma, buruşma veya deformasyona⁸² bağlı bir hasar meydana gelir ise bu hasarın sebep olduğu zarar, sigorta poliçesi kapsamında değerlendirilmektedir.

⁸⁰ R.G 10. 11. 2000 T. Sayı: 24226.

⁸¹ Ayrıntılı bilgi için Bkz: 14765 sayılı R. G.'de yayınlanan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü m. 218.

⁸²Çeşitli iç ve dış kuvvetlerin etkisi ile bir cismin birim şekil değiştirmesi, şekil bozukluğu, orijinal şeklinden başkalaşmaya uğramasına deformasyon denir.

J. Fırtına ve Kasırgadan, Dondan veya Çözülen Buz Parçalarının Yürümesi Rizikosu

Hemen belirtmemiz gerekir ki, genel şartlardaki bu riziko tanımlamasıyla fırtına, kasırga, don ve çözülen buz parçalarının yürümesi sonucu oluşan tüm uygun sonuçlar sigorta himayesine dahil edilmiştir. Bir başka deyişle, söz konusu tehlikelerin hem doğrudan hem de dolaylı zararları sigorta teminatı kapsamındadır. Örneğin fırtınalı bir havada makinanın fırtınanın uçurucu etkisi dolayısıyla kaybolması halinde makinanın ikame değeri sigorta şirketi tarafından karşılanmalıdır. Çünkü kanun koyucu, yangın sigortası genel şartlarından farklı olarak makina kırılması sigortası bakımından herhangi bir sınırlayıcı fırtına klozu öngörmemiştir. Yangın sigortasında öngörülen fırtına klozuna göre

“Yangın Sigortası Genel Şartları Hükümleri Saklı Kalmak Kaydıyla; Yağmur, kar, dolu ile beraber olsun olmasın münhasıran fırtına veya fırtına sırasında rüzgarın sürüklediği veya attığı şeylerin çarpması sonucu sigortalı şeylerde doğrudan meydana gelecek zararlar teminata ilave edilmiştir”. Metinden de açıkça görüleceği üzere yangın sigortasında kanun koyucu, sadece rüzgarın sürüklediği veya attığı şeylerin çarpması sonucu sigortalı şeylerde doğrudan meydana gelecek zararları sigorta teminatı kapsamına almıştır⁸³. Ancak çalışmamız bakımından fırtına, kasırga, don ve çözülen buz parçalarının yürümesi sonucu oluşan zararlar bakımından bir sınırlandırma yapılmadığını görmekteyiz. Dolayısıyla hem doğrudan hem de dolaylı zararlar sigorta teminatı kapsamı dahilindedir.

Yangın sigortası genel şartları fırtına klozu içerisinde fırtınanın tanımının yapıldığını da görmekteyiz. Buna göre fırtına, 10 metre yükseklikte hızı, saniyede 17.1 metre “7 bofor” dan fazla esen rüzgarlar olarak tanımlanmaktadır. Fırtına kavramının içerisine meteorolojik hava hareketlerinin dahil olduğunu da belirtmek isteriz⁸⁴. Eğer fırtınanın hızı, saatte 200 km' yi geçerse fırtınanın kasırgaya dönüşmüş olduğu kabul edilir.

Don olayı ise sıcaklığın 0 derecenin altına düşmesiyle toprağın donması hadisesi olarak kabul edilmektedir. Donma dolayısıyla sigortalı makinada meydana gelen tüm zararların yine sigorta teminatı kapsamında değerlendirildiğini kabul

⁸³ Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, s. 118.

⁸⁴ Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, s. 118.

etmekteyiz. Söz konusu hususlar buz parçalarının yürümesi rizikosunu bakımından da geçerlidir. Buz yürümesi, kütle halinde bulunan buzların bağlı bulunduğu kitleden koparak ayrılmasıdır. Ancak MKSGŞ'ya göre sadece çözülen ve ayrılan buz parçalarının yürümesi sonucu oluşan zararlar sigorta teminatı dahilindedir. Dolayısıyla buzların eriyip su haline aldıktan sonra makinada meydana gelen zararın sigorta kapsamında değerlendirilmemesi gerekmektedir. Çünkü MKSGŞ m. 3/g bendi uyarınca sel ve su basması gibi tabii afetlerden meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışına çıkarılmıştır.

Fırtına ve kasırgadan, dondan veya çözülen buz parçalarının yürümesinden meydana gelen zararların sigorta teminatına alınması makina kırılması sigortasının genel içeriğiyle bağdaşmadığını belirtmek isteriz.

K. İşletme Personelinin veya Üçüncü Şahısların İhmali, Kusuru, Hatası, Dikkatsizliği veya Sabotajı Rizikosu

İşletme personeli kavramından öncelikle söz konusu işletmede bir iş sözleşmesine dayanarak iş görme edimi altında bulunan işçilerin anlaşılması gerektiğini düşünmekteyiz. Her ne kadar çıraklar ve staj yapan üniversite öğrencileri 4857 sayılı İş Kanununun 4.maddesine göre işçi statüsünde kabul edilmeseler de kanaatimizce işyerinde meydana getirdikleri zararlar ve bu zararın sigorta poliçesinden giderilmesi bakımından işletme personeli kavramı içerisinde yer alacağını düşünmekteyiz. Zira BK. m. 66'nın "*Adam çalıştıran, çalışanın, kendisine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdiği zararı gidermekle yükümlüdür*" yönündeki hükmü ile çalışanların 3. kişilere verecekleri zarara bu kimseleri çalıştıran kişilerin katlanması gerekmektedir. İşveren; çırakların ve staj öğrencilerinin 3. kişilere verdiği zarara katlanırken bu kimselerin bizzat kendi sigortalı malına vermiş oldukları zararlar için de sigorta şirketinden zararının giderilmesini isteme hakkı tanınmalıdır. Çırak ve staj yapan öğrencilerin işletme personeli kavramı içerisinde kabul edilmesi gerekmektedir.

Genel şartın madde hükmünde belirtilen üçüncü şahısların tespitinde ise TTK. m. 1429 hükmü dikkate alınmalıdır. TTK. m. 1429 "*Sigortacı, aksine sözleşme yoksa, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür*" hükmü uyarınca 3. kişi olarak; işletme personeli, sigorta

ettiren, sigortalı ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişiler dışında kalan grubun anlaşılması gerekmektedir.

İşletme personeli ve üçüncü şahısların tanımı yapıldıktan sonra bu kimselerin ihmali, kusuru, hatası, dikkatsizliği veya sabotajından meydana gelen zararların MKSGŞ uyarınca teminat altına alındığını belirtmek isteriz. Sırasıyla bu kavramları açıklamaya çalışalım.

Kusur konusunda yukarıda verdiğimiz bilgi ile yetinmekteyiz. Kusur kast ya da ihmal şeklinde karşımıza çıkmaktadır. İhmal, kişinin zararlı sonucu istememesine rağmen bunun gerçekleşmemesi için gerekli dikkat ve özeni göstermemesidir⁸⁵. İhmal de kendi içerisinde ağır ihmal ve hafif ihmal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ağır ihmal halinde herkesin gösterebileceği dikkat ve özen gösterilmemişken; hafif ihmalde ise tedbirli ve dikkatli kimselerin gösterebilecekleri dikkat ve özen gösterilmemiştir⁸⁶. Bu noktada hafif ihmal ile dikkatsizlik kavramlarının iç içe geçtiğini ve benzer anlamlar ifade ettiğini belirtmek isteriz. Ancak riziko bakımından ihmalin ağır veya hafif olmasının bir önemi bulunmamakta olup ihmal dolayısıyla ortaya çıkan zarar teminat altına alınmaktadır. Örneğin bir işçi, gerekli dikkat ve özeni göstermeyerek makinadaki su seviyesinin olması gerekenin altına düştüğünü fark etmemiş olsun ve söz konusu su noksanlığı sebebiyle makinada çatlama meydana geldiğini düşünelim. Oluşan hasar ve zarar, sigorta şirketi tarafından giderilmek mecburiyeti altındadır çünkü zarara çalışan kimsenin ihmali diğer bir ifadeyle dikkatsizliği sebebiyet vermiştir.

Hata kavramı ise ihmal ve dikkatsizlik kavramından farklı anlamda olup hata, irade beyanının istenmeden arzu edilen şeye uygun olmaması veya arzunun oluşmasına neden olan bir hususta düşüncenin gerçek duruma uygun olmaması hali olarak tanımlanmaktadır⁸⁷. Diğer bir ifadeyle hata, kişinin iradesini açıklarken iradesine uymayan bir beyanda bulunmasıdır⁸⁸. Gerek işletme personelinin gerekse de üçüncü kişilerin hata ile makinaya veya tesislerine verdiği zararlar MKSGŞ uyarınca teminat altındadır. Örnekleyecek olursak işyerinde çalışan personel makinaya yağ yerine hataen su koyduğunda bu su makinanın aksamalarında

---

⁸⁵ 4. HD. 01. 04. 1985 T. 1985/ 1308 E. 1985/ 3036 K., HGK. 17. 07. 2003 T. 2003/ 11-756 E. 2003/ 743 K.

⁸⁶ **Memiş**, Sigorta Hukukunda Ağır Kusur ve Kırmızı Işık İhlali Konulu Bir Hukuk Genel Kurulu Kararı Değerlendirilmesi, Reasürör, İstanbul, Yıl: 2004, Sayı: 54, s. 5 vd. **Akıncı, Ş.** Borçlar Hukuku Bilgisi, Sayram Yayınları, 5. Baskı, Konya, 2011, s. 152- 153.

⁸⁷ **Oğuzman/ Öz**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 80.

⁸⁸ **Başara, Turan G. / Başara, İ.** Borçlar Kanunu Tasarısında İrade Sakatlıkları, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Ankara, 2010, C. 1, s. 337 vd.

bozulmalara ve hatta kırılmalara sebep olacaktır. Hata sonucu ortaya çıkan arıza, bozulma ve kırılmaların gerektirdiği zararlar sigorta poliçesi kapsamında karşılanmak mecburiyetindedir.

STK vermiş olduğu bir kararında⁸⁹ yetkili servis raporuna göre işletme personelinin hatasından kaynaklanan zararın sigorta poliçesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Uyuşmazlık konusu olaya göre, “Başvuru sahibi, firmalarında bulunan 2008 model Makino A61 yatay işleme merkezi tezgâhında kullanıcı hatası kaynaklı hasar olduğu ve hasarın sigorta şirketine bildirildiği, sigorta şirketi tarafından tezgâhın monitörünün aydınlatmasının yetersiz olduğu ve operatörün ekranı iyi göremediği için hasarın olduğundan bahisle ödeme yapılmadığı, tezgâhın alındığı yıldan itibaren her yıl sigortalandığı, söz konusu ekran aydınlatmasındaki azalmanın son sigortanın yapıldığı sırada da mevcut olduğu, tezgâhın pazar günleri hariç 24 saat kesintisiz çalıştığı, ayrıca hasara ilişkin olarak tezgâhın Türkiye’deki tek yetkili servisinin de kendilerini destekleyen görüş yazısı olduğu iddia edilerek 38.947,97TL’lik zararın sigorta şirketinden tahsil edilmesini talep etmektedir. Sigorta şirketi ise ekspertiz raporu incelendiğinde, monitörün arızalı olduğu hakkında önceden bildirim yapılmasına rağmen, değişiminin yapılmadığı ve bu hali ile kullanılmaya devam edildiğini belirtildiğini ve MKSGŞ m.3/j uyarınca “*Sigortalı iken hasarlanan ve bu hasar giderilmeden makinanın kullanılması neticesinden oluşan zararların*” kapsam dışı tutulduğunu belirterek talebin reddedilmesi gerektiğini bildirmiştir.” STK da yetkili servis raporunun “Türkiye’deki tek yetkili servisi oldukları ve talep konusu spindle hasarının ekrandaki ışık azalması ile ilgili olmadığı, operatörün parçayı olması gerekenden farklı bir şekilde bağlayıp, programda gerekli değişiklikleri yapmadan tezgâhı çalıştırması sebebiyle meydana geldiği, hasarın tezgâh başında çalışan personelden kaynaklanmış olabileceği, tezgâhta parça işleme sırasında böyle bir hatanın olabilmesinin söz konusu olmadığı, problemin operatör kaynaklı olma olasılığının yüksek olduğu tespitlerinde bulunulmuştur.” yönündeki raporunu dayanak alarak MKSGŞ’nin m. 1/ k uyarınca hasarın sigorta sözleşmesi kapsamında ödenmesi gerektiğine hükmetmiştir.

Kanaatimizce, eksik incelemeye dayanılarak verilen bu karar hatalıdır. Zira, zararın hangi sebepten kaynaklandığı yönünde hususunda ekspertiz raporu ile

---

⁸⁹ 07. 10. 2013 T. ve K-2013/1998 sayılı Hakem Kararı.

yetkili servis raporu arasında çelişki bulunmaktadır. Kaldı ki bu çelişki söz konusu zararın teminat kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine ilişkindir. Bu hususta STK, konusunda uzman bağımsız bir bilirkişiden görüş alarak uyuşmazlığı çözüme kavuşturması gerekmekte iken sadece servis raporunu dikkate alarak hüküm kurması kanaatimizce hatalıdır. Yargıtay, yerleşik içtihatları uyarınca da⁹⁰ ilk derece mahkemesinin bilirkişi raporları arasındaki çelişkiyi gidermeksizin vermiş olduğu kararlarını “*bilirkişiler tarafından yeni bir teknik inceleme yapılmaksızın verilen raporlar arasındaki çelişki giderilmek suretiyle sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır*” gerekçesiyle bozmaktadır. Her ne kadar söz konusu karar hatalı ve çelişkili olsa da işletme personelinin hatası sonucu oluşan zararın sigorta teminatı kapsamında kabul edilmesi gerektiğini açıkça vurgulamış olması bakımından önemlidir.

Sabotaj durumu ise yukarıda belirttiğimiz hata, ihmal ve dikkatsizlik kavramlarından daha ötede bir anlam ifade etmektedir. Sağlık Bakanlığının 1988 tarihli Sabotajlara Karşı Koruma Yönetmeliği⁹¹’ne göre sabotaj, harp sanayinin, sınai, ticari, zirai üretim araçlarının ve ürünlerinin, enerji üretim ve ulaşımına ait tesislerin, her türlü ulaşım ve muhabere sistem ve araçlarının, milli ekonomiye, milli kültüre ve sağlık hizmetlerine katkısı bulunan sair tesislerin, harp silah ve vasıtalarının, personelin ve idari yapının tamamen veya geçici bir süre için faaliyet dışı kalmasını sağlamak amacıyla tahribine yönelik saldırgan bir yıkıcı faaliyet şeklini ifade etmektedir. Bir başka deyişle sabotaj, bilinçli ve kasıtlı olarak bir işi veya bir durumu bozarak zarara yol açan harekette bulunmaktır. Görüleceği üzere sabotaj işletme personelinin veya üçüncü şahısların bilerek ve isteyerek sigortalı mala zarar verme iradelerini içermektedir. Örneğin makina ustalarından birinin işverene kızması sonucu makinaya vurmak suretiyle makinanın mekanik aksamında meydana getireceği veya işletme personelinden bir tanesinin benzin dökerek sigortalı malı yakması dolayısıyla ortaya çıkan zarar ve hasarlar sigorta poliçesi uyarınca sigortalıya ödenmek zorundadır. Her ne kadar haksız fiili neticesinde zarara sebebiyet veren kimse (makina ustası) BK m.49 uyarınca⁹² bu zararını gidermek zorunda olsa da sigorta şirketi söz konusu zararın oluşumunda hiçbir kusuru

---

⁹⁰ 11. HD. 30. 05. 2006 T. 2005/ 4117 E. 2006/ 6439 K., 11. HD. 07. 02. 2006 T. 2004/ 14438 E. 2006/ 1081 K., 11. HD. 30. 09. 1999 T. 1999/ 5777 E. 1999/ 7257 K.

⁹¹ R.G 28. 12. 1988 T. Sayı: 20033.

⁹² BK. m. 49 “*Kusurlu ve hukuka aykırı bir fülle başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür*”.

bulunmayan sigortalısının zararını gidermekle mükelleftir. Bu zarar giderildikten sonra sigorta şirketi, zarara sebebiyet veren kimseye zararı rücu etme imkanına elbette sahiptir.

L. İstisna Edilmeyen Diğer Hallerden Kaynaklanan Teminatlar

MKSGŞ m. 1/ l'de belirtilen “*İstisna edilmeyen diğer hallerden, husule gelen maddi ziya ve hasarların gerektirdiği tamirat ve ikame masraflarını temin eder.*” yönündeki madde hükmü, torba bir riziko olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi MKSGŞ’ nin teminatın kapsamını belirleyen rizikoların sınırlı sayıda olmadığını ve örnek kabilinden sayıldığını tekrar belirtmek isteriz. Açıkça, kanun hükümleri ve MKSGŞ uyarınca istisna edilmeyen tüm hallerden doğan zarar ve ziyandan TTK m.1409 “*Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur.*” hükmü uyarınca sigortacı sorumludur. Bu kapsamda, makina kırılması sigortalısının istisna edilmeyen tüm riskler için (ALL RİSK⁹³) sigorta teminatı sunduğu kabul edilmelidir. Zira ALL RİSK Klotu, bir riziko kavramı olup sigorta güvencesini genişletmekte ve sigorta poliçelerinde açıkça istisna olarak belirtilen haller dışındaki hadiseler dolayısıyla meydana gelen zararları temin etmektedir⁹⁴. Bir başka ifadeyle all risk, her türlü arazi hasar kavramını ifade eden ve sigorta teminatını genişleten bir kayıttır⁹⁵. Ancak hemen belirtmemiz gerekir ki, sigortacının rizikoyu taşıma borcu sınırlandırılması all risk kaydı içeren sigorta sözleşmeleri bakımından da mümkündür. Yani sigortacının sorumluluğu, all risk kaydını içeren sözleşmeler bakımından da sınırlandırılabilir. Bu tür sözleşmelerde açıkça istisna edilmemiş her rizikonun sigorta teminatına dahil olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla MKSGŞ’nin istisna edilmeyen diğer hallerden meydana gelen zararları teminat kapsamına almış olmasından ötürü sözleşmede açıkça istisna edilmeyen bir hal dolayısıyla meydana gelen zarar, sigorta teminatı kapsamındadır.

⁹³ **ALL RİSK:** Poliçenin, istisnalar bölümünde, hangi tehlikelere karşı koruma sağlamadığı tek tek sayılır ve bu istisnaların dışında kalan tüm tehlikelerin teminat altında olduğu belirtilir. Bu özelliğinden dolayı bu poliçeler, “Bütün Tehlikeler” (All Risks) Poliçesi olarak adlandırılmaktadır. <http://www.tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?pageID=648>, 10. 05. 2014.

⁹⁴ Aynı yönde Bkz: **Öğüz, Ş.** Deniz Yoluyla Yük Taşınmasında Sigorta Himayesinin Kapsamı, İstanbul, 2011, s. 64, **Ulaş, Ş.** Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, s. 48 vd.

⁹⁵ **Ayli,** İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 29 vd., **Karayalçın,** Taşıma Sigortalarında All Risks (Bütün Riskler) Klotu, Sorumluluk ve Sigorta Hukuku Bakımından Eşya Taşıma Sempozyumu, Ankara, 1984, s. 217.

III. Rizikonun İspatı

Makina kırılması sigortası ile teminat kapsamına alınan rizikoları sırasıyla inceledikten sonra zararın anılan rizikolar sebebiyle meydana gelip gelmediğinin, rizikonun gerçekleştiğinin sigortalı tarafından doğru bir biçimde sigortacıya bildirilip bildirilmediği hususunda uygulamada bir takım güçlüklerin ortaya çıktığını gördüğümüzden dolayı kısaca bu konuya da yer gelmişken değinmek istemekteyiz.

İspat, dava konusu hakkın ve buna karşı yapılan savunmanın dayandığı vakıaların gerçekte var olup olmadığı hususunda mahkemeye kanat verilmesi işlemine denmektedir⁹⁶. İspat yükü konusunda ise MK. m. 6 “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispat ile yükümlüdür*” ve 6100 sayılı HMK. m. 190 hükmü uyarınca ispat yükünün kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa ait olduğunu görmekteyiz⁹⁷. Genel kural bu olmakla birlikte kanun koyucu bazı hallerde ispat yükünü tersine çevirme ihtiyacı duymuştur.

ETTK. m. 1281/ 1-2

“ *Sigortacı, harb ve isyandan başka bir sebeple mallara arız olan telef ve tagayyür gibi bütün hasarlardan mesul olur.*

Sigortacının, 1 inci fıkra gereğince mesul olduğu rizikolardan biri sigorta poliçesinin hükmünden istisna edilmişse vakı hasarın istisna edilen rizikolardan doğduğunun ispatı sigortacıya aittir.”

TTK. m. 1409

“(1) *Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur.*

(2) *Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir.*” hükümleriyle ispat yükünün sigortacıya ait olduğu hususunda gerek ETTK. gerekse de TTK. yönünden bir fark bulunmamaktadır. Her ne kadar sigortacı ispat külfeti altında ise de 6100 sayılı HMK m. 194 uyarınca sigorta ettiren de dayandığı vakıaları, ispata elverişli şekilde somutlaştırmakla yükümlüdür. O halde sigorta ettirenin somutlaştırma

⁹⁶ **Kuru, B. / Arslan, R. / Yılmaz, E.** Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 6100 sayılı HMK’ ya Göre Yeniden Yazılmış 22. Baskı, Ankara, 2011, s. 367 vd., **Demirkıran, İ.** Sigorta Hukukunda İspat Sorunları, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’ e Armağan, 2007, Vedat Yayınevi, s. 908.

⁹⁷ Aynı yönde Bkz: **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, a. g. e, s. 370.

yükümlülüğüne karşılık sigortacı da gerçekleşen zararın sigorta sözleşmesi uyarınca üstlenilen rizikolar dolayısıyla meydana gelmediğini ispat külfeti altındadır. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 17. 6. 2013 tarih 2013/ 8355 E. ve 2013/ 9223 K. dosyası tahtında vermiş olduğu kararında “... hasar tespit tutanağına göre davacı aracının hasarlandığı sabit olup, rizikonun kasko sigortası geçerlilik süresi içinde meydana geldiği anlaşılmaktadır. Bu durumda sigortalı araçta belirtilen kaza sebebiyle bir hasarın olduğu sabit olduğu gibi davacı sigortalı tarafından rizikonun gerçekleşme şeklinin kasten ve iyi niyet kurallarına aykırı olarak bildirildiği, rizikonun ihbar edilenden farklı bir şekilde gerçekleştiği ve kazanın alkolün etkisiyle gerçekleştiği davalı sigortacı tarafından ileri sürüldüğünden, olaydaki ispat külfeti mevcut durumun aksini iddia eden sigortacı üzerinde bulunmaktadır. Davalı sigortacı bu iddialarını soyut ifadelerle değil, somut delillerle kanıtlamalıdır. Dosya kapsamı itibariyle, sigortacı ileri sürdüğü hususları ispat edebilmiş değildir. O halde, davaya konu hasarın kasko sigortası teminat kapsamında kaldığı kabul edilmesi gerektiğine hükmetmiştir”⁹⁸.

Sigorta ettiren, riziko gerçekleştikten sonra gecikmeksizin iyi niyet kurallarına aykırı bir şekilde zararın gerçekleştiği şekilde değil de başka bir şekilde gerçekleşmiş olduğunu sigortacıya bildirmiş ise bu durumda ispat külfeti kimin üzerindedir? Bu halde ise kanaatimizce rizikonun teminat dışında kaldığı kabul edilerek sigorta ettireni, rizikonun teminat kapsamında kaldığını ispatlamak zorunda bırakmak gerekmektedir⁹⁹. Bir başka deyişle, eğer sigorta ettiren kötü niyetli bir şekilde ihbar yükümlülüğünü iyi niyet kurallarına aykırı bir şekilde yerine getirirse rizikonun teminat dışında kaldığının ispatı yükümlülüğünün ters çevrilerek sigorta ettirene ait olacağını kabul etmek gerekir.

Yüksek Mahkeme de önüne gelen bir uyuşmazlıkta¹⁰⁰ bu hususları “*TTK. m. 1281’ göre kural olarak rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığına ilişkin iddianın sigortacı tarafından kanıtlanması gerekir. Ne var ki bu kural, ihbar yükümlülüğünün iyi niyet kurallarına uygun olarak gerçekleştirildiği hallerde geçerli olup aynı yasanın 1290 ve 1292/ son fıkrası hükümleri uyarınca bu yükümlülüğün anılan ilke dışına çıkılarak kullanılması halinde rizikonun teminat dışı kaldığının*

⁹⁸ Aynı yönde Bkz: 17. HD. 2013/ 7917 E. 2013/ 9182 K., 2012/ 9071 E. 2013/ 8293 K., 2012/ 3990 E. 2012/ 8905 K., 2011/ 4255 E. 2011/ 12152 K.

⁹⁹ Demirkıran, Sigorta Hukukunda İspat Sorunları, s. 924.

¹⁰⁰ 11. HD. 27. 06. 1998 T. 1998/ 3458 E. 1998/ 4968 K.

ispatı yükümlülüğünün sigortacıya ait olmayıp sigorta ettirene ait olduğunun kabulü gerekir” şeklinde ifade ederek ispat külfetini bu durumda tersine çevirmiştir.

BÖLÜM II

RİZİKONUN SINIRLANDIRILMASI

3- Rizikonun Sınırlandırılması

I. Genel Olarak

Sigorta şirketinin temel işlevi, tarafı olduğu sigorta sözleşmesi uyarınca üstlendiği risklerin sigortalı mal üzerinde meydana getireceği zararları gidermektir. Tüm sigorta sözleşmelerinde rizikonun çeşitli şekillerde sınırlandırıldığını görmekteyiz. Çünkü tüm rizikoların üste alınması teorik olarak mümkün olmakla birlikte sigortacılık tekniği bakımından sigorta şirketinin iktisadi olarak üzerine alamayacağı büyüklükte bir sorumluluk taşımaya sebep olmaktadır¹⁰¹. Hal böyle olunca da risklerin sınırlandırılması yoluna başvurulmuştur.

SK m. 11/ f. 4 “*Sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış riskler açıkça belirtilir. Belirtilmemiş olan riskler teminat kapsamında sayılır*”. Sigortacılık Kanununda sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler dışında, kapsam dışı bırakılmış risklerin de açıkça belirleneceği, belirtilmemiş olan risklerin teminat kapsamında sayılacağı düzenlenmektedir. TTK. m. 1409’a göre ise sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumlu olacaktır. SK.’da umumilik ilkesi¹⁰² benimsenmiş olmasına rağmen, TTK ile bu ilkeden vazgeçilmiş olup sigortacının yalnızca poliçede belirtilen hasarlardan sorumlu olacağı kabul edilmiştir.

---

¹⁰¹ **Kender**, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, s. 283, Sigorta himayesinin kapsamı ve sınırları hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Yaman, F.** Mal Sigortalarında Sigorta Himayesinin Kapsamı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, Tez Danışmanı: Tamer Pekdiğer.

¹⁰² **Umumilik İlkesi**: Sigorta konusu menfaat in tüm rizikolara karşı teminat altına alınması. “ rizikonun genelliği ilkesi” olarak adlandırılır. Buna göre, örneğin, zarar sigortalarında, aktifin azalması/ pasifin artmasına neden olan olayın önemi yoktur. Sigortacı rizikonun sebebinin araştırılmaz. Riziko gerçekleşince sigorta bedelini öder. **Omağ**, Özel Sigorta Hukuku’nda Muafiyet Klozları, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Mehmet Somer’ in Anısına Armağan Özel Sayı, 2006, s. 533.

Söz konusu iki düzenleme karşısında hangi kanun hükmünün uygulanması gerekmektedir? Kanaatimizce, TTK.'nın 1409 maddesi özel ve emredici hüküm¹⁰³ niteliğinde olup SK. m. 11/ 4 ile karşılaştırıldığında TTK. hükmünün öncelikle uygulanması gerektiği kanaatini taşımaktayız. Madde gerekçesine baktığımızda da kanun koyucunun iradesinin sigortacının kararlaştırılan rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan sorumlu olması gerektiği yönünde olduğunu görmekteyiz. O halde çalışmamıza esas teşkil eden makina kırılması sigortası bakımından da sigortacı; sözleşme kurulurken açık, net ve anlaşılır bir biçimde hangi tür rizikolar için teminat verdiğini ve hangi tür rizikoların teminat dışı olduğunu belirtmek zorundadır¹⁰⁴. Zira açık bir şekilde ifade edilmeyen diğer bir anlatımla, muğlak olan riziko sınırlandırılmaları sigortalıya karşı ileri sürülemez¹⁰⁵.

II. Sınırlandırma Türleri

Sigorta hukukçularına göre genel olarak riziko, birincil ve ikincil sınırlama olmak üzere iki açıdan sınırlandırılmaktadır. Birincil sınırlamalar, rizikonun konu, yer ve zaman bakımından sınırlandırılmasına hizmet ederken ikincil sınırlandırmalar mutlak muafiyetler ve sigorta teminatına dahil edilebilecek haller olarak karşımıza çıkmaktadır.

4- Birincil Sınırlamalar

I. Rizikonun Konusu Bakımından Sınırlandırılması

TTK. m. 1453'e göre rizikonun gerçekleşmemesinde menfaati bulunanlar, bu menfaatlerini mal sigortası ile teminat altına alabilirler. Madde metninden de açıkça görüleceği üzere, zarar sigortasının konusu mal olmayıp mal üzerindeki menfaattir. Hukuk Genel Kurulu da vermiş olduğu bir kararında¹⁰⁶ bu gerçeği "*...ayrıca mal sigortalarında sigorta konusu mal değil menfaattir. Bu itibarla*

¹⁰³ **Güriz, A.** Hukuk Başlangıcı,12. Baskı, Ankara, 2009, s. 157 vd., **Bilgili, F. / Demirkapı, E./Demir, S.** Hukukun Temel Kavramları, Bursa, 2010, s. 53 vd.

¹⁰⁴ **Memiş, Y.** Yangın Sigortasında Riziko, s. 75, **Ulaş, U.** Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, s. 47, **Atamer, K.** Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş, Batıder, C. XXVII, Sayı: 1, 2011, s. 19 vd.

¹⁰⁵ **Memiş, Y.** Yangın Sigortasında Riziko, s. 75, Aynı yönde Bkz: **Bahtiyar, M.** Sigorta Poliçesi Genel Koşulları, Makaleler I, İstanbul, 2008.

¹⁰⁶ HGK. 05. 03. 2003 T. 2003/ 11- 68 E. 2003/ 136 K.

sigorta akdinin tarafları olan kimsenin bir malı sigorta ettirmekte para ile ölçülebilir bir menfaatinin olması gerekir” şeklinde ifade etmiştir. Bu açıdan bakıldığında makina kırılması sigortasında gerçek ve tüzel kişilerin sadece sözleşmeye konu makina ve tesisler üzerindeki menfaatleri sigortalanabilir.

Zarar, sigorta sözleşmesine konu edilen emtia üzerindeki menfaat ile sınırlandırılmaktadır. Örneğin iki adet iş makinasının olduğu bir işyerinde makinalardan sadece bir tanesi sigortalı ise ve sigortalı olmayan makina üzerinde hasar meydana gelmiş ise söz konusu hasar riziko kapsamında değerlendirilemez. Nitekim Yüksek Mahkeme, vermiş olduğu bir kararında¹⁰⁷ “*şirkete ait iki dozer bulunduğunu, hasarlanan dozerin Makina Kırılması Poliçesi kapsamında sigortalı dozer olup olmadığının açık bir şekilde belirlenmesi gerektiğinden*” bahisle ilk derece mahkemesinin hükmünü bozma yoluna gitmiştir. Açıkça görüleceği üzere mal sigortasında sigorta şirketi, rizikoyu belirli mallar üzerindeki menfaatlere ilişkin olarak kabul ve temin eder¹⁰⁸.

Sigorta hukuku bakımından, sigortalı eşyanın kapsam ve çeşidinin mümkün olduğunca kesin olarak tayin edilmesi gerekir¹⁰⁹. MKSGŞ uyarınca sigorta sözleşmesine konu edilen emtianın “bu poliçe ile bu poliçenin ayrılmaz cüzünü teşkil eden ekli envanter cetvelinde sayıları, imalat yılları; nitelikleri ve değerleri yazılı makina ve tesisleri” demek suretiyle sigorta himayesine dahil olabileceği belirtilmiştir. Bu noktada da uygulamada sigorta poliçesine sigortalanan makinanın marka, model, imalat yılı gibi ayırt edici nitelik ve özelliklerinin yazıldığını görmekteyiz.

Büyük çaplı şirketlerin üretimde kullandıkları makinaların büyük bir çoğunluğunu finansal kiralama yöntemiyle aldıklarını ve kira müddeti boyunca sigorta sözleşmesi yapmalarının zorunlu olduğunu yukarıda belirtmiştik. Üzerinde durmak istediğimiz husus, kira müddeti boyunca makinada meydana gelen zararın giderilmesi konusunda sigorta şirketine karşı kimin öncelikli olarak menfaati talep hakkının olduğu meselesidir.

Yüksek Mahkeme vermiş ve yerleşik içtihadı haline getirmiş olduğu kararlarında “*Dava dışı finansal şirket ile davacı arasında düzenlenen Finansal Kira*

---

¹⁰⁷ 11. HD. 08. 03. 1999 T. 1998/ 10075 E. 1999/ 1959 K.

¹⁰⁸ **Omağ**, Özel Sigorta Hukuku’nda Muafiyet Kızları, s. 534.

¹⁰⁹ **Braess** Die Versicherung, Band 4, Sachversicherung, (Akt: **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko s. 82).

*Sözleşmesi ile taraflar arasında bu sözleşmeye uygun olarak yapılan ve kasko sigortayı da kapsayan "Makina Kırılması Sigortası" poliçesine göre, davalı sigortacıdan, tazminat isteme hakkı, dava dışı finansal kiralama yapan şirkete aittir. Ancak, bu tür sigorta ilişkilerinde, sigorta lehtarının açık muvafakatı ile sigorta ettirenin de sigortacıdan tazminat isteme hakkı vardır. Bu muvafakat belgesinin, Yargıtay'ın aradığı nitelikte açık bir muvafakatname olması gerekir"*¹¹⁰ ve yine benzer bir kararında "*Dosya kapsamında, sigorta poliçesinde dava dışı finansal kiralama şirketinin sigortalı, kiracı olan davacının ise sigorta ettiren olarak gösterildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, sigortadan tazminat talep etme hakkı öncelikle finansal kiralama şirketine aittir*"¹¹¹ şeklindeki gerekçe ile finansal kiralama şirketinin söz konusu sigortalı mal üzerindeki menfaatinin öncelikli olduğundan bahisle öncelikli talep hakkının finansal kiralama şirketine ait olduğunu kabul etmektedir.

Konuya çok kısaca değinecek olursak, Yargıtay'ın söz konusu içtihatlarının yerinde olmadığı kanaatini taşımakta olduğumuzu belirtmek isteriz. TTK. m. 1456'da konuya ilişkin olarak "*Sınırlı ayni hak ile takyit edilmiş bir mal üzerindeki, malike ait menfaat sigortalandığı takdirde, kanunda aksi öngörülmemişse, sınırlı ayni hak sahibinin hakkı sigorta tazminatı üzerinde de devam eder. Sigortacıya, mal üzerinde sınırlı ayni hak bulunduğu bildirildiği takdirde, ayni hak sahiplerinin izni bulunmadıkça, sigortacı sigorta tazminatını sigortalıya ödeyemez*" şeklinde bir hüküm bulunmaktadır. Yargıtay'ın hatalı kararlarının genelini Medeni Kanuna dayandırdığını görmekteyiz. MK. m. 879'a baktığımız zaman taşınmazlar bakımından "*Muaccel olan sigorta tazminatı, malike ancak bütün rehinli alacaklıların rızasıyla ödenebilir. Sigorta tazminatı taşınmazın eski hâle getirilmesi için harcanacaksa, malik tarafından yeterli bir güvence gösterilmesi koşuluyla kendisine ödenir*" yönünde hüküm sevk etmektedir. Ancak kararlara konu olan olaylar yani somut uyuşmazlıklar, menkul yani taşınır mallarla ilgilidir. MK.'nin bu hükmünün makinalar bakımından uygulanma imkanı bulunmamaktadır.

Makina kırılması sigortası bakımından olayı özelleştirecek olursak; finansal kiralama sözleşmesine konu edilen makina borçlunun zilyetliğinde, finansal kiralama şirketi de söz konusu makinayı alacağını güvence altına almak için sigortalamakta ve

---

¹¹⁰ 11. HD. 22. 11. 1996 T. 1996/ 7771 E. 1996/ 8163 K.

¹¹¹ 11. HD. 18. 01. 2011 T. 2009/ 7005 E. 2011/ 291 K. Aynı yönde Bkz: 11. HD. 02. 03. 2006 T. 2005/ 2369 E. 2006/ 2164 K.

adeta makinanın korunma yükümlülüğünü sigorta ettirmektedir. Bu anlamda baktığımız zaman koruma yükümlülüğü sigorta ettirilemez çünkü finansal kiralama şirketinin kendisi makinayı kullanmamakta olup makina da kendisine teslim edilmiş değildir zira makina kiracıda durmaktadır.

Sorunun çözümünde öncelikle somut olay bakımından makina üzerindeki menfaatin kime ait olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Makina üzerindeki menfaat ilk başta malın maliki konumunda bulunan finansal kiralama şirketine aittir. Sigorta ettiren kiracı konumunda olup malı belirli bir bedel karşılığında kullanmaktadır. Ancak sözleşme ilişkisinin devam etmesi ile birlikte menfaat, sigorta şirketinden çıkıp sigorta ettiren lehine dönmektedir¹¹². Bu sebeple malı kullanmakta olan kiracı-sigorta ettirene mala bir zarar geldiğinde doğrudan doğruya sigorta şirketine karşı talep ve dava hakkı tanınmalıdır. Zira en baştan, aktif dava ehliyeti olmadığı gerekçesiyle davanın reddedilmesi ve hak arama hürriyetinin hiçe sayılması izahtan varestir. Yargılama yapıldıktan sonra mahkeme, TTK. m. 1456 gereği sınırlı aynı hak ile takyit edilmiş bir mal üzerindeki, malike ait menfaat sigortalandığı takdirde, kanunda aksi öngörülmemişse, sınırlı aynı hak sahibinin hakkı sigorta tazminatı üzerinde de devam edeceğinden bahisle öncelikle sigorta şirketine sınırlı aynı hak sahibine ödeme yapılmasının gerekli olduğunu hatırlatmalı ve ancak aynı hak sahibinin rızası olduğu takdirde kiracı-sigorta ettirene sigorta tazminatının ödenebileceğine hükmetmelidir.

Özetle, finansal kiralama yoluyla kullanılmakta olan bir makinada, teminat kapsamında bir riziko gelmiş ise, sigorta ettiren; sigorta şirketini finansal kiralama şirketinin muvafakati aranmaksızın TTK. m. 1456 hükmü uyarınca dava edebilmesi gerekmektedir.

II. Rizikonun Yer Bakımından Sınırlandırılması

Sigorta şirketi, belirli yer veya yerlerde oluşan sigorta zararlarını temin etmektedir. Sigorta poliçelerinin riziko adresi kısmında, sözleşmeye konu emtianın sigorta kapsamında olduğu yerler belirtilmektedir. Rizikonun bazı faktörlere bağlı olarak bazı yerlerde diğer yerlere nazaran gerçekleşme olasılığı daha fazladır¹¹³. Bu

---

¹¹² Menfaat değişikliği hakkında Bkz: **Memiş**, Sigortalı Aracın Harici Satımı ve Menfaat Değişikliği, Sigorta Hukuku Dergisi, 2006.

¹¹³ **Omağ**, Özel Sigorta Hukuku'nda Muafiyet Klozları, s. 534.

sebeplerdir ki sigorta şirketleri de rizikoyu yer bakımından sınırlama ihtiyacı içerisine girmişlerdir.

Makina kırılması sigortaları bakımından uygulamada genellikle söz konusu makinaların kullanıldığı işletme, fabrika ya da şantiye yerlerinde meydana gelen zararların sigorta kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Örneğin A fabrikasında kullanılmak üzere sigortalanmış bir makine söz konusu fabrika içerisinde kalmak koşulu ile nereye götürülürse götürülsün sigorta himayesi kapsamındadır. Çünkü riziko adresi içerisinde hareket etmiştir. Diğer bir örnek olarak bir iş makinasının İstanbul il sınırları içerisinde kullanılmak üzere sigortalandığını düşündüğümüzde eğer sigortalı makina Tekirdağ'a götürülmüş ve orada riziko gerçekleşmiş ise burada sigorta teminatı söz konusu olmayacaktır. Çünkü sigortalı mal, riziko adresi dışarısına çıkarılmıştır.

Sigorta koruması sadece belirtilen yerle sınırlı olarak söz konusu olacağı için riziko adresi açık ve net bir şekilde belirtilmelidir. Yüksek mahkemeye intikal etmiş bir olayda¹¹⁴ “*Davacı Makina Kırılması Geniş Kasko Poliçesi ile sigortalı olan iş makinasının Tunceli ili merkezine bağlı Aktuluk Köyü mevkiinde yürütülen yol yapım işinde kullanıldığı sırada hasara uğradığını, meydana gelen zararın davalı sigortalı şirketine bildirilmesine rağmen ödenmediğinden bahisle ilk derece mahkemesinde dava açmıştır. Davalı sigorta şirketi savunmasında; sigortalı makinanın Van ve Tunceli il merkezinde çalışıyor olması halinde teminatın geçerli olduğunu ve hasarın meydana geldiği yerin şehir merkezi olmaması nedeniyle teminat kapsamı dışında kaldığını savunarak davanın reddini talep etmiştir. İlk derece mahkemesi poliçenin 2. Sayfasında “ Makinanın Van ve Tunceli il merkezinde çalışıyor olması halinde teminat geçerlidir.” şeklinde hüküm olduğunu, İl merkezinin ilçelerle çevrili merkez ve köylerden oluşan alan olduğunu, kaldı ki makinanın il merkez veya ilçe belediye sınırları içinde çalışıyor olması halinde teminat altına alındığına ilişkin açık bir sınırlama getirilmediğini, olay yerinin Tunceli ili merkezine bağlı Aktuluk Köyü olduğundan teminat kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Karar sigorta şirketince temyiz edilmiştir. Yüksek mahkeme Makina Kırılması Sigorta Poliçesinde rizikoyu il merkezi ve belediye sınırları ile tahdit eden açık bir hüküm bulunmaması dolayısıyla İlk derece mahkemesinin kararını onaylamıştır”* riziko bakımından sınırlandırılacak alanın açık

---

¹¹⁴ 17. HD. 23. 10. 2011 T. 2001/ 7023 E. 2001/ 8219 K.

ve net bir şekilde belirtilmesi gerektiğini vurgulamış açık olmayan kısım bakımından riziko sınırlamasını kabul etmemiştir.

Makina; sigorta sözleşmesinde belirtilen riziko adresi dışında bir hasara uğrar ise ve hasar sigorta sözleşmesi kapsamında kabul edilen bir rizikodan gerçekleşmiş olsa bile sigorta korumasının yer bakımından sınırlandırılmış olması dolayısı ile makinanın sigorta korumasından faydalanamayacağını belirtmek isteriz. Yine MKSGŞ m.7 hükmü uyarınca akdin yapılmasından sonra sigortalı malın teklifname, poliçe ve eklerinde beyan olunan yeri sigortacının muvafakati olmadan değiştirildiği takdirde sigorta ettiren, bu değişikliği:

- Kendisi tarafından veya açık veya zımni rızası ile bir başkası tarafından yapılmış ise derhal,
- Açık veya zımni rızası olmadan başka bir şahıs tarafından yapılmış ise durumu öğrenir öğrenmez, ve her iki halde de en geç 8 gün içinde sigortacıya ihbarla yükümlüdür.

Sigorta ettiren sigorta konusu malın riziko adresinden çıkarıldığını süresi içerisinde sigorta şirketine bildirdiğinde ne olacaktır? Sigorta şirketi, durum kendisine bildirilmiş olmasına rağmen hareketsiz kalmış veya değişikliğe doğrudan onay vermiş ise sigorta sözleşmesinin aynen devamına razı olduğunun anlaşılması gerekir. Bu halde, sigortacının sözleşmeyi fesih ve prim farkı talep etme hakları düşmektedir.

Sigortacı, değişikliği öğrendiği tarihten itibaren eğer bu değişiklik, sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiriyorsa diğer bir ifadeyle değişiklik riziko ağırlaşması olarak kabul ediliyorsa bu halde süresi içerisinde TTK. ve MKSGŞ hükümleri uyarınca sözleşmeyi fesih veya prim farkı talep etme hakkına sahiptir¹¹⁵.

III. Rizikonun Süre Bakımından Sınırlandırılması

Sigortacının üstlendiği rizikoların süre bakımından da sınırlandırılması mümkündür. Sigorta şirketi, sigorta korumasını sözleşmede belirtilen süre zarfında temin etmekte ve sürenin bitmesi ile birlikte de sigorta koruması sona ermektedir. Sigorta başlangıcı kural olarak üç kısma ayrılmaktadır.

---

¹¹⁵ Ayli, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s.157.

a) **Şekli Süre:** Sigorta ettirenin icabına karşılık olarak sigortacının kabul beyanında bulunması ile başlayan süredir¹¹⁶. Söz konusu süre zarar sigortaları bakımından 1 yıl olarak genellikle karşımıza çıkmaktadır. Sözleşmede süre belirtilmemiş ise süre; taraf iradeleri, yerel teamül ile hâl ve şartlar göz önünde bulundurularak, mahkemece belirlenir.

b) **Teknik Süre:** Prim borcunun devam ettiği zaman aralığıdır.

c) **Maddi Süre:** Sigortacının rizikoyu taşıma ediminin başladığı andır. Kural olarak sigorta şirketinin sorumluluğu zarar sigortaları açısından, aksine sözleşme yoksa, primin veya ilk taksidinin ödenmesi ile başlar. MKSGŞ m. 9'a göre de *"Aksi kararlaştırılmadıkça, prim veya peşinat ödenmediği takdirde poliçe teslim edilmiş olsa dahi sigortacının sorumluluğu başlamaz ve bu husus poliçenin ön yüzüne yazılır"*. Ancak taraflar söz konusu hükmün aksini aralarında kararlaştırabilirler, diğer bir ifadeyle taraflar aralarındaki sigorta sözleşmesinde maddi sürenin daha önce başladığını kararlaştırabilirler¹¹⁷. Buna geçmişe etkili sigorta denir. Geçmişe etkili sigortanın söz konusu olabilmesi için TTK. m. 1458'e göre (ETTK. m. 1279) rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmış olduğu hususları sözleşmenin yapılması sırasında, sigortacı ile sigorta ettirenin tarafından bilinmemesi şartlarına bağlanmıştır. Aksi halde yapılan sözleşme geçersizdir. Nitekim Yargıtay bu hususta vermiş olduğu kararlarında rizikodan sonra düzenlenen poliçenin sözleşmeye konu riziko açısından hükümsüz olduğu ve teminatın daha önceki bir tarihten başlatılmış olmasının da bu sonucu değiştirmeyeceğine hükmetmiştir¹¹⁸. Yüksek Mahkeme, ek zeyilname ile sürenin uzatıldığı hallerde de TTK. m. 1458'e göre durumun çözümlenmesi gerektiğine işaret etmiştir¹¹⁹. Ancak rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin

¹¹⁶ **Kender**, Sigorta Sözleşmesinin Süresine İlişkin Bazı Sorunlar, Sigorta Hukuku Dergisi, 1998, Sayı: 1, s. 40 vd.

¹¹⁷ **Kender**, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s. 221, **Can**, Türk Özel Sigorta Hukuku, s. 313, **Ünan**, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, s. 98 vd., **Doğan, B.** Özel Sigortalarda Sigorta Himayesinin Başlayacağı ve Sona Ereceği Anı Tayin Eden Esaslar, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011, Ankara, Tez Danışmanı: Mehmet Özdamar.

¹¹⁸ 17. HD. 31. 01. 2012 T. 2011/ 5648 E. 2012/ 810 K., 23. 01. 1995 T. 1994/ 6335 E. 1995/ 336 K., 27. 02. 1996 T. 1995/ 8243 E. 1996/ 1193 K.

¹¹⁹ 17. HD. 15. 06. 2010 T. 2008/ 12120 E. 2010/ 6894 K.

DAVA: Taraflar arasında görülen davada Ankara Asliye 4. Ticaret Mahkemesi'nce verilen 25.06.2008 tarih ve 2007/265-2008/308 sayılı kararın Yargıtayca incelenmesi duruşmalı olarak davacı vekili tarafından istenmiş olmakla, duruşma için belirlenen 15.06.2010 gününde davacı avukatı geldi, davetیه tebliğine rağmen davalı vekili duruşmaya gelmediğinden, temyiz dilekçesinin süresinde verildiği anlaşıldıktan ve duruşmada hazır bulunan taraf avukatı dinlenildikten sonra, duruşmalı işlerin yoğunluğu ve süre darlığından ötürü işin incelenerek karara bağlanması ileriye bırakılmıştı. Dava dosyası için Tetkik Hakimi Salih Çelik tarafından düzenlenen rapor dinlenildikten ve yine dosya

ortadan kalktığına sigorta ettiren veya sigortalı tarafından bilinip sigortacı tarafından bilinmediği durumlarda, sigortacı sözleşme ile bağlı olmamakla birlikte, ödenmesi gereken primin tamamına hak kazanmaktadır.

MKSGŞ m. 5'te sigorta korumasının aksi kararlaştırılmadıkça Türkiye saati ile öğleyin saat 12.00'de başlayıp ve öğleyin saat 12.00'de sona ereceği belirtilmiştir. Sigorta ettiren makina kırılması sigorta sözleşmesini örneğin sabah 09.00'da yapmış ve ilk primi de hemen ödemiş ise bu durumda sigorta koruması sabah 09.00'dan itibaren mi başlayacak yoksa genel şartlarda belirtildiği gibi 12.00'de mi başlayacaktır?

Sigorta sözleşmesinde tarih belirtildiği halde saat yazılmamış ise sigorta korumasının öğlen 12.00' de başlayıp yine öğlen 12.00'de sona ereceğini kural olarak kabul etmek gerekir. Ancak sigorta ettiren, öyle ya da böyle, bir şekilde

---

içerisindeki dilekçe, layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:

KARAR: Davacı vekili, müvekkili şirketin yüklenicisi ve sigorta ettireni dava dışı TOKİ'nin sigortalısı ve iş sahibi olduğu altyapı ve çevre düzenlemesi inşaat işinin davalı tarafından 04.01.2004/29.12.2005 tarihlerini kapsayan All Risk Sigorta Poliçesi ile teminat altına alındığını, 13.02.2006 tarihinde düzenlenen 6 nolu zeyilname ile poliçe süresinin 09.12.2005-03.03.2006 tarihine kadar uzatıldığını, kış aylarının sert geçmesi ile imalatlarda meydana gelen donmaya bağlı hasarların 21.02.2006 tarihinde davalıya ihbar edildiğini, zeyilnameye "tanzim tarihi öncesinde meydana gelen hasarlar ve bunların süregelen etkileri teminat haricidir" şeklinde kayıt koyan davalının, hasarın zeyilname tanzim öncesi meydana geldiği gerekçesiyle ödeme yapmadığını, bu kaydın 16.02.2006 tarihli davacı teklife ve bunu davalının kabulü ile bağdaşmadığını ve tarafların iradesine uymadığını, TOKİ'nin inşaat sözleşmesinin 03.03.2006 tarihine kadar uzamasını 02.02.2006 tarihinde onayladığını ve bunun müvekkiline ulaşması üzerine davalıya 06.02.2006 tarihinde uzatması teklifinde bulunduğunu, bu teklif tarihinin tesadüfi ya da riziko meydana gelmesinden sonra teminatı sağlamaya yönelik olmadığını, primin defaten ödendiğini, bitiş tarihinden itibaren uzatılan ve buna göre primi ödenen zeyilnameye zeyilnameye kadar teminat verilmemesi kaydı konulmasının geçersiz olduğunu, hasarın 21.02.2006 tarihinde tespit edilerek davalıya ihbar edildiğini, 24.02.2009 tarihli eksper tutanağında da buzların çözülmesi ve çözümleme yapıp, hasarın tespiti için bir süre beklenmesi gerektiğinin belirtildiğini, dava dışı TOKİ'nin muvafakati ile bu davanın açıldığını ileri sürerek, 885.830,00 YTL'nin faiziyle tahsilini talep ve dava etmiştir. Davalı vekili, teminatsız dönemde hasar oluştuğunu savunarak, davanın reddini istemiştir. Mahkemece, dosya kapsamına göre, şantiye şefinin günlük raporlarında 20.01.2006 tarihinden itibaren aşırı soğuk ve don olayının şantiyeyi etkilediği 06.02.2006 günü buzlanma nedeniyle alçı ve boyaların döküldüğü hususlarının belirtildiği, don olayı sonucu hasar belli bir süreçten sonra ortaya çıkacağından, Ocak 2006 ayı 2 nci yarısından sonra şiddetlenen don olayı sonucu hasarın oluştuğu, 06.02.2006 tarihinde davacının uzatma talebinde bulunduğu, hasarın uzatma döneminde ancak zeyilnamenin tanzim edildiği 13.02.2006 tarihinden önce gerçekleştiği, tanzim öncesi hasarın teminat dışı olduğunun kayıtlanması nedeniyle teminatsız devrede gerçekleşen rizikodan davalının sorumlu olmayacağı, rizikonun gerçekleşmesinden sonra zeyilname ile sürenin uzatılması durumunda zeyilnamenin TTK'nun 1279 ncu maddesi uyarınca hükümsüz olacağı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA, davalı vekili duruşmaya gelmediğinden vekalet ücreti takdirine yer olmadığına, aşağıda yazılı bakiye 03,15 TL temyiz ilam harcının temyiz edenden alınmasına, 15.06.2010 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

sözleşmeyi akdettiğini ve prim ödemesini saat 09.00 itibari yaptığını ispatlayabiliyorsa kanaatimizce söz konusu durum karşısında sigorta korumasının saat 09.00 itibari ile başladığının kabul edilmesi gerekmektedir¹²⁰. Çünkü sigorta ettirenin daha en başta sigorta sözleşmesi yaparken sözleşmede tayin edilen rizikonun sonuçlarının karşılanacağına dair güveni ve inancı bulunmaktadır. Söz konusu güven, sözleşmenin kurulması ve ilk primin ödenmesi ile sigorta ettiren kimse üzerinde doğmaktadır. Bu durumda, sigorta korumasının sözleşmenin yapılp ilk primin ödendiği andan itibaren başlaması gerekmektedir.

Eğer poliçenin üzerinde hem tarih hem de saat yazıyor ise sigortacı, artık belirtilen tarih ve saat aralığında rizikoyu taşıma yükümlülüğü altında olduğundan dolayı hasarın meydana geldiği tarih ve saat diliminin tespiti ile sigorta şirketinin ödeme yapma borcu bulunup bulunmadığı kolaylıkla tespit edilecektir.

Diğer yandan, makina kırılması sigorta sözleşmesine konu edilen makina veya tesislerindeki hasara sebep olan olay, sigorta sözleşmesinden önce başlar ve sözleşme müddeti zarfında zarar meydana gelirse bu durumda sigorta poliçesi kapsamında sigorta şirketi ödeme yapmak zorunda mıdır? Her ne kadar kırılma ve/veya hasar sigorta müddeti zarfında gerçekleşmiş olsa da hasara konu olay, sigorta sözleşmesinden önce başladığı ve genel şartlarda belirtilen hasarın ani ve beklenmedik bir şekilde meydana gelme şartını taşımıyor olmasından ötürü kanaatimizce sigorta şirketinin ödeme yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Nitekim STK, vermiş olduğu bir kararında¹²¹ benzer bir şekilde “*Uyuşmazlık, hasarın gerçekleşme tarihi noktasında; sigorta vadesi kapsamında gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda toplanmaktadır. Bilirkişi tarafından mahallinde makina üzerinde keşif ve inceleme yapılarak, ilk hasarın 26.03.2011 tarihinde meydana gelmesine karşın, tamiratın 15.06.2011 tarihinde üretici firmanın yetkilileri ile birlikte ortak çalışma sonucu başladığı ve 27.08.2011 tarihinde tamamlanmış olduğu bilirkişi raporuyla sabittir. Zarar her ne kadar sigorta müddeti zarfında meydana gelmiş ise de zarara sebep olan ve 26.03.2011 tarihinde meydana gelen ilk hasarın, sigorta vadesi dışında kalması sebebiyle, başvurunun reddi gerektiği sonucuna varılmıştır*” maddi süre öncesinde başlamış hasarın sigorta müddeti zarfında zarara

---

¹²⁰ Aynı yönde Bkz: **Can**, Türk Özel Sigorta Hukuku, s. 313, **Gündoğdu, V.** Sigorta Poliçesi Genel Şartları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011, s. 125 vd. Tez Danışman: Mertol Can.

¹²¹ 14. 11. 2012 T. ve K- 2012/1153 sayılı Hakem Kararı.

yol açması durumunda söz konusu rizikonun sigorta teminatı kapsamında değerlendirilemeyeceği kanaatine varmıştır.

5- İkincil Sınırlamalar

Hemen belirtmek gerekir ki; söz konusu sınırlamaların bir kısmı genel nitelikte olup birçok sigorta branşının genel şartlarında da düzenlenmiş bulunmaktadır. Makina kırılması sigorta sözleşmesi açısından önem ve özellik arz eden mutlak muafiyetler ile sigorta teminatına dahil edilebilecek haller kavramlarını sırasıyla inceleyecek olursak.

I. Mutlak Muafiyetler

A. Harp, her türlü harp olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma (harb ilan edilmiş olsun olmasın), iç harp, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler sebebiyle meydana gelen bütün ziya ve hasarlar.

Söz konusu muafiyet klozu, politik bir istisna olarak karşımıza çıkmaktadır. Sigorta şirketleri; savaş, düşman hareketi, ihtilal, isyan gibi durumlarda ortaya çıkabilecek belirsizliğin ve maddi zararın çok fazla olması ihtimalinden ötürü bu gibi durumları hemen hemen tüm sigorta poliçelerinde kapsam dışı bırakma yoluna gitmektedir¹²².

Sigorta sözleşmesine konu makinadaki hasara sebebiyet veren olay; savaş, istila, yabancı düşman hareketi, çarpışma, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların

---

¹²² **Ayrıntılı bilgi için Bkz:** 2941 Sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu m. 3/ f. 5 *Savaş: Devletin bekasını temin etmek, milli menfaatleri sağlamak ve milli hedefleri elde etmek amacıyla, başta askeri güç olmak üzere Devletin maddi ve manevi tüm güç ve kaynaklarının hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadeledir;* **Ülgener, Fehmi M.** Savaş ve Terörizm Deniz Sigortası ve Deniz Ticareti Üzerindeki Etkileri I-II, <http://www.ulgener.com/files/upload/files/articles/turkish/16.Savasveterorizm1.pdf>, <http://www.ulgener.com/files/upload/files/articles/turkish/17.Savasveterorizm2.pdf>, 07.06.2014; **Memiş, Yangın Sigortasında Riziko**, s. 95 vd., **Pazarıcı, H.** Uluslararası Hukuk Dersleri, 3. Kitap, Ankara, 1997, s. 221, **Atabek, R.** Sigorta Hukuku, İstanbul, 1950, s. 145, **Zand, J.** Savaş Hukuku ve İç Savaşın Etkilerine Yönelik İlk Yasal Düzenleme Girişimlerinin Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:4, Sayı:1, 2013, **Nickusch, K. O.** Demonstrationsschaden und Vercicherungsschutz, Diss.Düsseldorf, 1936, s. 20 vd. Akt: (**Memiş, Yangın Sigortasında Riziko**, s. 104 vd.).

gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler sebebiyle meydana gelmiş ise söz konusu zarar sigorta poliçesi kapsamında değerlendirilemez.

Yukarıda belirtilen hareketlerin önlenmesi ve/veya etkilerini azaltmak amacıyla devlet organları tarafından yapılan müdahaleler sonucu sigortalı makinada meydana gelen zarar ve ziyan da yine sigorta kapsamı dışında tutulmaktadır.

B. Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden husule gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyoaktivite buluşmalarının ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu bütün ziya ve hasarlar

MKSGŞ' da belirtilen bu muafiyet nükleer zararların sebep olacağı hasarların farklı olması ve karşılanması gereken sigorta tazminatlarının yüksek olması dolayısıyla sigorta himayesinden istisna tutulmuştur¹²³. Genel şartlarda "yanma" deyimini kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım "fission" olayını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Özetle; sigortalı emtiadaki zarar MKSGŞ' da belirtilen nükleer sebepler dolayısıyla meydana gelmiş ise sigorta korumasından faydalanamaz.

C. Kamu otoritesi tarafından sigortalı kıymet üzerinde yapılacak tasarruflar sebebiyle meydana gelen bütün ziya ve hasarlar

Kamu otoritesi tarafından sigortalı mallar üzerinde yapılacak tasarruflar sebebiyle meydana gelen bütün ziya ve hasarların genel olarak tüm mal sigortası türlerinde sigorta kapsamının istisnası olarak kabul edildiğini görmekteyiz.

Özellikle savaş, seferberlik ve olağanüstü hal gibi durumlarda kamu otoritesi bireyin özel mülkiyeti üzerindeki tasarruflarını kısıtlayan hatta ortadan kaldıran bir takım yetkilerle donatılmıştır¹²⁴. Makina veya tesislerine kolluk

¹²³ Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, s. 106 vd.

¹²⁴ 2941 Sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu m. 3/ f. 1 *Seferberlik: Devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı; hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı haldir.* m. 3/ f. 6 *Savaş Hali: Savaş ilanına karar verilmesinden, bu halin kaldırıldığının ilan edilmesine kadar devam eden süre içinde, hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı durumdur.* 2935 sayılı

kuvvetince el konulması veya kamu otoritesinin görevini ifa ederken söz konusu yetkilerin kullanımı ve uygulaması sonucu sigorta sözleşmesine konu edilen makina veya tesislerinde oluşan zarar ve hasarlar sigorta teminatı kapsamı dışındadır.

D. Yangın veya yangın vukuu dolayısıyla yapılan söndürme, yıkma ve kurtarma ameliyelerinin ve yıldırımın doğrudan doğruya tesirlerinden oluşan zarar ve hasarlar

Mutlak muafiyet olarak kabul edilen yangın istinasının, uygulamada en sık karşılaşılan problemlerden biri olması sebebiyle, açıklanmasında fayda olacağını düşünmekteyiz.

Yangın en basit tanımı itibariyle, ateş yakılmaya tahsis edilmiş bir mahal olmaksızın kendi gücü ile yayılabilen ateştir¹²⁵. **En başta belirtmek gerekir ki,** MKSGŞ uyarınca makinanın bulunduğu yerde, makina veya tesislerine bağlı olmaksızın, başlamış olan veya makinanın bulunduğu yere sıçramış olan yangın dolayısı ile makina ve tesislerin uğradığı zararlar kapsam dışı bırakılmıştır. Örneğin işyerinde sigorta sözleşmesine konu makina veya tesislerinin etkisi olmaksızın bir yangın başlamış ve söz konusu yangın dolayısıyla makina kullanılmaz hale gelmiş ise hasara uğrayan makinanın ikame değeri veya ortaya çıkan diğer zararlar makina kırılması sigortası sözleşmesi uyarınca sigorta şirketinden talep edilemez. Çünkü söz konusu durum MKSGŞ m. 3/ d uyarınca istisna olarak kabul edilen ve sigorta teminatı dışında kalan durumlardan bir tanesini oluşturmaktadır. Bu kapsamda, yangının olduğu işyerinin eğer yangın sigortası sözleşmesi var ise mezkur zarar bedeli, bu sigorta sözleşmesi aracılığıyla sigorta şirketinden yangın sigortası genel şartları m. A.1 *“Bu sigorta ile yangının, yıldırımın, infilakın veya yangın ve infilak sonucu meydana gelen duman, buhar ve hararetin sigortalı mallarda doğrudan neden olacağı maddi zararlar, sigorta bedeline kadar temin olunmuştur”* hükmü uyarınca talep edilebilir. Sebebini sigortalı makinaların oluşturmadığı yangın dolayısıyla ortaya çıkan zararların makina kırılması sigortası kapsamında koruma görmeyeceğini bir kez daha belirtmek isteriz.

Olağanüstü Hal Kanunu m. 7 *“Tabii afet ve tehlikeli salgın hastalıklar sebebiyle olağanüstü hal ilan edilen bölge içindeki kamu kurum ve kuruluşlarıyla tüzel ve gerçek kişiler, kendilerinden istenecek veya yükümlülük konulacak arazi, arsa, bina, tesis, araç, gereç, yiyecek, ilaç ve tıbbi malzeme ile giyecek ve diğer maddeleri vermek zorundadırlar”*.

¹²⁵ Alman Sigortası Yangın Genel Şartları, (Akt: **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko, s. 26 vd.).

Ancak yangın; makina kırılması sigortası sözleşmesine konu edilen makina veya tesisleri dolayısıyla meydana gelmiş ise diğer bir ifade ile yangın, sözleşmeye konu edilen makinada teminat altına alınmış olan riziko dolayısıyla ortaya çıkmış ise bu yangının makinada sebep olduğu tüm zararların makina kırılması sigorta poliçesi aracılığı ile karşılanması gerekmektedir. Zira yangına sebebiyet veren olay teminat altına alınmış olan riziko dolayısıyla gerçekleşmiştir. Bir başka ifade ile önce riziko gerçekleşmiş ve bu riziko yangına sebebiyet vermiş ise bu yangının makinada sebep olacağı tüm zararların makina kırılması sigortası kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Söz konusu durumla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlık bakımından Batı Virginia Yüksek Temyiz Mahkemesi de kanaatimizle paralel bir şekilde hüküm kurma yoluna gitmiştir. Söz konusu davada¹²⁶;

“Davacı; davalı sigorta şirketi ile sahibi olduğu bankanın makinaları ile ilgili olarak makina kırılması sigorta poliçesi düzenlendiğini, sigorta müddeti süresi içinde asansör motorlarından bir tanesinin kırıldığını, bu kırılmanın yangına sebebiyet verdiğini, söz konusu yangın dolayısıyla zarar oluştuğunu ve bu zararın sigorta şirketi tarafından karşılanmadığını, iddia etmektedir.

Davalı sigorta şirketi ise sadece söz konusu kırılma dolayısıyla ortaya çıkan zararı kabullendiğini, ancak yangının sebebiyet verdiği zararın makina kırılması sigortası kapsamında değerlendirilmemesi gerektiğini, binanın on iki ayrı sigorta şirketi tarafından yangın rizikosuna karşı sigortalandığını, dolayısıyla yangın neticesinde ortaya çıkan bu zararın sigorta şirketlerine paylaştırılması gerektiğini savunmuştur”.

Yüksek Mahkeme söz konusu uyuşmazlık bakımından şu tespitlerde bulunmuştur. *“Davacı, davalı sigorta şirketi ile kati elektronik mekanizmaya ilişkin sigorta poliçesi imzalamış olup söz konusu sigortanın kapsamı ilgili mekanizmalardan doğacak kırılmaya ilişkindir. Bahsi geçen poliçe süresince, davacının asansör motorlarından birinde kırılma meydana gelmiştir. Bu kırılma yangına eşlik etmiş lakin yangın motor yuvalarının yani motorların bulunduğu bölmenin dışına taşmamıştır. Bu davada davacı, davalıdan kırılma neticesinde toplam 930 \$ lık tüm zarar ve ziyana ilişkin geri ödeme talep etmektedir. Davalı ise kırılmadan doğan tüm zarara ilişkin poliçenin öngördüğü sorumluluğunu kabul*

---

¹²⁶ Current Business Decisions, Liability of Insurer on Policy Insuring Against Breakdown of Machinery, Kanawha Inv.Co.v. Hartford Steam Boiler Inspection & Ins Co., Supreme court of Appeals Of West Virginia, 149 S. E. Rep. 605.

etmekle beraber, salt yangından kaynaklanan zararı karşılamayı reddetmektedir. Davalı söz konusu yangının ortaya çıkardığı zararın diğer sigorta şirketleri tarafından oransal bir şekilde paylaşılması gerektiğini de iddia etmektedir.

Kırılma; makinanın kullanılıyorken veya kullanıma hazır halde iken bütün fonksiyonlarını durması veya eskisi gibi çalışmaya devam etmesi için yeniden tamir gerektirmesi ya da yenisi ile değiştirilmesini gerektiren bozulma olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla kırılma ve kırılmaya bağlı olarak meydana gelen zarar ile kırılmanın sebep olduğu yangın neticesinde ortaya çıkan zararlar birbirinden ayrı ve bağımsız değildir. Uyuşmazlık konusu olan zararı kırılmanın sebep olduğu yangın meydana getirmiştir. Dolayısıyla davacı ne makinada meydana gelen kırılmadan ne yangın neticesinde meydana gelen zarar ziyandan ne de yangını söndürmek için kullanılan suyun vermiş olduğu zararlardan yükümlü değildir.

Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı davacının davasının kabul edilerek davalı sigorta şirketinin oluşan tüm zararlar gidermesine hükmedilmesi hukuka uygundur”.

Yüksek mahkemenin de kararında açıkça belirttiği üzere sebebini makina kırılması sigortası kapsamında teminat altına alınmış olan rizikoların oluşturduğu yangının makinada neden olacağı tüm zararlar, sigorta teminatı kapsamında kabul edilmektedir¹²⁷. Hal böyle olunca; genel şartlarda istisna olarak kabul edilen söndürme, yıkma ve kurtarma işleri dolayısıyla ortaya çıkan zararın da bu kapsama sokulması ve sigorta teminatı kapsamı dahilinde değerlendirilmesini kabul etmekteyiz.

Kanaatimizce, bu hususta sigorta genel şartlarında gerekli düzenleme yapılmalı ve bu düzenleme “eğer yangına sebebiyet veren olay poliçe kapsamında teminat altına alınan bir riziko dolayısıyla meydana gelmiş ise yangının makinada sebep olduğu tüm zararlar teminat kapsamındadır” şeklinde olmalıdır.

Yıldırım, bir ışık saçma parlama ile birlikte iki farklı elektrik yüküne sahip yer veya bulut arasındaki elektriğin boşalmasıdır¹²⁸. Bir başka anlatımla yıldırım, yeryüzü ile bulutlar arasındaki artan elektrik potansiyelini dengede tutan bir elektrik boşalmasıdır. MKSGŞ uyarınca yıldırımın doğrudan doğruya tesiri neticesinde

---

¹²⁷ Aynı yönde Bkz: STK. 16. 6. 2010 T. Uyuşmazlık Hakem Kararı, <http://alemdarogluhukuk.com/index.php/joomla-2/133-makina-kirilmesi>, 26. 05. 2014.

¹²⁸ **Boldt, H.** Die Feuerversicherung, 5. Aufl Karlsruhe, 1989, s. 70, **Raiser, R.** Kommentar der allgemienen Feuerversicherungsbedingungen, Berlin, 1930, s. 70 (Akt: **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko, s. 51 vd.).

sigortalı makinada meydana getireceği zararlar sigorta kapsamı dışında kabul edilmektedir.

E. Hangi sebepten husule gelirse gelsin her türlü kar kaybı ve mali mesuliyetlerden ortaya çıkan zarar ve hasarlar

Söz konusu muafiyet, ekonomik kaynaklı bir istisna olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle fiili zarar ile kar kaybı arasındaki kavram farklılığını açıklamak gerekmektedir. Fiili zarar, bireyin mal varlığında meydana gelen azalmayı ifade ederken kar kaybı ise kişinin mal varlığının artma imkânının kaybı olarak tanımlanmaktadır¹²⁹.

Kardan yoksun kalma da özü itibariyle bir zarar kalemidir. Kardan yoksun kalma şeklindeki zarar, kişinin malvarlığının aktifinde çoğalma veya pasifinde azalma imkânının kaybedilmiş olması şeklinde tezahür etmektedir¹³⁰. Kar kaybı, hangi sebeple ortaya çıkarsa çıksın MKSGŞ uyarınca sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmektedir.

Bir örnek ile konuyu açıklamaya çalışalım. İş yeri sahibi (A), (B) kişisi ile 100 adet asansör motorunun yapımı için anlaşmış olsun. Söz konusu sözleşmeye göre (A), 3 ay içinde motorları imal edip (B)'ye teslim edecek ve (B) de bunun karşılığında (A)'ya 1.000.000 TL ödeme yapacaktır. (A) motorları imal etmeye başladıktan bir süre sonra Makina kırılması sigortası ile sigortalatmış olduğu üretim makinasında kırılma meydana gelmiş ve üretim durmak zorunda kalmıştır. Makinanın yapımı için yurt dışından teknik personel getirilmiş hasar giderilmiş, makinalar tekrar kullanılmaya başlanmış ancak bu süre zarfında da sözleşme süresi sona ermiş ve (A)'nın edimini yerine getirmemiş olmasından ötürü (B) sözleşmeyi fesih etmiş ve (A)'ya uğradığı zararların tazmini için başvurmuştur. (A), sözleşmeyi gereği gibi yerine getirmemiş olmasından ötürü (B)'ye karşı yasal mevzuatın öngördüğü sınırlar çerçevesince (B) tarafından talep edilebilecek tüm zarar kalemlerini karşılamak zorunda kalacaktır. İşte bu zararlar giderildikten sonra (A) sigorta şirketinden kırılma olmasaydı ben bu malları zamanında teslim edip 500.000 TL'de kar elde edecektim, bu kardan mahrum kaldım, yoksun kaldığım bu karın

¹²⁹ Oğuzman/ Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 343, Tandoğan, Türk Mesuliyet Hukuku, s. 427 vd., Öz, T. İş sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi, İstanbul, 1989, s. 287.

¹³⁰ Oğuzman/ Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 343.

sigorta poliçemden karşılanması talep ediyorum deme imkanına haiz değildir. Zira kar kaybı sigorta poliçesi teminatı dışındadır. Diğer yandan MKSGŞ’ da mali sorumluluğa ilişkin zararlar da kapsam dışı bırakılmış olmasından ötürü A, B’ ye ödemek zorunda kalacağı/kaldığı tazminatları da yine sigorta şirketinden talep imkanına haiz değildir.

Yargıtay da benzer durumlarda vermiş olduğu kararlarında sigorta şirketinin, aksi kararlaştırılmadığı sürece, sigorta ettirenin uğradığı kar kayıplarını gidermekle mükellef olmadığını belirtmiştir. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 01. 07. 2003 tarih ve 2003/ 1674 E. 2003/ 7184 K. dosyası tahtında makina kırılması sigorta sözleşmesi uyarınca önüne gelen bir uyuşmazlıkta “...Öte yandan, Poliçe Genel Şartları'nın 3/e maddesi hükmünde, “”hangi sebepten olursa olsun her türlü kâr kaybı ve mali mesuliyetlerin teminat dışı kaldığı”” açıkça öngörülmüştür. Bu durumda, davacının kazanç kaybı kalemine ilişkin talebinin teminat dışı kalması nedeniyle reddine karar verilmek gerekirken, gerekçesi dahi açıklanmadan kâr kaybına hükmedilmesi de isabetli olmamıştır” yönünde karar vermiştir.

Özetle, taraflar aksini kararlaştırmadığı sürece sigorta konusu makina da meydana gelen riziko dolayısıyla (riziko teminat kapsamında olsun ya da olmasın) sigortalı herhangi bir kar kaybına uğramış veya herhangi bir mali sorumluluk altına girmiş ise söz konusu durumun gerektirdiği ekonomik zararlar sigorta teminatı kapsamında giderilememekte bir başka deyişle koruma görmemektedir.

F. Hırsızlık veya hırsızlığa teşebbüs dolayısıyla meydana gelen zarar ve hasarlar

Hırsızlık; TCK’ da bizatihi suç olarak tanımlanmış bir fiildir. TCK. m. 141’e göre, zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alma fiili hırsızlık olarak tanımlanmaktadır. Çalışmamız bakımından sigorta sözleşmesine konu makina, hırsızlık fiili dolayısıyla zarar görürse sigortalı, makinanın uğramış olduğu zararı veya çalınması halinde makinanın ikame değerini aksi kararlaştırılmadığı sürece, sigorta şirketinden makina kırılması sigortası kapsamında talep etme imkanı bulunmamaktadır. Söz konusu zarar, istisna hükümleri arasında değerlendirilmekte ve teminat kapsamı dışında tutulmaktadır.

Ancak burada üzerinde durmak istediğimiz husus, eğer hırsızlık faaliyeti sigortalının işletme personeli tarafından meydana gelir ise bu durumda sigorta şirketi meydana gelen zararı sigorta teminatı kapsamında üstlenmek zorunda kalıp kalmayacağı meselesidir. Söz konusu uyuşmazlığın çözümü bakımından MKSGŞ m. 1/ k ile m. 3/ f hükümlerinin beraber değerlendirilerek bir sonuca ulaşılması gerektiği kanaatini taşımaktayız. MKSGŞ m. 1/ k'ya göre İşletme personelinin ihmali, kusuru, hatası, dikkatsizliği veya sabotajından doğan tüm zarar ve hasarlar sigorta teminatı kapsamındadır. Buna karşılık genel şartların 3.maddesi f fıkrası uyarınca da hırsızlık veya hırsızlığa teşebbüs dolayısıyla ortaya çıkan zararlar sigorta teminatı kapsamı dışında kabul edilmektedir.

Somut olayımız bakımından hırsızlık fiili işletme personeli tarafından gerçekleştirilmiştir. İşletme personelinin eylemleri dolayısıyla ortaya çıkan zararların sigorta teminatı kapsamı altına alınmış olmasından ötürü, işletme personeli tarafından gerçekleştirilen hırsızlık fiili dolayısıyla ortaya çıkan zararın da Makina kırılması sigortası kapsamında teminat dahilinde kabul edilmesi gerektiği kanaatini taşımaktayız. Mevcut sigorta türü, istisna edilmeyen diğer hallerden, husule gelen maddi ziya ve hasarların gerektirdiği tamirat ve ikame masraflarını temin etmektedir. Diğer bir deyişle sigorta sözleşmesinde açıkça teminat kapsamı dışında tutulmayan tüm hususlardan doğan zararları teminat kapsamında değerlendirmektedir. MKSGŞ'da işletme personeli tarafından meydana getirilecek hırsızlık fiillerinin teminat kapsamı dışında tutulmamış olması ve hatta işletme personelinin sabotajı dolayısıyla bile meydana gelen zararların sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmiş olması sebebiyle işletme personelinin sigortalı işyerinde meydana getireceği hırsızlık fiili dolayısıyla ortaya çıkan hasarın sigorta şirketi tarafından üstlenilmesi gerekmektedir.

Nitekim Yüksek Mahkemede vermiş olduğu bir kararında¹³¹ “...sigortalı emtia ister hırsızlanarak ister çalışanlarca ihkak-ı hak suretiyle alınıp götürülmüş olarak kabul edilsin olayın meydana gelişi Elektronik Cihaz Sigortası Genel Şartları'nın 1 (a) maddesi kapsamındadır. Bu madde ile işletme personelinin eylemlerinden doğan tüm rizikolar sigorta kapsamına alınmış (1) bendinde de istisna edilmeyen hallerin yine sigorta kapsamında olduğu belirtilmiştir. Teminat dışı kalan hallere ilişkin 3 (e) bendinde ise sigortalının veya onun yerine kaim olan

---

¹³¹ 11. HD. 23. 06. 2000 T. 2000/ 4856 E. 2000/ 5910 K.

sorumlu kişilerin kastından ve ağır kusurundan doğan haller teminat dışı bırakılmıştır. Sigortalının böyle bir kasıt veya kusuru ise, kanıtlanmamıştır.

Mevcut elektronik cihaz sigortası, hırsızlık sigortası olmamakla beraber, hırsızlık sigortasını da içeren bir sigorta türü olup, personelin hırsızlık veya sair fiili kapsam dışında tutulmamış aksine personelin sabotajı dahi sigorta kapsamına alınmıştır. Ayrıca, mevcut sigorta ALL RISKS kaydını da içermekle, istisna edilmeyen bütün halleri sigorta şemsiyesi altına almıştır. Bu bakımından davalı vekilinin bu yöne ilişkin itirazları da kabule şayan görülmeyle karar düzeltme isteminin reddi gerekmiştir.” gerekçeleriyle sigorta şirketini işletme personelinin gerçekleştirdiği fiil dolayısıyla ortaya çıkan zararı ödemeye mahkum etmiştir.

Özetle, işletme personeli dışındaki kimseler tarafından meydana getirilen hırsızlık fiili dolayısıyla ortaya çıkan zararlar MKSGŞ uyarınca teminat kapsamında dışında kabul edilirken; işletme personelinin gerçekleştirmiş olduğu hırsızlık dolayısıyla ortaya çıkan hasar ise sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

G. Toprak çökmesi veya kayması, çığ, volkan indifaları, deprem, sel ve su basması gibi tabii afetlerden doğan zararlar

Deprem ve yanardağ püskürmesi dolayısıyla ortaya çıkabilecek zararlar tahmin edilemez nitelik ve büyüklükte olduğu için hemen hemen tüm hukuk sistemlerinde söz konusu haller sigorta himayesinden istisna edilmiştir. MKSGŞ uyarınca da deprem ve volkan indifaları dolayısıyla sigortalı makina veya tesislerinde meydana gelecek hasarlar sigorta teminatı kapsamı dışında tutulmuştur¹³².

Sel ve su baskını kavramı yangın sigortası genel şartları sel ve su baskını klozu ile tanımlanmıştır. Buna göre “*Sigorta konusu şeyler civarındaki nehir, çay, dere ve kanalların taşmasının, denizlerin gelgit olayları ve deniz depremi (tsunami) dışında kabarmasının, yağışlar nedeniyle meydana gelen sel veya su baskınının, pis*

¹³² Deprem Dairesi Başkanlığı'nın tanımına göre “Yerkabuğu içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yer yüzeyini sarsma olayına "DEPREM" denir. Deprem, insanın hareketsiz kabul ettiği ve güvenle ayağını bastığı toprağın da oynayacağını ve üzerinde bulunan tüm yapılarında hasar görüp, can kaybına uğrayacak şekilde yıkılabileceklerini gösteren bir doğa olayıdır”.

<http://www.deprem.gov.tr/sarbis/Deprem/DepremNedir.aspx>, 09.06.2014 Ayrıntılı bilgi için Bkz: **Akatlı, C.** Yangına Karşı Sigorta ve Yangın Reasüransı, İstanbul, 1985, s. 123 vd., **Taşyürek, H.** Kasko Sigortası, Ankara, 2001, s. 36 vd., **Memiş,** Yangın Sigortasında Riziko s. 114 vd.

suların kanalizasyon ve fosseptik çukurlarından yağışlar nedeniyle geri tepmesinin, her ne sebeple olursa olsun yeraltı sularının, riziko konusu kıymetlerde doğrudan sebep olacağı zararlar teminata ilave edilmiştir". Tanıma göre sel veya su baskını olarak nitelendirilebileceğimiz bir olay sebebiyle sigortalı makine veya tesislerinde bir zarar meydana gelmiş ise söz konusu zarar sigorta himayesi kapsamı dışındadır¹³³.

Yine toprak çökmesi veya kayması ve çığ gibi tabii afetlerden doğan zararlar da MKSGŞ m.3/g hükmü uyarınca sigorta himayesi dışındadır¹³⁴.

H. Makinaların normal işlemeden ve mutad kullanılmasından doğan aşınma ve yıpranmalardan veya çürüme, paslanma veya oksidasyondan, buhar kazanlarında kireçlenme ve çamurlanmadan işletmede doğrudan doğruya meydana gelen etkilerden, atmosferik ve sair şartların sebebiyet verdiği tedrici bozulmalardan husule gelen zarar ve hasarlar

Uygulamada en fazla uyuşmazlığının bu başlık altındaki istisna hükmü etrafında toplandığını görmekteyiz. Sigortalı makinada meydana gelen hasar, makinanın normal işlemesine yani mutad kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan aşınma, eskime, yıpranma, çürüme, paslanma veya oksidasyon sonucu oluşmuş ise MKSGŞ m. 3/ h hükmü gereğince teminat kapsamı dışında kabul edilmesi gerekmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki, söz konusu durumların tespiti teknik bilgiyi gerektireceğinden dolayı yargılama esnasında hasarın istisna edilen mutad kullanıma bağlı olarak meydana geldiği hususu iddia edilir ise bu noktada hakim, öncelikle alanında uzman teknik bilirkişi marifetiyle tanzim ettirilecek rapor doğrultusunda uyuşmazlığı çözme gayretinde olmalıdır. Zira hasarın mutad kullanıma bağlı olarak meydana gelip gelmediğinin tespiti, hasarın teminat kapsamında değerlendirilip değerlendirilmemesi bakımından büyük önem taşımaktadır.

Sözleşmeye konu edilen her bir makina türü bakımından makinanın normal işlemesi ve mutad kullanımı terimi farklı farklı anlamlar ifade etmektedir. Mutat,

---

¹³³ Ayrıntılı bilgi için Bkz: **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko, s. 115 vd., **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 101 vd.

¹³⁴ Ayrıntılı bilgi için Bkz: **Taşyürek**, Kasko Sigortası, s. 36; **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko, s. 116 vd., **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 105 vd.

kelime anlamı itibariyle “alışılmış, olağan” anlamına gelmektedir¹³⁵. O halde makinanın, alışılmış ve mekanik yapısına uygun bir şekilde kullanılması dolayısıyla makinada meydana gelen aşınma, eskime, paslanma ve oksitlenme dolayısıyla ortaya çıkan zararlar sigorta teminatı kapsamında kabul edilmektedir. Uygulamada bu tür zararlara amortisman denmektedir. Amortisman, bir malın, yıpranma ya da teknik gelişmelerden kaynaklanan eskime nedeniyle değerinden düşmesi sonucu ortaya çıkan yıpranma payı olarak tanımlanmaktadır¹³⁶.

Zamanla makinanın mekanik aksamalarında kullanıma bağlı olarak ortaya çıkan yapısal yıpranma ve bozukluklar gibi amortisman yıpranma payları sigorta himayesinin korumasından çıkarılmıştır. Kaldı ki, bir makinanın ömrü zaten üç aşağı beş yukarı bellidir. Makinanın ekonomik ömrünü tamamlamış olması sebebiyle diğer bir ifadeyle eskimesiyle ortaya çıkan zararın sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmesi hukuki izahtan yoksundur. Çünkü sigortalı, sahibi olduğu makineyi kullanarak zaten bir takım üretimlerde bulunmuş ve bu üretimlerden bir kazanç elde etmiştir. Dolayısıyla makina aracılığıyla sigortalı bir takım yararlar elde etmiştir. Hal böyle olunca, söz konusu kazanç ve faydanın elde edilmesine yönelik olarak makinada meydana gelen yıpranma ve eskime gibi olağan zararlara da sigortalının katlanması gerekmektedir.

STK; önüne gelen bir uyuşmazlıkta¹³⁷ makinanın aşırı bir şekilde kullanımı sonucu ortaya çıkan zararın makina kırılması sigortası kapsamında değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir. Söz konusu olaya göre, “*başvuru sahibi; adına tescilli ekskavatör, sigorta kuruluşu X Sigorta nezdinde Makina Kırılması Sigorta Poliçe tahtında 250.000 TL sigorta bedeli karşılığı 13.07.2010-2011 tarihleri arasında Makina Kırılması Sigortası Genel Şartları ve Poliçe Özel şartları kapsamında sigorta ettirildiğini, sigorta konusu iş makinasının, maden ocağında çalıştığı ve operatör tarafından günlük bakım ve kontrollerinin yapıldığı sırada makinanın istikametlerinin çatlak olduğunu ve gergi millerinin kırık olduğunu fark ettiğini ve servise bildirdiğini, yetkili servisin 17.12.2011 tarihli raporunda ise hasarın bu şekilde oluştuğunu teyit ettiğini iddia etmekte olup oluşan zararın sigorta*

¹³⁵http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54143db03e1343.16738097, 09. 06. 2014.

¹³⁶ Amortismanın konusu Vergi Usul Kanunu m. 313'te “İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan gayrimenkullerle 269 uncu madde gereğince gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin, alet, edevat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin birinci kısımdaki esaslara göre tespit edilen değerinin, bu Kanun hükümlerine göre yok edilmesi amortisman mevzuunu teşkil eder” şeklinde tanımlanmıştır.

¹³⁷ 11. 10. 2011 T. ve K-2011- 838 sayılı Hakem Kararı.

şirketi tarafından karşılanmasını talep etmektedir. Aleyhine başvuru sigorta şirketi ise, meydana gelen hasarların mutad kullanıma bağlı zamanla eskime sonucu oluştuğu ve söz konusu durumun istisna hükümleri arasında yer alması sebebiyle başvurunun reddine karar verilmesi gerektiğini savunmuştur”.

Komasyon; söz konusu uyuşmazlıkla ilgili öncelikle bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Söz konusu bilirkişi raporuna göre ““ekskavatörün ağır koşullarda çalışmaya bağlı olarak istikamet tekerleklerinin ve gergi millerinin erken aşındığı, çatlamanın ve kırılmanın istikamet tekerindeki ve gergi mekanizmasındaki aşırı aşınma sonucu oluştuğu”” hususları tespit edilmiştir. Hal böyle olunca tahkim komisyonu da iş makinasındaki hasarların mutad kullanmadan kaynaklanan aşırı aşınma sonucu meydana geldiğini ve MKSGŞ m. 3/ h uyarınca sigorta teminatı dışında kaldığına hükmetmiş ve söz konusu zararı sigorta şirketinin üstlenmesinin önüne geçmiştir.

Yargıtay da vermiş olduğu birçok kararında mutad kullanıma bağlı olarak makinada meydana gelen zararların sigorta himayesinde olmadığına hükmetmiştir. Yargıtay 11. HD. 02. 10. 2006 tarih ve 2005/ 8781 E. 2006/ 9640 K. dosyası tahtında “... taraflarca sunulan kanıtlar ve yaptırılan bilirkişi incelemesine göre hasarın iki buçuk yıllık bir kullanım sonucunda, mutad kullanıma bağlı olarak oluştuğu, poliçe genel şartlarının 3. maddesine göre hasarın teminat kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesinin...” yine 05. 05. 2006 tarih 2005/ 5135 E. ve 2006/ 5215 K. dosyasında “ ... bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre, sigortalanan iş makinasında oluşan arızanın malzeme yorgunluğuna bağlı mutad kullanımdan kaynaklandığı, bu nedenle teminat kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesinin” hukuka uygun olduğunu kabul etmiş ve ilk derece mahkemesi kararlarını onaylamıştır.

Yine Amerikan Yüksek Mahkemesi önüne gelen bir davada paslanma dolayısıyla ortaya çıkan hasarın sigorta poliçesi kapsamında değerlendirilemeyeceğine hükmetmiştir¹³⁸. Davacı, kurulmuş olan havalandırma sisteminin arızalanması ile karşılaşmış olup paslanmanın normal ya da beklenebilir olmadığını, poliçenin yalnızca sıradan bir şekilde yıpranma veya eskimeden kaynaklanan paslanmaya atıfta bulunduğunu ve poliçenin objede normal hayatta

---

¹³⁸ Hoey, The Meaning Of Accident in Boiler and Machinery Insurance and New Developments in Underwriting, s.472, Resorts International, Inc. V. American Home Assurance Company, 311 So.2d 806(Fla,1975).

anlaşılabilecek ve öngörüleebilecek fazla yıpranmaya atıfta bulunmadığını ifade ederek zararının giderilmesini istemiştir. Sigorta şirketi ise hasarın paslanma dolayısıyla oluştuğunu ve söz konusu durumun poliçeye göre kapsam dışı olduğunu ileri sürmüştür.

Mahkeme, kaydedilen hususların havalandırma sistemine ilişkin arızanın tartışmaya mahal olmayacak şekilde paslanma neticesinde meydana geldiğini gösterdiğini ve söz konusu paslanmanın poliçede kapsam dışı olduğunu, tüm metal ve alaşımların paslanmaya maruz kalabileceğini, paslanma istisnasının amacının oldukça açık olduğunu ve bu sebeple paslanmanın bir çok türü ve formunun bulunduğu söylemenin gereksiz olduğunu, zararın özü itibariyle paslanma hadisesi dolayısıyla meydana gelmiş olmasından ötürü zararın sigorta şirketi tarafından karşılanmasının hukuken mümkün olmadığına karar vermiştir. Kanaatimizce de söz konusu karar oldukça isabetlidir. Zira havalandırma sisteminde oluşan hasarın sebebini istisna olarak kabul edilen paslanma hadisesi oluşturmuştur. İstisna olarak kabul edilen bir olgunun sebep olduğu zararın sigorta himayesinden faydalanamayacağı tartışmaya mahal vermeyecek ölçüde açıktır.

Diğer yandan, makinalarda atmosferik şartların sebep olduğu bozulmalar dolayısıyla ortaya çıkan hasarlarında sigorta himayesinden yoksun olduğunu belirtmek isteriz. Söz konusu hususun çalışmamız bakımından en tipik örneğini korozyonlar oluşturmaktadır. Korozyon; metal ve alaşımlarının çevreleri ile kimyasal ve elektrokimyasal tepkimeleri sonucu bozulmasıdır¹³⁹. Atmosferik korozyon ise metalin hava ile temas etmesi sonucu havadaki gazların metalin yapısını bozması olayıdır¹⁴⁰.

Metalik malzemelerin %80'i atmosferik etkiye maruz kalmaktadır. Hal böyle olunca da korozyon metalin bünyesinde oldukça fazla zarara sebep olmaktadır¹⁴¹. Ne var ki, korozyonun makina bünyesinde sebep olacağı zararlar makina kırılması sigortası kapsamında değerlendirilmemektedir. Amerikan Yüksek Mahkemesi şu gerekçelerle korozyonun sebep olduğu zararın makina kırılması sigortası kapsamında teminat dışı kaldığına hükmetmiştir. “*Dava konusu hasarın gerilimli korozyon şeklinde oluşmuş olup gerilimli korozyon kendisini çatlama*

---

¹³⁹ Ayrıntılı bilgi için Bkz: **Eker, Akdoğan A.** Korozyon, s. 1, http://www.yildiz.edu.tr/~akdogan/lessons/malzeme2/Korozyon_ve_Korozyondan_Korunma.pdf, 10. 06. 2014, **Özdiler, Ü.** Atmosfer Etkisinde Kalan Metallerin Korozyonu, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 1987, Yüksek Lisans Tezi, s. 4 vd.

¹⁴⁰ **Özdiler**, a. g. e, s. 4 vd.

¹⁴¹ **Özdiler**, a. g. e, s. 4 vd.

formunda göstermiştir. Gerilim Korozyonu, korozyonun iyi derecede bilinen türlerinden bir tanesidir. Gerilim korozyonu teriminde yer alan gerilim çeliğin üretim sürecinin doğasında var olan statik gerilimi ifade eder. Bu gerilim, fanların üretilmesi gününden itibaren fanların üzerinde etki etmektedir. Bu gerilim, aşırı yıpranma ve çatlakların yayılmasına neden olan atmosfer korozyonuna sürekli olarak etki eden gerilimdir. Korozyon kendisini ne şekilde gösterirse gösterebilir sigorta kapsamı dışındadır”¹⁴².

Bu muafiyet hükmü bakımından özetle, makinanın mutad kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan, aşınma, yıpranma, çürüme ve paslanma gibi yapısal bozuklukların, ve atmosferik şartların sebebiyet verdiği tedrici bozulmalardan meydana gelen zarar ve hasarların sigorta teminatı kapsamı dışında olduğunu söyleyebiliriz.

İ. Kimyevi madde ve gazların ani oksidasyonu veya müşterek reaksiyonları neticesi vukua gelen infilaklarından, atmosferik elektrikiyet sebebiyle patlamaya mütemayil tozların infilakından doğan zararlar

MKSGŞ uyarınca sigorta sözleşmesine konu makina veya tesislerinde kimyevi madde ve gazların birden oksidasyonu veya birlikte reaksiyonları neticesi meydana gelen infilaklardan veya atmosferik elektrikiyet sebebiyle patlamaya mütemayil tozların infilakları sebebiyle husule gelen zarar ve ziyan sigorta teminatı kapsamı dışındadır.

J. Sigortalı iken hasarlanan ve bu hasar giderilmeden makinanın kullanılması neticesinden doğan zararlar

Sigorta sözleşmesi süresi zarfında teminat kapsamında meydana gelen rizikonun gerçekleşmiş olması ve sigorta şirketine durumun bildirilmesi ile sigortacı üstlendiği rizikonun sebep olduğu zararı karşılar. Ancak bazı hallerde sigorta ettiren, makinada riziko gerçekleşmiş olmasına rağmen söz konusu rizikonun yarattığı

---

¹⁴² Hoey, The Meaning Of Accident in Boiler and Machinery Insurance and New Developments in Underwriting, s. 473, Metropolitan Waste Control Comm v. Protection Mutual Insurance Co. 1980 Fire and Casualty Cases, 1333.

arızaya aldırış etmeksizin makinayı kullanmaya devam etmektedir. Uygulamada söz konusu durumun makinanın normal işleyişine etki etmeyen bir başka deyişle makinanın çalışmasında aksaklığa neden olmayan kırılmalar bakımından geçerli olduğunu görmekteyiz. Makinanın bu şekilde hasarlanması ilk başta çok büyük bir zarara yol açmasa da makinanın hasarlı bir şekilde kullanılmaya devam edilmesi daha büyük zararlara yol açmaktadır.

En başta belirtmemiz gerekir ki, söz konusu istisna hükmünün geçerli olabilmesi için ilk başta meydana gelen hasarın teminat altına alınan bir riziko dolayısıyla meydana gelmesi şart değildir. Diğer bir ifade ile meydana gelen ilk rizikonun teminat kapsamında olması bu başlık bakımından bir ön koşul olarak kabul edilmemelidir.

İlk başta cüzi bir tamirat masrafı ile giderilebilecek nitelikte olan bir hasarın zamanında tamir edilmemiş olması dolayısıyla makinada çok daha büyük hasarlara hatta makinanın kullanılamaz hale gelmesine yol açması durumunda ortaya çıkan zarara kim katlanmalıdır?

MKSGŞ m. 3/ j hükmüne göre sigortalı iken hasarlanan ve bu hasar giderilmeden makinanın kullanılması neticesinden doğan zararlar teminat kapsamı dışında kabul edilmektedir. Söz konusu sorunun çözümünde TTK. m. 1448 kapsamında bir değerlendirme yapılmalıdır. TTK. m. 1448 *“Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır. Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır”*.

Madde metninden de açıkça görüleceği üzere sigorta ettirene daha en başta zararı önleme ve azaltma yükümlülüğü yüklenmiştir. Nitekim bu görev, MKSGŞ m. 10’da *“Sigortalı, sigorta konusu makine ve tesislerin emniyeti ve korunması için, sigortalı değilmiş gibi, gerekli ihtimamı göstermekle yükümlüdür”* şeklinde de belirtilmiştir. Bu yükümlülüğün ihlali eğer sigortacı açısından daha ağır tazminat ödenmesi gibi aleyhine bir durum yaratmışsa bu durumda sonradan ortaya çıkan

zararların MKSGŞ belirtildiği gibi tümüyle teminat kapsamı dışında tutulması kabul edilmemiş olup sigorta ettirenin kusurunun ağırlığına göre bir indirim yapılması öngörülmüştür.

Belirtmemiz gerekir ki; kusurun ağırlığına göre bir indirimin söz konusu olabilmesi için ilk hasar ile sonradan ortaya çıkan hasar arasında mutlak surette illiyet bağının bulunması ve sigorta ettirenin görevini ihlal etmesi dolayısıyla sigortacı açısından olumsuz bir durum ortaya çıkmış olması gerekmektedir. Yani ilk arıza zamanında giderilseydi sonradan bu hasar ortaya çıkmazdı diyebiliyorsa sonradan ortaya çıkan bu hasarın giderilmesi bakımından 3/ j genel şartı karşısında TTK. m. 1448 hükmünün nisbi emredici nitelikte olmasından ötürü TTK. hükmünün uygulanmasını gerektiğini düşünmekteyiz. O halde, sigortalının kusurunun ağırlığı tespit edilerek ödenecek tazminattan indirimine gidilmesi gerekmektedir. Zira, MKSGŞ 12. maddesinde de TTK. m. 1448 ile paralel bir şekilde “*Sigortalı, hasar vukuundaki yükümlülüklerini yerine getirmez ve bunun sonucu ziya ve hasar miktarından bir artış olursa sigortacının ödeyeceği tazminattan bu suretle artan kısım indirilir*” yönünde hüküm bulunduğunu görmekteyiz.

Bu hususta Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da önüne gelen bir uyuşmazlık bakımından ¹⁴³ “*Sigorta ettiren, sözleşme ile temin olunan rizikoların gerçekleşmesinde zararı önlemeye, azaltmaya ve hafifletmeye yarayacak önlemleri almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesi halindeki yükümlülüklerini yerine getirmez ve bunun sonucunda zarar miktarında bir artış olursa, sigortacının ödeyeceği tazminattan bu suretle artan kısım indirilir. Araç sert bir cisme çarpmış, radyatör delinmiş ve sonrasında aracın hareketine devam etmesi ile motorun yanmasında, ilk çarpma nedeniyle radyatörde oluşan hasar teminat kapsamında olup, motorun yanması ile oluşan hasar teminat kapsamı dışında kalmaktadır.*” şeklinde hüküm kurarak kanaatimizce yanlış bir karar vermiştir. Şöyle ki;

Söz konusu kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan ve karara dayanak teşkil eden ETTK. m. 1293’e baktığımızda “*Sigorta ettiren kimse zararı önlemeye, azaltmaya ve hafifletmeye yarayacak tedbirleri almakla mükelleftir. 1292 nci maddenin son fıkrası hükmü burada da tatbik olunur*” şeklinde bir hüküm sevk ettiğini görmekteyiz. Söz konusu madde hükmüne aykırılık halinde maddenin 1292.

---

¹⁴³ HGK. 15. 02. 2012 T. 2011/ 17-689 E. 2012/ 65 K.

maddeye doğrudan atıfta bulunması sebebiyle uyuşmazlığın 1292 madde kapsamında çözüme kavuşturulması gerekirdi. ETTK. m. 1292 “*Sigorta ettiren kimse kasten yukarıki fıkralar gereğince ihbarda bulunmamış ise sigorta haklarını zayi eder. Sigorta ettiren kimsenin kusuru halinde, kusurun ağırlığına göre sigortalının ödemekle mükellef olduğu bedel indirilebilir*” Uyuşmazlık bakımından sigortalının kastının olduğunu ortaya koyan hiçbir somut delil dosyada mevcut değildir. Sigortalının söz konusu zararın artmasındaki kusur oranı tespit edilerek ortaya çıkan zarardan indirim yoluna gidilmesi gerekirken sigortalının kastının varlığı kabul edilerek tümüyle artan zararı sigorta himayesi kapsamında çıkarmak kanaatimizce isabetli değildir.

Kusur tespitinin de sigortalının söz konusu arızayı mezkur işi yapan kimselerin sahip olduğu mesleki bilgi, tecrübe çerçevesince tespit edebilecek durumda olup olmadığı hususları dikkate alınarak yapılması gerekmektedir. Ancak zarar miktarının sigorta ettiren ya da **onun yerine kaim olan sorumlu kişi tarafından** kasden artırılması halinde TTK. m. 1429 hükmü uyarınca sigortalının tazminat borcunun tümünden kurtulması gerektiğini de yine belirtmek isteriz.

K. Sigortalının veya onun yerine kaim olan sorumlu kişinin kasdından ve ayrıca sözleşme varsa ağır kusurundan mütevellit maddi ziya ve hasarlar

Sigortacı, aksine sözleşme yoksa, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Genel kural bu olmakla birlikte TTK. m.1429’a göre sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine **kasten** sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez. Görüleceği üzere eğer sözleşmeye konu mal üzerindeki hasar sigorta ettiren, sigortalı veya bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin kasdi davranışları sonucu meydana gelmiş ise sigorta şirketi, ortaya çıkan zarar bakımından sorumlu değildir¹⁴⁴.

---

¹⁴⁴ **Kayıhan**, Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi, AÜEFHD, 2005, C. IX, Sayı:1- 2, s. 531.

Sigorta ettirenin/ sigortalının kastı sonucu rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigorta teminatından muafiyet, tüm sigorta branşlarında uygulama alanına sahip genel bir hükümdür. Nitekim, MKSGŞ m. 12/ b’de “Sigortalı, rizikonun tahakkukuna kasden sebebiyet verir veya ziya ve hasar miktarını kasden artırıcı fiillerde bulunursa, bu poliçeden doğan hakları düşer” yönünde hüküm sevk ederek bu ilkeyi kabul etmiştir.

Örneğin iş yeri sahibi sigortalı, sigorta şirketinden para almak amacıyla makina kırılması sözleşmesi ile sigortalı olan makinasına zarar verirse ortaya çıkan zararın sigorta sözleşmesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Çünkü zararın oluşumuna sigortalı bilerek ve isteyerek sebep olmuştur. Diğer yandan sigorta ettiren veya sigortalı, makinaya doğrudan zarar vermemekle birlikte makinada meydana gelebilecek zararı kasten engellememiş ise yine ortaya çıkan zararın sigorta teminatı kapsamında kabul edilmemesi gerekmektedir.

Sigorta Hukukunda ağır kusur kavramı her bir olay bakımından ayrı ayrı değerlendirmeye tabi olmasından ötürü ise ortaya çıkan uyuşmazlık bakımından sigortalı malda- makinada- meydana gelen zararın ortaya çıkmasında sigortalının veya onun yerine kaim olan sorumlu kişinin ağır kusuru var ise söz konusu zararın yine teminat dışında kabul edilmesi gerekmektedir¹⁴⁵.

Tekrarla belirtmemiz gerekir ki, işletme personelinin veya üçüncü şahısların **kastı**, ihmali, kusuru, hatası, dikkatsizliği veya sabotajı dolayısıyla meydana gelen zararlar sigorta teminatı kapsamı dahilindedir. Yine sigorta ettirenin hatası, dikkatsizliği, ihmali veya kusuru (ağır kusur hariç olmak üzere¹⁴⁶) ile meydana gelmiş zararlar da sigorta himayesi kapsamındadır¹⁴⁷. Ne var ki, sigorta ettirenin/ sigortalının kastı dolayısıyla riziko gerçekleşmiş ve/ veya zarar artmış ise bu durumda

---

¹⁴⁵ Ağır kusur hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Kayıhan**, Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi, s. 517 vd., **Memiş**, Sigorta hukukunda Ağır Kusur ve Kırmızı Işık İhlali Konulu Bir Hukuk Genel Kurulu Kararı Değerlendirilmesi, s. 5 vd.

¹⁴⁶ 11 HD. 11. 04. 1995 T. 1995/ 799 E. 1995/ 3247 K.

“ ... Mahkemece toplanan delillere ve bilirkişi raporuna göre sigortalı emtianın bulunduğu üç katlı evin arka tarafındaki bahçeye açılan sürgülü cam kapısının, evin köpeklerinin girip çıkmasına kolaylık olması bakımından açık bırakıldığı bir sırada geceleyin Elektronik Cihaz Sigorta poliçesi ile sigortalı emtianın çalınmış olduğu olayda davacı sigorta ettiren yerine kaim olan Cem Mardin’in ağır kusurlu bulunduğu, poliçe genel şartları 3/1 maddesine göre zararın teminat harici olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya uygundur”.

¹⁴⁷ 17 HD. 05. 07. 2012 T. 2012/ 2667 E. 2012/ 8747 K., 17 HD. 30. 10. 2008 T. 2008/ 1813 E. 2008/ 4960 K.

sigortacı sigorta tazminatı ödemekten kurtulmaktadır. Kast unsurunun ise sigorta şirketi tarafından ispatlanması gerektiğini son olarak hatırlatmak isteriz¹⁴⁸.

L. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj sonucunda oluşan veya bu eylemleri önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucu meydana gelen biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak bütün zararlar

Terörle Mücadele Kanununa göre terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler olarak tanımlanmıştır. Söz konusu terör tanımının sigorta hukuku açısından yetersiz olduğunu söylemekle yetineceğiz¹⁴⁹.

MKSGŞ uyarınca terör faaliyetleri dolayısıyla ortaya çıkan biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmelerin yol açtığı bütün zararlar sigorta himayesinden yoksun bırakılmıştır. Diğer bir deyişle, terör faaliyetleri sebebiyle ortaya çıkan biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler sigorta sözleşmesine konu makina veya tesislerinde bir zarar meydana getirirse söz konusu hasar sigorta teminatı kapsamı dışındadır. Terör faaliyetleri dolayısıyla ortaya çıkan diğer zarar kalemleri ise MKSGŞ m. 2/ e hükmü uyarınca da aksi sözleşmede öngörülmediği sürece yine sigorta teminatı dışında kalmaktadır.

Terör faaliyetleri dolayısıyla sigortalı malda meydana gelen zarar ile savaş ve isyan olayları sonucunda oluşan zararların birbirinden ayırt edilmesi gerekmektedir. Nitekim bu hususta Yüksek Mahkeme de “*sigorta poliçesinde açıkça*

¹⁴⁸ 11 HD. 16. 11. 2005 T. 2004/ 13355 E. 2005/ 11095 K.

¹⁴⁹ Ayrıntılı bilgi için Bkz: **Ülgener**, Savaş ve Terörizm Deniz Sigortası ve Deniz Ticareti Üzerindeki Etkileri I-II, <http://www.ulgener.com/files/upload/files/articles/turkish/16.Savasveterorizm1.pdf>, <http://www.ulgener.com/files/upload/files/articles/turkish/17.Savasveterorizm2.pdf>, 07. 06. 2014.

belirtilmedikçe terör olayı, harp ve isyan olayları kapsamında değerlendirilemez” gerekçesiyle söz konusu farklılığa vurguda bulunmuştur¹⁵⁰.

Diğer yandan, söz konusu terör eylemlerini önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucu meydana gelen biyolojik ve/ veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak bütün zararlar da yine sigorta teminatı kapsamı dışındadır.

II. Genel Şartlarda Mutlak Muafiyet Olarak Kabul Edilen Bir Husus Sözleşmeye Konulacak Özel Bir Hükümle Sigorta Teminatı Kapsamına Dahil Edilebilir mi?

Yukarıda makina kırılması sigortası genel şartlarında mutlak muafiyet olarak kabul edilen ve sigorta teminatı kapsamı dışında bırakılan hususları tek tek belirttikten sonra taraflar sözleşme ile aralarında özel bir şart vasıtasıyla söz konusu mutlak muafiyetlerin aksinin kararlaştırılıp kararlaştırılmayacağı meselesi üzerinde durmak istiyoruz.

SK. m. 11'e göre sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Müsteşarlıkça onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenir.

Sigorta genel şartları, sigorta poliçelerinde yazılı olan ve her bir sigorta branşı için ayrı ayrı düzenlenerek sigorta denetim makamının tasdikinden geçen sözleşme şartlarıdır¹⁵¹. TTK. m. 1425'e göre sigorta poliçesi, tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümler ile genel ve varsa özel şartları içerir, rahat ve kolay okunacak biçimde düzenlemek zorundadır. O halde, sigorta genel şartları, belirli bir sigorta dalında yapılacak tüm sözleşmelerin içeriğine girmek amacıyla Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanan ve poliçelerde bulunması gereken yazılı kayıtlardır¹⁵².

Hemen belirtmek gerekir ki, sigorta genel şartları da her ne kadar idari ve yargısal denetimden geçmiş olsa da özü itibarıyla genel işlem şartı olarak kabul

---

¹⁵⁰ 11 HD. 06. 06. 1994 T. 1994/ 958 E. 1994/ 4743 K., **Taşyürek**, Kasko Sigortası, s. 36.

¹⁵¹ **Aral**, Türk Hukuku ve Avrupa Birliği Direktifleri Uyarınca Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Denetimi, İstanbul, 2010, s. 208.

¹⁵² **Bahtiyar**, Sigorta Poliçesi Genel Koşulları, Makaleler I, s. 151, **Aral**, Türk Hukuku ve Avrupa Birliği Direktifleri Uyarınca Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Denetimi, s. 208, **Yıldırım, Z.** Genel İşlem Şartlarının Sigorta Sözleşmeleri Yönünden Ele Alınması, İstanbul, 2012, s. 15 vd.

edilmektedir¹⁵³. Genel işlem şartı, 6098 sayılı BK. m. 20’de tanımlanmıştır. Buna göre genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir.

Poliçeye, Türk Ticaret Kanununun, Sigortacılık Kanununun ve diğer kanunların emredici hükümlerine aykırı olmayan genel şartlar konulabilir. Diğer yandan sigorta genel şartları; TTK.’nın m. 1451 yollaması ve sigorta genel şartlarının, mahiyeti itibariyle genel işlem koşulu olması sebebiyle BK.’nın da emredici hükümlerine aykırı olamayacağı gibi, kanun koyucu tarafından genel işlem koşullarına ilişkin BK.’da öngörülen yaptırımlara da tabidir¹⁵⁴. Son olarak belirtmekte fayda vardır ki; söz konusu sigorta sözleşmesi bir tüketici sözleşmesi niteliğine de haiz ise sigorta genel şartının TKHK. m. 5 kapsamında¹⁵⁵ da

---

¹⁵³ **Memiş**, Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyum, 2004, s. 124 vd. Aynı yönde bkz: **Kender**, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, s. 113 vd., **Bahtiyar**, Sigorta Poliçesi Genel Koşulları, s. 151, **Kayihan**, Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara, 2004, s. 217.

¹⁵⁴ BK. m. 21: “Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme imkânı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlıdır”. **Aksi takdirde, genel işlem koşulları yazılmamış sayılır.**

¹⁵⁵ TKHK m.5:1) Haksız şart; tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dâhil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme şartlarıdır.

(2) Tüketiciyle akdedilen sözleşmelerde yer alan haksız şartlar kesin olarak hükümsüzdür. Sözleşmenin haksız şartlar dışındaki hükümleri geçerliliğini korur. Bu durumda sözleşmeyi düzenleyen, kesin olarak hükümsüz sayılan şartlar olmasaydı diğer hükümlerle sözleşmeyi yapmayacak olduğunu ileri süremez.

(3) Bir sözleşme şartı önceden hazırlanmış ve standart sözleşmede yer alması nedeniyle tüketici içeriğine etki edememişse, o sözleşme şartının tüketiciyle müzakere edilmediği kabul edilir. Sözleşmeyi düzenleyen, bir standart şartın münferiden müzakere edildiğini iddia ediyorsa bunu ispatla yükümlüdür. Sözleşmenin bütün olarak değerlendirilmesinden standart sözleşme olduğu sonucuna varılırsa, bu sözleşmedeki bir şartın belirli unsurlarının veya münferit bir hükmünün müzakere edilmiş olması, sözleşmenin kalan kısmına bu maddenin uygulanmasını engellemez.

(4) Sözleşme şartlarının yazılı olması hâlinde, tüketicinin anlayabileceği açık ve anlaşılır bir dilin kullanılmış olması gerekir. Sözleşmede yer alan bir hükmün açık ve anlaşılır olmaması veya birden çok anlama gelmesi hâlinde; bu hüküm, tüketicinin lehine yorumlanır.

(5) Faaliyetlerini, kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi veya kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de niteliklerine bakılmaksızın bu madde hükümleri uygulanır.

(6) Bir sözleşme şartının haksızlığı; sözleşme konusu olan mal veya hizmetin niteliği, sözleşmenin kuruluşunda var olan şartlar ve sözleşmenin diğer hükümleri veya haksız şartın ilgili olduğu diğer bir sözleşmenin hükümleri dikkate alınmak suretiyle sözleşmenin kuruluş anına göre belirlenir.

(7) Sözleşme şartlarının haksızlığının takdirinde, bu şartlar açık ve anlaşılır bir dille yazılmış olmak koşuluyla, hem sözleşmeden doğan asli edim yükümlülükleri arasındaki hem de mal veya hizmetin piyasa değeri ile sözleşmede kullanılan fiyat arasındaki dengeye ilişkin bir değerlendirme yapılamaz.

(8) Bakanlık, genel olarak kullanılmak üzere hazırlanmış sözleşmelerde yer alan haksız şartların, sözleşme metinlerinden çıkarılması veya kullanılmasının önlenmesi için gerekli tedbirleri alır.

(9) Haksız şartların tespit edilmesi ve denetlenmesine ilişkin usul ve esaslar ile sınırlayıcı olmamak üzere haksız şart olduğu kabul edilen sözleşme şartları yönetmelikle belirlenir.

değerlendirilerek aykırılık halinde TKHK.'da ön görülen yaptırımlara da tabi olması gerekmektedir.

Özetle genel şartlar;

- 1- TTK. ve SK.'da ön görülen koruyucu ve emredici hükümlere, (TTK. m. 1452, 1486, 1520)
- 2- BK.'da öngörülen genel ve emredici hükümlere,
- 3- Diğer kanunlarda vaaz edilen emredici hükümlere aykırı olamaz.
- 4- Ayrıca TKHK. m. 5'e aykırı olarak sigortalı tüketici aleyhine de düzenlenemez¹⁵⁶.

Genel şartlar hakkında kısaca bilgi verdikten sonra özel şartların hukuki muhtevasına da değinmek istiyoruz. Sigorta sözleşmesine konulan özel şart, poliçeye yazılması gereken ve tasdik edilmiş genel şartların dışında kalan, tarafların üzerinde müzakere edip kararlaştırdığı diğer sözleşme hükümleri olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁵⁷. Uygulamada “Kloz” adını alan özel şartlar, tarafların sözleşmeye özellikle eklemek istedikleri ve bir bakıma sözleşmeyi ferdileştirdikleri hükümlerdir¹⁵⁸. Sigorta sözleşmesine tarafların koymuş oldukları bu tür özel şartlar, tarafların hür iradeleri ile kararlaştırdıkları ve üzerinde tartışıp uzlaştıkları hükümlerdir¹⁵⁹. Nitekim SK, m. 11'de sigorta sözleşmelerinde işin özelliğine uygun olarak özel şartlar tesis edilebileceği ve bu hususların sigorta sözleşmesi üzerinde ve özel şartlar başlığı altında herhangi bir yanılığa neden olmayacak şekilde açık olarak belirtilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yine TTK. m. 1425'te poliçenin taraflar kararlaştırmış ise özel şartları da içermesi gerektiği belirtilmiştir.

Genel şartların emredici hükümlere aykırı olamayacağını belirledikten sonra özel şart olarak kabul edilen bir hükmün genel şarta aykırı olup olamayacağı meselesi üzerinde durmak istiyoruz. MKSGŞ m. 23'te “*Bu Genel Şartlara, varsa bunlara ilişkin klozlara aykırı düşmeyen özel şartlar konulabilir.*” şeklinde bir hüküm bulunmaktadır. Bu hükme rağmen makina kırılması sigortasına konulacak özel bir şart genel şartı değiştirebilir mi? Veya özel şart ile genel şartın aksi kararlaştırılabilir mi?

---

¹⁵⁶ Aynı yönde Bkz: **Memiş**, Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi, s. 130 vd.

¹⁵⁷ **Atamer**, Sigorta Sözleşmeleri Uyuşmazlıklarında Uygulanacak Hükümler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyum, 2004, s. 120 vd.

¹⁵⁸ **Atamer, Y.** Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması Sorunu Çerçevesinde Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi, İstanbul, 1999, s. 61.

¹⁵⁹ **Memiş**, Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi, s. 126 vd.

Doktrindeki ağırlıklı görüş ve Yargıtay içtihatları uyarınca özel şart, genel şartı değiştirebilir¹⁶⁰. Özel şart, genel şartı değiştirebildiği gibi, taraflar; özel şart ile yasanın emredici hükümlerine ilişkin olmayan genel şartların aksini de kararlaştırabilir. Nitekim Yargıtay vermiş olduğu bir kararında¹⁶¹ “ *Police özel koşul ya da koşulların taraflarca sözleşme hürriyeti kapsamında serbestçe kararlaştırılabileceği, tacir olan taraflarca bu kapsamda anılan police özel koşulunun sözleşme hükmü haline getirildiği, mahkemenin kabulünün aksine, poliçede emredici nitelikte olmayan police genel şartlarına aykırı özel şartlara da yer verilebileceği kuşkusuzdur. Bu durumda, mahkemece davaya dayanak yapılan özel kloxun TTK’ nın emredici düzenlemelerine aykırı olmadığı ilke olarak kabul edilmek ve dava konusu hasarın police özel koşulu da dikkate alınarak teminat kapsamında kalıp kalmadığının değerlendirilmesi gerekirken yanlış ilkeden ve yanılığılı değerlendirmeden hareketle yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamıştır”.*

Aynı yönde Yargıtay 11. HD. 07. 04. 1995 tarih ve 1995/ 1169 E. 1995/ 3053 K. dosyası tahtında vermiş olduğu **karar düzeltme hükmünde;**

“ *Öğretide Merki tarafından işlenmiş normlar hiyerarşisi kuramına göre, kanun ile sözleşme arasında bir boşluk var ise bu boşluk şahısların serbest iradesi ile doldurulabilir. Ne var ki, emredici kanun hükümlerine karşı bu boşluk, şahıs iradesi tarafından doldurulamaz. Yukarıda açıklandığı gibi TTK m.1404-1406 hükümleri emredici hukuk kuralı olmaktan çıkarılmıştır. Taraflar yedek hukuk kuralı haline gelmiş olan kanuna uygun olarak sözleşmeye özel kural koyabilirler.*

Diğer taraftan, tamamlayıcı hukuk kurallarına aykırı düşen kayıtları içeren sigorta genel şartları genel bir ifade ile genel işlem şartları ile sözleşmeyi tamamlama amacı ile konulmuş kanunun yedek hukuk kuralları arasında aykırılık varsa, buna öğretide genel işlem şartları ile yedek hukuk kuralları rekabete girmiş, yarışmaya girmiş denilmektedir. İtalyan ve Alman hukuklarının aksine, İsviçre-Türk Borçlar Hukukunda bu konuda genel veya özel bir hüküm yoktur. Genel kabule göre, taraflar genel işlem şartlarının aksini sözleşmenin bir maddesi ile kabul etmişlerse bu kabulleri geçerlidir ve önce aksi kararlaştırılan bu özel kuralın genel işlem şartındaki kurallardan önce uygulanması gerekir.

¹⁶⁰ Aynı yönde Bkz: **Atamer**, Sigorta Sözleşmeleri Uyuşmazlıklarında Uygulanacak Hükümler, s. 120 vd., **Ulaş**, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, s. 66 vd., 11. HD. 28. 09. 2009 T. 2008/ 5160 E. 2009/ 9680 K.

¹⁶¹ 11. HD. 28. 09. 2009 T. 2008/ 5160 E. 2009/ 9680 K.

Somut olayda taraflar, sigorta genel şartlarının 16. ve 31. Maddelerinin aksini kararlaştırarak Institute Clauses 12. maddenin geçerli olduğunu kabul etmişler ve sigortalı bu özel şartı dikkate alarak prim yatırmıştır. Bu özel şart taraflar arasında geçerlidir. Mahkemece tüm bu hususların gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulü doğru olmadığı gibi dairemizce mahkeme kararının bozulması gerekirken onanması da doğru bulunmadığından davalının karar düzeltme isteğinin kabulü gerekmiştir”¹⁶² gerekçeleriyle yasanın emredici hükümlerine ilişkin olmayan genel şartların aksinin kararlaştırabileceğini kabul etmiştir¹⁶³. Kanaatimizce, söz konusu düşüncenin temelinde özel şartın tarafların iradelerini yansıtmaması ve tarafların söz konusu hükmün tüm etki ve sonuçları üzerinde tartışarak ortak bir uzlaşmaya varması hususu yatmaktadır.

O halde taraflar, TTK.’nın emredici olan hükümlerine ilişkin genel şartları dışındaki tüm genel şartları değiştirebilir ve aksini kararlaştırabilir. Diğer yandan özel şartların sözleşme hukuku açısından BK. genel hükümlerine de örneğin ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına da aykırı olmaması gerekmektedir. Ancak özel şartlar, genel işlem koşulu olarak değerlendirilemeyeceğinden ötürü genel işlem koşuluna ilişkin mevzuat hükümlerinin burada uygulanamayacağı kanaatini taşımakta olduğumuzu da belirtmek isteriz.

Örnek-1: MKSGŞ m. 3/ e uyarınca her türlü kar kaybı, mutlak surette teminat dışı bırakılmıştır. Söz konusu genel şart, yasanın emredici kanun maddesine ilişkin olmadığından dolayı taraflar sözleşmeye koyacakları özel bir hükümle sigortacının teminat kapsamında belirtilen rizikolardan birinin gerçekleşmesi halinde sigorta ettirenin bu sebep dolayısıyla uğrayacağı kar kaybını üstelenmesini ön görebilirler. Zira bu hususta da 11. HD. 16. 03. 2006 tarih ve 2005/ 555 E. 2006/ 2751 K. dosyası tahtında vermiş olduğu kararında “*poliçe özel koşulları gereğince sigortalının hasar vukuunda uğraması muhtemel kar kayıplarının öncelikle poliçe eki listeye göre hesaplanıp bir nevi avans ödemesi şeklinde hemen ödenmesi benimsenmiştir*” şeklindeki gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin söz konusu hususu göz ardı ederek vermiş olduğu kararını bozmuştur¹⁶⁴.

---

¹⁶² **Yavuz, N.** Öğretide ve Uygulamada Sözleşmedeki Haksız Şartlar, Seçkin Kitabevi, 3.Baskı, 2012, s. 316 vd.

¹⁶³ Aynı yönde Bkz: **Kaplan, İ.** Banka Standart Sözleşmeleri ve Banka Genel İşlem Şartları, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 1991, s. 63 vd.

¹⁶⁴ **Ulaş,** Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, s. 473 vd.

Örnek-2: Makina kırılması sigortası sözleşmelerinde genellikle Bakım Sözleşmelerinin özel şart olarak konulduğunu görmekteyiz. Söz konusu özel şarta bağlı olarak sigortalıya aşınan ve yıpranan parçaların değiştirilmesi, normal çalışma sırasında vuku bulan kusurların giderilmesi amacıyla sigorta konusu makinanın belirli periyotlarla yetkili servisleri aracılığıyla bakımını sağlama yükümlülüğü yükletilmekte ve bakım teminatı kapsamına giren hasarların poliçe kapsamı dışında olduğu kabul ettirilmektedir. Görüldüğü gibi bu noktada sigorta ettirene makinanın bakımını yaptırma külfeti altına girmektedir. Kanaatimizce söz konusu özel şart, sigorta ettiren tarafından üzerinde düşünülüp müzakere edildikten sonra kabul edilmiş ise geçerlidir¹⁶⁵. Ancak sigorta şirketinin dayatması sonucu söz konusu

---

¹⁶⁵ Aynı yönde Bkz: 11. HD. 03. 03. 2011 T. 2009/ 3610 E. 2010/ 2188 K.

Dava, makina kırılması sigorta poliçesi ile sigortalı makineye meydana gelen hasar sebebiyle sigorta alacağı tahsil istemine ilişkindir. Davacıya ait halı dokuma makineleri 23.7.2004 - 23.7.2005 döneminde davalı şirkete sigortalanmıştır. Davalı tarafından düzenlenen sigorta poliçesinin özel şartlar bölümünde "kloz 591 bakım sözleşmesi özel şartına da yer verilmiştir. Anılan kloz "periyodik olarak en az 3 ayda bir koruyucu bakım; aşınan ve yıpranan parçaların yenilenmesi; harici bir etkenden kaynaklanmayan, normal çalışma sırasında vuku bulan kusurların giderilmesi" amacıyla sigortalının sigortalı cihazların yetkili servisi ile poliçe vadesi içinde geçerli bir bakım sözleşmesi yapılmasına ilişkindir. Madde metninde poliçe genel şartlarına göre söz konusu bakım teminatı kapsamına giren hasarların işbu poliçe kapsamı dışında olduğu, sayılan bu hususların yerine getirilmemesi sebebiyle meydana gelecek ziya ve hasarlar için sigortacının tazminat sorumluluğunun olmadığı, hasar durumunda maddede sayılan koşulların yerine getirildiğini ispat yükünün sigortalıya ait olacağı da hüküm altına alınmıştır. Davacı şirketin işletme şefi olarak görev yapan Salih C. tarafından tutulan 3.8.2005 tarihli tutanağın, 1.5.2005 tarihinde makinanın triyer kayışının koptuğu, yedek kayış bulunması sebebiyle lastiğin kendi elemanları tarafından değiştirildiği anlaşılmaktadır. Davacı sigortalı ile dava dışı Van De Wiele İstanbul Tekstil Makinaleri San ve Tic Ltd Şti arasında imzalanan 27.12.2004 tarihli "1.1.2005 ile 31.12.2005 tarihleri arasında geçerli olan ve davacı şirketin işletmesinde bulunan tüm halı dokuma makinelerinin 3 aylık periyodik bakımının yapılacağına" dair adi yazılı sözleşme ibraz edilmiş ise de, sadece bahsi geçen sözleşme, poliçe özel şartlarında öngörülen periyodik bakımın yapıldığını kanıtlamak için yeterli değildir. Davacı tarafından sunulan 1.11.2004, 2.4.2005, 7.5.2005, 4.6.2005 tarihli bakım raporları davacı şirket antetini taşımakta olup, bakım raporlarını düzenleyen kişilerin davacı şirket ile bağlantısı da anlaşılamamaktadır. Olay sonrasında düzenlenen 14.6.2005 tarihli ekspertiz raporunda, 27.5.2005 gece vardiyasında normal çalışma sırasında 1998 model halı dokuma tezgahından vuruntulu sesler gelmesi üzerine makinanın durdurularak fabrikanın teknisyenlerine haber verildiği, yapılan kontrolde makinanın tefe şanzimanının hasarlandığını anlaşıldığı belirtilmiştir. Ekspertiz raporunda belirtildiği şekilde meydana gelen hasarın sigorta kapsamında olduğunu kabul edebilmek için, kloz 591'de sayılı "periyodik olarak en az 3 ayda bir koruyucu bakım; aşınan ve yıpranan parçaların yenilenmesi; harici bir etkenden kaynaklanmayan, normal çalışma sırasında vuku bulan kusurların giderilmesi" amacıyla sigortalının sigortalı cihazların yetkili servisi ile poliçe vadesi içinde geçerli bir bakım sözleşmesi yapılması ve yapılan bu sözleşme gereğinin de yerine getirildiğini kanıtlama yükümlülüğü davacı sigortalıya aittir. Sunulan bakım raporlarının poliçe özel koşullarında yazılı " Bakım Sözleşmesi Özel Şartı" nın yerine getirildiğini ispata yeterli sayılıp sayılmayacağı, 1.5.2005 tarihinde davacı şirket elemanları tarafından makinanın triyer kayışının değiştirilmesinin sigorta sözleşmesini ihlal sayılıp sayılmayacağının mahkemece tartışılıp değerlendirilmesi gerekirken, bu konuda bir inceleme yapılmadan yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu sebeple davalı yararına bozulması gerekmiştir

SONUÇ : Yukarıda açıklanan sebeplerle davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulüyle kararın davalı yararına BOZULMASINA, takdir edilen 825,00 TL duruşma vekillik ücretinin davacıdan alınarak

hükmü, sigorta ettiren kabul etmek zorunda kalmış ise bu durumda her ne kadar söz konusu husus özel şart olarak kabul edilmiş olsa da sigorta ettirenin gerçek iradesini yansıtmadığından dolayı genel şart olarak kabul edilmesi gerekmektedir¹⁶⁶.

Örnek-3: Sigorta şirketi ve sigorta ettiren bir araya gelip sigortalının veya onun yerine kaim olan sorumlu kişinin kastından dolayı ortaya çıkan zararların dahi sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmesine yönelik bir özel hüküm kararlaştırdıklarını kabul edelim. Bu özel şart; kanunun “Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez” emredici hükmüne ve MKSGŞ “Sigortalının veya onun yerine kaim olan sorumlu kişinin kastından ve ayrıca sözleşme varsa ağır kusurundan mütevellit maddi ziya ve hasarlar teminat dışıdır.” hükümlerine aykırı olması dolayısıyla geçerli değildir. Nitekim TTK. m. 1452’de de 1429 uncu maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesine aykırı sözleşmelerin geçersiz olduğu açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Son olarak belirtmekte fayda vardı ki; özel şartlar, tarafların iradesini yansıttığından dolayı uyumsuzluk, genel şartlara gidilmeden öncelikle tarafların üzerinde mutabık oldukları özel şartlar nispetinde ve eğer özel şart yok ise bu seferde genel şart ve TTK hükümleri göz önünde bulundurularak çözüme kavuşturulması gerekmektedir¹⁶⁷.

---

davalya verilmesine, ödenen temyiz peşin harcın istemi halinde temyiz edene iadesine, 3.3.2011 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

¹⁶⁶ Aynı yönde Bkz: **Memiş**, Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi, s. 126.

¹⁶⁷ **HGK. 26. 02. 2003 T. 2003/ 11-65 E. 2003/ 101 K.**

Dava, davalı şirkete sigortalı vincin devrilmesi sonucu vinçte oluşan hasara dair sigorta tazminatının tahsili istemine ilişkindir. Davalı vekili, poliçe genel şartlarına göre olayın şüpheye yer vermeyecek şekilde aydınlanması gerektiğini, istenen miktarın fahiş olduğunu savunarak, davanın reddini istemiştir. Mahkemece, Dairemizin 27.03.2001 tarihli bozma kararına uyulmuş ise de, bozma gereği yerine getirilmemiştir. Taraflar arasındaki sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyumsuzluğun, poliçe genel ve varsa özel şartlarına göre çözümlenmesi gerekmektedir. Mahkemece, poliçe genel ve varsa özel şartları dosyaya getirilerek, 27.03.2001 tarihli bozma kararında belirtilen şekilde inceleme yapılması gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, kararın taraflar yararına bozulması gerekmiştir... gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve direnme kararının verildiği tarih itibarıyla H.U.M.K. 2494 sayılı Yasa ile değişik 438/II. fıkrası

III. Sigorta Teminatına Dahil Edilebilecek Haller

MKSGŞ 2. maddesi uyarınca aşağıda sayılan hallerin *aksi sözleşmede belirtilmediği sürece* sigorta teminatı kapsamında dışında olduğu belirtilmiştir. Hemen belirtmemiz gerekir ki, sigorta şirketi ile sigorta ettiren anlaşarak, bu durumda sigorta ettirenin ek prim ödemesi istenmektedir, özel şartlarla söz konusu rizikoları da sigorta teminatı kapsamına alabilirler. Zira genel şartlarda bu hallerin aksinin kararlaştırılabileceği açıkça belirtilmiştir. Ancak hiçbir özel hüküm bulunmaması halinde söz konusu rizikoların teminat dışında olduğunun kabulü gerekmektedir.

A. Fiziki infilaklardan meydana gelen ziya ve hasarlar

MKSGŞ' da fiziki infilak; basınçlı kaplarda buhar, gaz veya sıvı halindeki gazın genişlemesi yüzünden ani olarak meydana gelen kuvvet tezahürü olup, buhar, gaz veya sıvı halindeki gazın kabın cidarını parçalayarak dışarıya çıkması ve böylelikle kabın iç basıncı ile dış basıncı arasında ani olarak bir denge kurulması olarak tanımlanmaktadır. MKSGŞ uyarınca, aksi sözleşmede belirtilmediği sürece, fiziki infilak dolayısıyla sigortalı makinada meydana gelen zarar ve ziyan sigorta teminatı kapsamı dışındadır¹⁶⁸.

---

hükümü gereğine duruşma isteğinin reddine karar verilip dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

KARAR : Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere göre, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

¹⁶⁸ 11. HD. 08. 06. 2010 T. 2000/ 1990 E. 2000/ 5253 K. “ Makina Kırılması Sigortası Genel Şartlarının 2. maddesinde ise "Aksine sözleşme yoksa aşağıdaki haller sigorta teminatı dışındadır" denildikten sonra a) bendinde; "Fiziki infilaklardan meydana gelen ziya ve hasarlar" sayılmış, fiziki infilaktan maksadın da, "Basınçlı kaplarda buhar, gaz ve sıvı halindeki gazın genişlemesi yüzünden ani olarak meydana gelen kuvvet tezahuru" olduğu açıklanmıştır. Bu durumda, davacının bizzat düzenlediği tutanak kapsamına göre, infilak nedeniyle oluşan hasar poliçe genel şartlarının 2/a maddesi gereğince teminat dışı olup, **fiziki infilaklardan meydana gelecek hasarların teminat alınmasına ilişkin aksine sözleşme yapıldığı veya ek prim ödendiği ve iddia ve ispat edilemediğine göre, mahkemece, davanın reddine karar vermek gerekirken, esasen hukuki nitelikteki uyuşmazlıkla ilgili işin esasına uymayan bilirkişi raporu hükme dayanak yapılarak yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamıştır”.**

B. Makina veya tesisin temel ve kaidelerinde teminat kapsamına giren sebeplerden ötürü meydana gelen ziya ve hasarlar

Temel; sözlük anlamı itibariyle bir yapının toprak altında kalan ve yapıya dayanak olan duvar, taban gibi bölümlerinin tümünü ifade ederken kaide ise, bir şeyin yere dayanan bölümünü veya bir şeyin üzerine oturtulduğu nesne ya da taban olarak tanımlanmaktadır¹⁶⁹. Makinalar genellikle bir temel veya taban üzerinde bulunur ve sabitlenir. Söz konusu makinada meydana gelen hasar nedeniyle makinanın sabitlendiği temelde ya da tabanda bir zarar meydana gelir ise MKSGŞ m. 2/ b hükmü uyarınca meydana gelen ziya ve hasarlar aksi sözleşmede kararlaştırılmadığı sürece sigorta teminatı kapsamı dışındadır.

Bir örnek ile konuyu açıklayacak olursak, bir sıvı depo etmek için kullanılan makinanın tabana monte edilen özel bir yapının üzerinde durduğunu kabul edilelim. Sigortalı sıvı makinasında işletme kazası dolayısıyla patlama meydana gelmiş ve bu patlama neticesinde de makinanın hem kendisinin hem de üzerinde oturduğu tabanın birlikte hasarlandığını düşünelim. Makinada meydana gelen hasar teminat kapsamında olduğundan dolayı sigortacı tarafından giderilmek zorundadır. Ancak makinanın üzerinde oturduğu tabanda meydana gelen hasar dolayısıyla ortaya çıkan zarar ise taraflarca aksini kararlaştırmadığı sürece sigorta teminatı dahilinde kabul edilmemektedir.

C. Teminatın kapsamına giren sebeplerden ötürü meydana gelen ziya ve hasarların gerektirdiği; uçak dışında kalan seri vasıtalarla yapılan nakliye masrafları, fazla mesai ve tatil günleri ücret ve zamları

Teminat kapsamına dahil olan riziko dolayısıyla meydana gelen zararın giderilmesi amacıyla yapılan uçak dışında kalan seri vasıtalarla yapılan nakliye masrafları, fazla mesai ve tatil günleri ücret ve zamları sigorta teminatı kapsamı dışında tutulmuştur¹⁷⁰. Kanaatimizce, söz konusu teminat dışında kalan durumlar

¹⁶⁹ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54b3ced03172e0.92428441, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=KA%C4%B0DE, 22. 11. 2014.

¹⁷⁰ 4857 sayılı İş Kanunu m.41'e göre haftalık 45 saatlik çalışma süresini aşan çalışmalar fazla çalışma olarak kabul edilmiş, haftalık çalışma süresinin 45 saatin altında kararlaştırıldığı işyerlerinde ise 45 saate kadar olan mesailer fazla sürelerle çalışma olarak kabul edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için Bkz: **Çelik, N.** İş Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 23. Baskı, İstanbul, 2010, s. 345 vd., **Süzek, S.** İş Hukuku,

bakımından doğrudan ve dolaylı zarar şeklinde bir ayırım yapılması gerekmektedir. Doğrudan zarar bir kimsenin maruz kaldığı hukuka aykırı eylem sebebiyle araya ek bir sebep girmeksizin uğradığı zararı ifade etmektedir¹⁷¹. Dolaylı zarar ise, hukuka aykırı eylemin mağdura doğrudan zarara bağlı olarak ek bir sebeple mağdurun uğradığı zarardır¹⁷². Eğer nakliye masrafı, fazla mesai ve tatil günleri ücret ve zamları rizikonun gerçekleşmesi dolayısıyla ortaya çıkmış diğer bir ifade ile zarar ile riziko arasında illiyet bağı mevcut ise bu durumda bu masrafların da tamirat veya ikame zarar kalemleri içerisinde kabul edilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifade ile söz konusu riziko gerçekleşmeseydi sigortalı bu masrafı yapmak zorunda kalmayacaktı diyebiliyorsak bu zararın sigorta teminatı içerisinde giderilmesi gerekmektedir. Örneğin sigortalının makinasında teminat kapsamındaki riziko dolayısıyla kırılma meydana gelmiş ve bu makinanın yetkili servise tamir edilmek üzere gönderilmesi için nakliye masrafı yapılmışsa bu masrafın sigorta şirketi tarafından ödenmesi gerekmektedir. Çünkü bu masraf, tamirat zararı içerisinde yer almaktadır. Zira MKSGŞ m.14 “Tazminat tutarı -ikame olunan yedek parçaların yeni bedelleri, mahallinde cari iş saatleri tarifesine göre işçilik masrafları var ise normal nakliye masrafları (uçak hariç) çökme ve montaj masrafları, gümrük, resim, vergi, harç ve masrafları dahil olarak makina veya tesislerin hasardan hemen evvelki hal ve şartlarına getirilmesi için gerekli bedelden ibarettir” yönünde bir hüküm sevk etmektedir.

Ancak nakliye masrafı, fazla mesai ve tatil günleri ücret ve zamları dolaylı olarak ortaya çıkmış ise bir başka ifade ile rizikonun gerçekleşmesi ile söz konusu masraf kalemleri arasında uygun illiyet bağı bulunmuyor ise aksi sözleşmede öngörülmediği sürece bu zarar kalemleri sigorta teminatı kapsamı dışında kabul edilmektedir.

---

2. Baskı, İstanbul, 2005, s. 747, İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği, R.G, 06. 04. 2004 T. Sayı: 25425.

İK. m.47'ye göre kanunlarda Ulusal Bayram ve genel tatil günleri olarak kabul edilen günlerde işçilerin çalışmamları halinde bir iş karşılığı olmaksızın o güne ait ücretleri tam olarak, tatil yapmayarak çalışırlarsa ayrıca çalışılan her gün için bir günlük ücreti ödenir.

¹⁷¹ Oğuzman, M. / Öz, T. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 516 vd.

¹⁷² Oğuzman, M. / Öz, T. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 517 vd.

D. Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketlerinin ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketlerin sebep olduğu bütün ziya ve hasarlar

Söz konusu rizikoların kaynağında sosyal ve ekonomik sebepler yatmakta ve olayların ortaya çıkışı nedeni ise önceden meydana gelmiş ve zaman içinde oluşmuş fikir ve düşüncelerin aktiviteye dönüştürülmesi olduğu kabul edilmektedir¹⁷³.

6536 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununa göre, grev; *işçilerin, topluca çalışmamak suretiyle işyerinde faaliyeti durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla, aralarında anlaşarak veya bir kuruluşun aynı amaçla topluca çalışmamaları için verdiği karara uyararak işi bırakmaları* olarak tanımlanırken; lokavt ise *işyerinde faaliyetin tamamen durmasına neden olacak tarzda, işveren veya işveren vekili tarafından kendi kararıyla veya bir kuruluşun verdiği karara uyararak, işçilerin topluca işten uzaklaştırılması olarak tanımlanmıştır*¹⁷⁴. Hemen belirtmek gerekir ki; grev ve lokavt dolayısıyla sigortalı makina veya tesislerinde meydana gelen hasarlar aksi kararlaştırılmadığı sürece sigorta teminatı kapsamı dışında kabul edilmektedir. Özel bir şart ile grev ve lokavt dolayısıyla uğranılan zararlar teminat kapsamına alınır ancak ortaya çıkan grev ve/ veya lokavt kanun dışı ise ve kanun dışı bu grev/ lokavt dolayısıyla sigortalı makinada hasar meydana gelmiş ise bu hasar sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmeli midir? Mezkur kanun, kanun dışı grev ve lokavtı tanımlamıştır. Buna göre, kanuni grev/lokavt için aranan şartlar gerçekleşmeden yapılan grev/ lokavt kanun dışıdır. Grev veya lokavt kanun dışı olsa bile sigorta poliçesinde böylesine bir ayırım yapılmamış olmasından ötürü kanun dışı bu grev veya lokavt dolayısıyla uğranılan zararların da özel şart uyarınca sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmesi gerekmekte olduğunu düşünmekteyiz¹⁷⁵.

Kargaşa ve halk hareketi kavramı ise Yargıtay'ın 08. 05. 1984 tarihli ve 1984/ 1950 E. 1984/ 273 K. dosyası tahtında vermiş olduğu kararında tanımlanmıştır.

¹⁷³ Taşyürek, Kasko Sigortası, s. 35.

¹⁷⁴ Çelik, İş Hukuku Dersleri, s. 616 vd., Oğuzman, Hukuki Yönden Grev ve Lokavt, İstanbul, 1967, s. 20 vd., Reisoğlu, S. 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu Şerhi, Ankara, 1986, s. 251 vd.

¹⁷⁵ Aynı yönde Bkz: Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, s. 109, Atabek, Yangın Rizikosu, Sigorta Hukuku Dergisi, 1985, C.II, Sayı 3- 4, s. 147.

Buna göre, “Kargaşalık; bir topluluk içinde herhangi bir konuda fikir uyuşmazlıklarından veya hoşnutsuzluklarından meydana gelen karışıklık hali olarak tanımlanmaktadır. Halk hareketi ise, topluluğun belli bir çoğunluğunun meydana getirdiği anarşik hareketler olarak tavsif edilmelidir”¹⁷⁶.

Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketleri özü itibariyle insan kaynaklıdır. Toplu olarak insanların meydana getirdiği bu hareketler sonucu, sigorta sözleşmesine konu makina veya tesislerinde bir zarar meydana getirir ise aksi sözleşmede taraflarca kararlaştırılmadığı sürece bu zarar sigorta korumasından faydalanamamaktadır¹⁷⁷. Yine bu hallerin gerektirdiği askeri ve inzibati hareketler dolayısıyla ortaya çıkan bütün ziya ve hasarlar da teminat dışında kalmaktadır.

E. 3 üncü maddenin (I) bendinde belirtilen zararlar hariç olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar

Ülkemizde terör faaliyetleri dolayısıyla can ve mal kayıpları yaşanmaktadır. Özellikle doğu illerimizde kurulan şantiyelerde görev alan iş makineleri sık sık terör saldırılarına maruz kalmakta ve söz konusu saldırılar dolayısıyla işin yapımı için gerekli olan makina ve ekipmanlar zarar görmektedir¹⁷⁸. Söz konusu terör faaliyetleri¹⁷⁹ dolayısıyla sigortalı makina veya tesislerinde meydana gelen zararlar kural olarak sigorta teminatı dışında kalmaktadır. Ancak uygulamada terör saldırısı riskinin yüksek olduğu bölgelerde sigorta ettiren, ek prim ödemek suretiyle terör saldırısı sonucu oluşacak zararların ve bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararların da sigorta teminatı kapsamına alınmasını sağlamaktadır.

Hemen belirtmemiz gerekir ki, makina kırılması sigortası bakımından terör klotunun kabul edildiği bir sigorta poliçesinde, açıkça istisna edilmediği sürece, hem

¹⁷⁶ Ulaş, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, s. 52.

¹⁷⁷ Okuş, A. Grev, Lokavt, Kargaşalık ve Halk Hareketleri ve Kötü Niyetli Hareketler Teminatı İle İlgili Uygulamalar, Sigorta Dünyası, 1984, C.25, Sayı: 295, s. 6 vd. (Akt: Taşyürek, Kasko Sigortası, s. 35).

¹⁷⁸ Taşyürek, Kasko Sigortası, s. 36.

¹⁷⁹ Ülgener, Savaş ve Terörizm Deniz Sigortası ve Deniz Ticareti Üzerindeki Etkileri I-II, <http://www.ulgener.com/files/upload/files/articles/turkish/16.Savasveterorizm1.pdf>, <http://www.ulgener.com/files/upload/files/articles/turkish/17.Savasveterorizm2.pdf>, 07. 06. 2014.

MKSGŞ m. 3/l hem de m. 2/e kapsamındaki terör saldırıları sonucu oluşacak tüm zararların sigorta teminatı kapsamında olduğu kabul edilmelidir.

F. Sigorta sözleşmesiyle teminat altına alınan rizikoların gerçekleşmesi sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak meydana gelen her türlü çevre kirliliği sebebiyle oluşabilecek bütün zararlar

2872 sayılı Çevre Kanunu m. 2'ye göre canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam çevre olarak tanımlanmaktadır. Yine aynı kanuna göre çevre kirliliği ise çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etkidir. Diğer bir ifade ile çevre kirlenmesi insanın doğaya verdiği zarardır¹⁸⁰. Çevre kirliliği kavramının içerisine, doğal çevre kirliliği, hava kirliliği, su kirliliği gibi unsurların girdiğini kabul etmek gerekmektedir. Sigorta sözleşmesi kapsamında üstlenilen rizikonun gerçekleşmesi dolayısıyla doğrudan veya dolaylı olarak çevrede meydana gelen zararlar, MKSGŞ uyarınca aksi kararlaştırılmadığı sürece sigorta teminatı kapsamına dahil değildir.

Örneğin petrol taşıyan boru hatlarındaki makinaların makina kırılması sigortası ile sigortalandığını kabul edelim. Söz konusu taşıma işlemi sırasında makinalardan birinin kırılması dolayısıyla petrol, boru hattından sızarak doğrudan çevreye zarar vermiş ise durum ne olacaktır? Bu halde makinada meydana gelen zarar giderilecek ancak boşa akan petrol hammadde ve çevrede meydana gelen zararlar makine kırılması sigortası teminatı kapsamında değerlendirilmeyecektir. Ancak bu durumun aksinin taraflarca kararlaştırılması da mümkündür. Eğer sigorta ettirenin çevre kirliliği mali sorumluluk sigortası bulunuyor ise ortaya çıkan kirlenme ya da kirlenme tehlikesi nedeniyle çevre mevzuatı çerçevesinde sigorta ettirene yöneltilen ve sigorta ettirenin hukuken ödemek zorunda kalacağı tazminat taleplerini bu sigorta poliçesi çerçevesinde güvence altına alınmaktadır.

---

¹⁸⁰ Ayrıntılı bilgi için Bkz: **Erten, S.** Çevre Eğitimi ve Çevre Bilinci Nedir, Çevre Eğitimi Nasıl Olmalıdır?, Çevre ve İnsan Dergisi, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın Organı, 2006, Sayı: 65/ 66, **Karabıçak, M. / Armağan, R.** Çevre Sorunlarının Ortaya Çıkış Süreci Çevre Yönetiminin Temelleri ve Ekonomik Etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, C. IX, 2004, Sayı: 2, s. 203 vd.

BÖLÜM III

SİGORTA ETTİRENİN RİZİKO İLE İLGİLİ GÖREVLERİ

6- Riziko İle İlgili Görevler

Kanun koyucu, sigorta ettirene sigorta himayesinden tam ve eksiksiz faydalanabilmesi için uyması gereken bir takım görevler yüklemiştir. Özü itibariyle borçlar hukukun da uygulama alanı bulan görev terimi, sigorta hukuku açısından da öneme sahiptir. Görevin hukuki mahiyeti doktrinde tartışmalı¹⁸¹ olmakla birlikte görev, kanundan ve/ veya sözleşmeden doğan yükümlülükler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında görev; kişinin kanun ya da sözleşme hükümleri uyarınca yerine getirmekle mükellef olduğu ve yaptırımını olarak bireyin haklarını kaybetmesi olarak belirlenmiş yükümlülüklerdir¹⁸². Zira TTK.'da da sigorta ettirenin görevini ihlal etmesi halinde sigorta haklarını kısmen veya tamamen kaybettiğini görülmektedir¹⁸³.

Hal böyle olunca, görev olarak davranış yükümlülüğünü yerine getirme zorunluluğu altında bulunan kimse “borçlu” sıfatına haiz olmadığı gibi sözleşmenin karşı tarafı da söz konusu görevin yerine getirilmesi bakımından “alacaklı” sıfatına haiz değildir. Çünkü görev kavramı, sigorta hukuku açısından beraberinde bir borç ilişkisini getirmemektedir¹⁸⁴. Yine sigorta ettiren, görevlerine aykırı hareket ederek

---

¹⁸¹ Doktrinde görevlerin hukuki niteliğini izah eden “Borç Teorisi”, “Şart Teorisi”, “Reimer Schmidt’ in Normlar Sistematığında Görevlerin Yerinin Belirlenmesi”, Karma Teori” olmak üzere dört temel görüş bulunmaktadır. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Öğüz**, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, s. 34, **Kender**, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, s. 241 vd.

¹⁸² **Öğüz**, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, s. 40 Aynı yönde Bkz: **Kaner**’ e göre Görev: Aynen ifası talep edilemeyen, sözleşmenin kurulup kurulmaması ya da belli şartlarla kurulmasındaki kararlarını etkileyecek noktalarda tarafların birbirlerine doğru bilgi vermeleri, karşı tarafı zarardan koruyacak tedbirleri almaları gibi mükellefiyetlerdir. **Kaner**, Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike İle İlgili Görevleri, s. 308, Görev kavramı yerine bazı müellifler “külfet” terimini de kullanmaktadır. Bkz: **Şenocak, K.** Çifte Sigorta, Ankara, 2002, s. 199 vd.

¹⁸³ **Algantürk, Light D.**, Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 10.Yıla Armağan, 2012, Sayı: 22, s. 2.

¹⁸⁴ **Ayli**, Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi, s. 3, <http://ezproxy.sehir.edu.tr:3102/kho2/hebb/giris.htm> 12.07.2014, **Kendigelen, A.** Karayolları Trafik Kanunu Mecburi ve İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortasında Sigorta Ettirenin İhbar Mükellefiyeti ve

sigorta şirketine zarar verirse, TTK. bakımından sigorta ettirenin sorumluluğu haksız fiil hükümlerine göre değil, akdi sorumluluk hükümlerine göre değerlendirildiğini belirtmek isteriz.

Çalışmamız bakımından sigorta ettirene ait olan görevler; sözleşme öncesi bildirim görevi, sözleşme süresi içindeki görevler ve rizikonun gerçekleşmesinden sonraki görevler olmak üzere üç ana başlık halinde incelenecektir.

7- Sözleşme Öncesi Bildirim Görevi

I. Genel Olarak

Akit öncesi bildirim görevi, sigorta ettirenin tüm zarar sigortalarında akdin yapılması sırasında yerine getirmekle mükellef olduğu bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁸⁵. ETTK. döneminde beyan yükümlülüğü, mal ve deniz rizikolarına karşı sigortalarda birbirinden tamamıyla farklı şekilde düzenlenmiş, buna karşılık can sigortalarına ilişkin olarak herhangi bir düzenleme içermemekte idi¹⁸⁶. Kanun koyucunun yeni dönemde, TTK. m. 1435 hükmü ile her türlü sigorta sözleşmesi için uygulanabilecek tek bir usulü benimsediğini söyleyebiliriz.

ETTK. kara sigortaları bakımından 1290 maddesinde “*Sigorta ettiren kimse, sigortacının mukavele yapılırken hakiki vaziyetleri bildiği takdirde mukaveleyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını mücip olacak bütün hususları sigortacıya bildirmeye mecburdur*” yönünde bir hüküm sevk etmekte idi. TTK. m. 1435’te ETTK. m. 1290’a paralel bir şekilde sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlü olduğunu, sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususların sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte

---

İşletenin Değişmesi, Makalelerim, İstanbul, 2001, s. 51, **Tunçomağ, K.** Hayat Sigortasının Sigorta Tekniğine Bağlı Özellikleri, Prof. Dr. Oğuz İMREGÜN’e Armağan, İstanbul, Beta, 1998, s. 768 vd., **Eriş, G.** Türk Ticaret Kanunu, Ankara, Seçkin, C. 3, 1990, s. 1154, **Yazıcıoğlu, E.** Tekne Sigortası Sözleşmesi, İstanbul, Beta, 2003, s. 218 vd.

¹⁸⁵ **Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, s. 157 vd., Çeker, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Sigorta Hukuku, s. 112, Öztan, F.** Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti, Ankara, 1966, s. 76 vd.

¹⁸⁶ **Topdemir, C.** Sigorta Sözleşmelerinde Sigorta Ettirenin İhbar Yükümlülükleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003, s. 15 vd. Tez Danışmanı: Emine Yazıcıoğlu.

ise, önemli kabul edileceğini ve sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususların, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılacağını belirtmiştir.

Madde metinlerinden de açıkça görüleceği üzere ihbar yükümlüsü olan kimse, sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Önemli husus nedir? Önemli hususlardan¹⁸⁷ neyin kastedildiği ETTK. döneminde net bir şekilde belli değil iken kanun koyucu TTK. m. 1435'te bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususların sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek niteliğe haiz olmaları durumunda **önemli husus** olarak kabul edileceğini açık bir şekilde madde metninde belirtmiştir. Ayrıca sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususların, rizikoyu kıymetlendirmeye yarayacak önemli hususlar olduğuna karine teşkil edeceği de öngörülmüştür.

Bildirim; sözcüğü “haber verme”, “bildirme”, “duyurma” anlamına gelmekte olup sigorta ettirenin bildirim yükümlülükleri de sigorta ettiren tarafından yerine getirilmesi beklenen haber verme görevini anlatır¹⁸⁸. Sigorta sözleşmesinin kurulması sırasında yapılacak bildirim görevi ile ilgili olarak kabul edilmiş yöntemlere bakıldığında üçlü bir ayırım görülmektedir. Buna göre, beyan yöntemi, liste yöntemi ve karma yöntem olarak adlandırılan üç temel yöntem bulunmaktadır. Beyan yöntemine göre, sigorta ettirenin riziko ile ilgili tüm bildiklerini ve rizikoya etki edebilecek tüm önemli konuları sigortacının verdiği herhangi bir soru listesine bağlı olmaksızın sigortacıya kendiliğinden bildirmesi gerekmektedir. Liste yönteminde ise sigortacı uzmanlığı ve tecrübesi ışığında sigorta koruması altına alacağı riskin tür ve özelliklerine göre önceden hazırladığı soruları sigorta ettirene sormakta ve bu sorular sigorta ettiren tarafından cevaplanmaktadır¹⁸⁹. Hem beyan hem de liste yönteminin benimsendiği sisteme ise karma yöntem adı verilmektedir. TTK.'nın konuya ilişkin 1435. ve 1436. maddeleri dikkate alındığında karma sistemin kabul edildiği görülmektedir. TTK. m. 1435 hükmü beyan usulünün geçerli olduğunu kabul ederken 1436. maddede “ *Sigortacı sigorta ettirene, cevaplaması için sorular içeren bir liste vermişse, sunulan listede yer alan sorular dışında kalan*

---

¹⁸⁷ Önemli husus kavramının içeriğinin belirlenmesi hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Öğüz**, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, s. 97 vd.

¹⁸⁸ **Topdemir**, a. g. e, s. 13 vd.

¹⁸⁹ **Topdemir**, a. g. e, s. 15 vd., **Öztan, F.** Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti, s. 76 vd.

hususlara ilişkin olarak sigorta ettirene hiçbir sorumluluk yüklenemez.” yönünde sevk ettiği hüküm ile liste yöntemini de kabul edildiği anlaşılmaktadır.

O halde sigorta ettiren kimse, bildiği veya bilmesi gerektiği¹⁹⁰ tüm önemli hususları gerek beyan gerekse liste yöntemiyle sigortacıya doğru ve eksiksiz bir şekilde bildirmekle mükelleftir. Sigorta ettirenin söz konusu mükellefiyetini ihlal ettiğinin kabul edilebilmesi ve kanunda öngörülen yaptırımların uygulanabilmesi için kanaatimizce iki şartın gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen şey;

- 1- **Subjektif Şart:** Bizzat sigortacı için akdin yapılmasında önemli rol oynayan bir husus olmalıdır.
- 2- **Objektif Şart:** Objektif bakımından da, yani o olaya ait özel hal ve şartlar bakımından da akdin yapılmasında önemli rol oynayan bir husus olarak görülebilmelidir¹⁹¹.

Yukarıdaki şartlar gerçekleşmiş bir başka anlatımla, sigorta ettiren sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikteki bir hususu sigortacıya hiç bildirmemiş veya eksik ya da yanlış bildirmiş ise sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar görevini yerine getirmediği kabul edilir.

II. İhlalin Yaptırımı

Sigorta ettiren tarafından bildirim görevi yerine getirilmezse ne olacaktır? Bildirim görevinin yerine getirilmemesinin yaptırımı, TTK m. 1439'da düzenlenmiştir. Ancak madde ikili bir ayırım yapmıştır¹⁹².

A. Riziko Gerçekleşmeden İhbar Yükümlülüğünün İhlal Edilmesi

---

¹⁹⁰ **Ayli'ye** göre, “*ihbar edilmeyen her hangi bir hususun sigorta ettiren tarafından bilinip bilinmediği, subjektif esaslara göre belirlenmelidir. Yani her somut olayda sigorta ettirenin tahsil, kültür, bilgi ve hayat tecrübeleri nazara alınarak, söz konusu faktörü bilip bilmediği tespit edilmelidir.*” **Ayli**, Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi, s. 4 Aynı Yönde Bkz: **Şenocak, K.** Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara, 2000, s. 220.

¹⁹¹ **Kaner**, Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike İle İlgili Görevleri, s. 311, **Öztañ**, Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti, s. 39 vd.

¹⁹² **Ayli**, Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi, s. 10.

TTK m.1439/1'e göre riziko gerçekleşmeden önce, sigortacı için önemli olan bir husus bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş olduğu takdirde, sigortacı 1440 mncı maddede belirtilen süre içinde sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir. O halde, sigorta ettirenin sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve sigorta şirketinin riziko gerçekleşmeden ihbar yükümlülüğünün ihlal edildiğinin öğrenmesi durumu karşısında sigorta şirketinin elinde iki imkan bulunmaktadır.

İlki, sigorta şirketi, bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunu öğrendiği tarihten itibaren 15 gün içinde sigorta sözleşmesinden cayabilir. Caymadan kast edilenin geçmişe etkili fesih olduğu kabul edilmektedir¹⁹³. ETTK. m. 1290'da cayma için öngörülen 1 aylık süre, 6102 sayılı kanun ile terk edilmiş ve tüm sigorta branşları bakımından on beş günlük süre öngörülmüştür. Dolayısıyla; MKSGŞ m. 6'da öngörülen

“Sigorta ettirenin beyanı hakikate aykırı veya eksik ise, sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek hallerde:

a) Sigorta ettirenin kastı varsa, sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren 1 ay içinde sözleşmeden cayabilir ve riziko gerçekleşmiş ise tazminatı ödemez. Cayma halinde sigortacı prime hak kazanır.

b) Sigorta ettirenin kastı yoksa, sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren 1 ay içinde sözleşmeyi fesheder veya prim farkını almak suretiyle akdi yürürlükte tutar.”

Genel şart hükümlerinde bu yönde ön görülen bir aylık sürelerin TTK. m. 1440 hükmü karşısında geçerli olmadığını; bir aylık sürelerin 6102 sayılı TTK. uyarınca

---

¹⁹³ **Kender**, Hususi Sigorta Hukuku, dpn s. 252, **TTK. m.1441 Madde Gereçesi**: Madde caymanın sonuçlarını düzenlenmektedir. 6762 sayılı Kanunda da cayma müessesesi kabul edilmiş olmakla birlikte doktrinde caymanın hukuki niteliği konusunda tartışmalar yaşanmıştır. Bir grup buradaki caymanın teknik anlamda cayma olduğu, diğer bir ifade ile sözleşmeyi yapıldığı andan itibaren sona erdirdiği savunurken; bir grupta buradaki caymanın fesih gibi düşünülmesi gerektiğini, diğer bir ifade ile yaptığı andan itibaren geleceğe etkili olacak şekilde hüküm sonuç doğuracağını savunmuşlardır. Öncelikle Taslağın bu maddesi ile geçmişte yaşanan tartışmalara son verilmek istenmiş ve esas olarak mevcut sistem korunmuş, ancak kasit halinde sözleşmenin geçmişe etkili olarak sonuç doğurmasında sigortacının talep edeceği primin rizikoyu taşıdığı müddete ait prim olduğu konusuna açıklık getirilmiştir.

Fesih; sözleşme ilişkisini, ileriye doğru sona erdiren bozucu yenilik doğuran bir hak ya da işlemdir. Oysa cayma geçmişe etkili olarak sözleşme ilişkisini ortadan kaldıran irade beyanıdır.

Caymanın rücu anlamına geldiği hakkında Bkz: **Ünan** İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul, 1998, s.176, **Arseven, H.** Ticaret Kanununun Sigortaya Müteallik Umumi Hükümlerinin Meydana Çıkardığı Bazı Meseleler, I. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara, 1960, s. 212.

Caymanın sigorta sözleşmeleri açısından ileriye dönük hüküm ifade etmesi gerektiği yönünde Bkz: **Öğüz**, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, s. 172 vd.

on beş gün olarak ve maddede belirtilen feshin de cayma beyanı olarak anlaşılması gerektiğini ve mevcut genel şartların ivedilikle değiştirilerek TTK.'ya bir an önce uyarlanması gerektiği kanaatini taşımaktayız. Zira TTK. m. 1440 yarı emredici nitelikte bir hüküm olduğundan bu konuda genel şartlar ile sigortalı aleyhine düzenleme getirilemez¹⁹⁴.

On beş günlük süre zarfında gerçekleştirilen caymanın yine sigorta ettirene bir beyanla yöneltmesi şart olup sigortacının cayma beyanında görevin ihlaline bağladığı yaptırımını açıklaması gerekmektedir. Ancak kanun koyucu cayma beyanı bakımından herhangi bir şekil şartı öngörmemiştir. Ne var ki MKSGŞ' da sigorta şirketinin ihbar ve tebliğleri de sigorta ettirenin veya sigortalının poliçede gösterilen adresine, bu adreslerin değişmiş olması halinde ise sigorta şirketinin merkezine veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acenteye bildirilen son adresine aynı suretle (noter aracılığıyla veya taahhütlü mektupla) yapılacağı belirtilmiştir. O halde yazılı bir şekilde cayma beyanının sigorta ettirene yöneltmesi gerekmektedir.

Hemen belirtmemiz gerekir ki, TTK. m.1438 bakımından bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir hususun ya da olgunun gerçek durumu sigortacı tarafından biliniyorsa, sigortacı beyan yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunu ileri sürerek sözleşmeden cayamaz. Diğer yandan TTK. m. 1442'ye göre de cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçilmişse, caymaya yol açan ihlale sigortacı sebebiyet vermişse ve sigortacı; sorularından bazıları cevapsız bırakıldığı hâlde sözleşmeyi yapmışsa sigortacı cayma hakkı kullanamaz.

İkinci imkan olarak ise karşımıza TTK m.1439'ta öngörülen sigortacının prim farkı isteyerek sözleşme ilişkisine devam edebilmesi çıkmaktadır. Sigortacı, kendisine bildirilmeyen durumu öğrendikten sonra eğer söz konusu husus kendisine zamanında bildirilseydi sigorta ettirenden ne kadarlık bir prim talep edecekti ise talep ettiği ile talep etmesi gereken prim arasındaki farkın sigorta ettiren tarafından ödenmesini talep ederek sözleşme ilişkisine devam edebilir. Sigortacı prim farkını istemiş olmasına rağmen sigorta ettirenin on gün içinde bu farkı kabul etmemesi durumunda sözleşmeden cayılmış olunacağı kabul olunmaktadır. Sigortacının prim farkını isteyebileceği süre zarfı kanunda öngörülmemiştir ancak kanaatimizce söz konusu sürenin cayma hakkının kullanılabilmesi için gerekli olan süreyi aşmaması gerekmektedir.

---

¹⁹⁴ **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 252.

MKSGŞ m. 6 ‘da “*Sigorta ettiren talep edilen prim farkını kabul etmediğini 15 gün içinde bildirdiği takdirde akit feshedilmiş olur.*” şeklinde ETTK. döneminde hazırlanmış bulunan hüküm bulunmaktadır. Söz konusu on beş günlük sürenin kanunda öngörülen on günlük süre karşısında kabul edilmesi gerekir çünkü on beş günlük müddet sigorta ettiren lehine bir genel şart hükmüdür.

TTK. m. 1441’e göre, cayma hâlinde, sigorta ettiren kasıtlı ise, sigortacı rizikoyu taşıdığı süreye ait primlere hak kazanır. Dolayısıyla cayma ister sigorta şirketi tarafından on beş günlük süre içinde doğrudan, isterse prim farkının kabul edilmemiş olunması dolayısıyla gerçekleşsin sigortacının rizikoyu taşıdığı süreye ait primlere hak kazanabilmesi için sigorta ettirenin kasden ihbar görevini yerine getirmediğini ispatlaması gerekmektedir¹⁹⁵. Çünkü kanun koyucu, sadece kast olması halinde sigortacının rizikoyu taşıdığı süreye ait primlere hak kazanacağını açıkça belirtmiştir. Aksi halde, sigortacı sözleşmeden caysa bile kast olmadığından dolayı primleri iade etmek zorundadır. Zira cayma beyanı, sözleşmeyi geçmişe etkili olarak ortadan kaldıracığından ötürü edimlerin iadesini gerektirir¹⁹⁶. Yine süresinde kullanılmayan cayma veya prim farkını talep etme hakkının düşeceğini belirtmek isteriz. Söz konusu süreler hak düşürücü süreler olup belirtilen süre zarfında kullanılması gerekmektedir.

B. Riziko Gerçekleştikten Sonra İhbar Yükümlülüğünün İhlal Edilmesi

Bu durum TTK m.1439/2 ‘de “*Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde, bu ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar; bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder*” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu halde üç ihtimal çıkmaktadır.

¹⁹⁵ Aynı yönde Bkz: **Ayli**, Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi, s. 12 vd.

¹⁹⁶ **Ayli**, Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi, s. 12.

1. İhtimal: Sigorta ettiren, kasten ihbar görevini ihlal etmiş ve ihlal ile rizikonun gerçekleşmesi arasında nedensellik bağı var ise sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar.

2. İhtimal: Sigorta ettiren, kasten ihbar görevini ihlal etmiş ancak ihlal ile rizikonun gerçekleşmesi arasında nedensellik bağı yok ise sigortacı, ödeme yapmak borcu altında olmakla birlikte ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder.

3. İhtimal: Sigorta ettirenin kastı yok ancak ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır¹⁹⁷. Burada dikkat edilmesi gereken husus, ihlalin tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte olması gerektiğidir. Böyle bir durum söz konusu değil ise sigortacı tüm zararı herhangi bir indirim yapmaksızın karşılamak zorundadır.

Son olarak belirtmemiz gerekir ki; TTK. m. 1443 hükmü uyarınca sigorta sözleşmesine ilişkin teklifin yapılması ile bu teklifin kabulü arasındaki zaman dilimi içerisinde gerçekleşen ve sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikteki değişikliklerin de sigortacıya bildirilmesi gerekmektedir. Söz konusu yükümlülüğün sigorta ettiren tarafından ihlali halinde TTK. m. 1439, 1440 ve 1441 hükümlerinin kıyasen uygulanacağı kanun koyucu tarafından kabul edilmektedir.

8- SÖZLEŞME SÜRESİ İÇİNDEKİ GÖREVLER

Sigorta sözleşmeleri sürekli ilişkiler doğurduğu için sigorta ettirenin sözleşme müddeti boyunca da yerine getirmesi gereken birtakım görevleri bulunmaktadır. Söz konusu görevler; rizikoyu ağırlaştırmama, çifte sigortayı bildirme, mülkiyet değişikliğini bildirme ve sigortalı emtianın yerinin değişmesi halinde durumun sigorta şirketine bildirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sırasıyla söz konusu görevleri inceleyelim.

---

¹⁹⁷ İhtimaller ve “*Ya Hep Ya Hiç Prensibi*” hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Öğüz**, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, s. 182 vd., **Ayli**, Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi, s. 10 vd.

I. Rizikoyu Ağırlaştırma Görevi

Sigorta ettirenin tehlikeyi ağırlandırmama görevi, sigorta sözleşmesinin kurulmasından sonraki sigorta teminatı müddeti içindeki görevi olduğunu en başta belirtmek isteriz. Rizikoyu kıymetlendirmeye yarayan faktörler değişebilir nitelikte olduğundan, bu faktörler sözleşmenin tamamlanıp yürürlüğe girmesinden sonra dahi himaye edilen riziko ile prim arasındaki dengenin bozulmasına yol açabilecek mahiyette değişebilmektedir¹⁹⁸. Riziko ağırlanması kavramı kanunda tarif edilmemiştir. Doktrinde genel kabul görmüş tanımına göre riziko ağırlanması, “sigorta akdi kurulurken beyan edilen rizikoyu kıymetlendirmeye yarayan faktörlerin sigorta süresi içinde, rizikonun gerçekleşme ihtimalini veya muhtemel zarar miktarını arttırarak akdin feshini veya tadilini gerektirecek bir şekilde değişmesidir¹⁹⁹”. Diğer bir ifadeyle riziko ağırlanması, tehlike olgularının bir kısmının değişmesi ve bunun sonucunda rizikonun gerçekleşme ihtimalinin artmasıdır²⁰⁰.

ETTK m.1291 kara sigortaları bakımından riziko ağırlanması ile ilgili “*Sigorta ettiren kimse sigortacının muvafakati olmaksızın sigortalı malın yerini veya mukavele zamanındaki halini değiştirdiği takdirde bu değişiklik mukavelede yapıldığı anda mevcut olduğu halde sigortacının sigorta mukavelesini yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını mucip bir mahiyette ise, sigortacı mukaveleyi feshedebilir.*” yönünde bir hüküm sevk etmekte idi. Söz konusu madde hükmüne göre riziko ağırlanması sadece iki hal bakımından mümkün olabilirdi. Sigorta ettiren tarafından ya sigortalı malın yeri değiştirilecek ya da sigortalı malın halinin (durumunun) değiştirilmesi gerekmekte idi.

¹⁹⁸ **Schimikovski**, P. Versicherungsvertragsrecht, München, 2004, s. 123 (Akt: **Ayli**, Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırlandırmama ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri, s. 1, <http://ezproxy.sehir.edu.tr:3102/kho2/hebb/giris.htm> 12. 07. 2014).

¹⁹⁹ **Ayli**, Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırlandırmama ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri, s. 4, **Omağ**, Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlanması, s. 41, **İmre**, Z. Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlanması, İÜHF. , C. XII, Sayı: 1, 1946, s. 288.

²⁰⁰ **Kaner**, Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike ile İlgili Görevleri, s. 316.

Riziko ağırlaşması bakımından bu iki unsur da yetmemekte olup sonradan ortaya çıkan yer ya da durum değişikliğinin aynı zamanda sigortacının sigorta mukavelesini yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek mahiyette olması da gerekmekte idi²⁰¹. Söz konusu tüm bu şartların varlığı halinde ortaya çıkan durum riziko ağırlaşması olarak kabul edilmekte ve ağırlaşan rizikonun sekiz gün zarfında sigortacıya bildirilmesi istenilmekte idi. ETTK. m. 1291'e göre eğer sigorta ettiren keyfiyeti, sekiz gün içinde sigortacıya bildirmez ancak sigortacı bu durumu bir şekilde öğrenir ise sözleşmeyi değişikliği öğrendiği tarihten itibaren sekiz gün içinde fesih etme imkanına haizdi. Yine aynı madde uyarınca sigorta ettiren keyfiyeti, sekiz gün zarfında sigortacıya bildirmişse sigortacı; ihbar tarihinden itibaren sekiz gün içinde fesih hakkını kullanmadığı takdirde sigortanın hükmü devam ettiği gibi yine sigorta ettiren kimse, değişiklik keyfiyetini sigortacıya ihbar etmediği halde dahi sigortacı, vakı değişikliği öğrendikten sonra sekiz gün içinde feshetmez veya sigorta primini tahsil etmek gibi sigorta hükmünün devamına razı olduğunu gösteren bir harekette bulunursa fesih hakkı düşmekte idi.

6102 sayılı TTK. m. 1444 ile riziko ağırlaşması kavramını tüm sigorta türleri için uygulanabilen genel bir hüküm haline getirmiştir. Buna göre “*Sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunamaz.*

Sigorta ettiren veya onun izniyle başkası, rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunursa yahut sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan biri gerçekleşirse derhâl; bu işlemler bilgisi dışında yapılmışsa, bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde durumu sigortacıya bildirir”.

Bilindiği üzere riziko ağırlaşması subjektif riziko ağırlaşması ve objektif riziko ağırlaşması olarak tasnif edilmektedir.

---

²⁰¹ Ayrıntılı bilgi için Bkz: **Omağ**, Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu, **İmre, Z.** Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması.

- **Subjektif Riziko Ağırlaşması:** Sigorta ettirenin bizzat kendisi tarafından ya da onun açık veya örtülü rızası ile bir başkası tarafından gerçekleştirilen riziko ağırlaşmalarıdır²⁰².

- **Objektif Riziko Ağırlaşması:** Sigorta ettirenden bağımsız olarak ortaya çıkan riziko ağırlaşmalarıdır²⁰³.

6762 sayılı ETTK. döneminde sadece subjektif riziko ağırlaşması kabul edilmiş olup objektif riziko ağırlaşması kanun koyucu tarafından kabul edilmemişti. Zira m. 1291’de sigorta ettiren kimse tarafından sadece malın yerinin ya da durumunun değiştirilmesi halinde riziko ağırlaşmasının söz konusu olabileceğinden bahsetmekte idi.

6102 sayılı TTK. ile hem subjektif hem de objektif riziko ağırlaşması kabul edilmiştir. Birinci fıkrada, *sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasından sonra sigortacının izni olmadan mevcut durumda tazminat tutarını ağırlaştıracak bir davranış ve işlemde bulunamayacağı*; ikinci fıkrada, *bizzat sigorta ettiren tarafından veya onun izniyle bir başkası tarafından rizikonun ağırlaşmasına yol açacak işlemlerde bulunulmasının* belirtilmesiyle subjektif riziko ağırlaşmasını; ikinci fıkranın ikinci cümlesinde “*sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlar*” ve “*sigorta ettirenin bilgisi dışındaki işlemlerden kaynaklı*” riziko ağırlaşmalarına yer verilmek suretiyle de objektif riziko ağırlaşmasının düzenlendiğini görmekteyiz²⁰⁴.

Sigorta ettiren veya onun izniyle başkası, rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunursa veya taraflar sözleşme yapılırken bir hususu açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul etmiş ve kabul edilen bu husus gerçekleşirse derhâl; bu işlemler bilgisi dışında yapılmışsa, bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde durumu sigortacıya bildirmek zorundadır. Sigorta ettiren söz konusu süreler zarfında böyle bildirimde bulunmazsa diğer bir ifadeyle sigorta ettiren söz konusu rizikoyu ağırlaştırmama görevini ihlal

---

²⁰² **Ayli**, Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırlandırma ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri, s. 6, **Omağ**, Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması s. 65, **Ünan**, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, s. 179, **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko, s. 126, **Kubilay**, Oto Kiralama Kızılı Kasko Sigortası ile Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, Yıl: 2013, Sayı: 4, s. 67 vd.

²⁰³ **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko, s. 126, **Kubilay**, Oto Kiralama Kızılı Kasko Sigortası ile Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü, s. 67 vd.

²⁰⁴ **Ayli**, Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırlandırma ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri, s. 10.

ederse yaptırımı ne olacaktır? Kanunun sistematığına baktığımız zaman uygulanacak yaptırımın belirlenebilmesi bakımından öncelikle tespit etmemiz gereken husus; bu ihlali sigortacı riziko gerçekleşmeden önce mi yoksa riziko gerçekleştikten sonra mı öğrendiğidir.

A. Sigortacının İhlali Riziko Gerçekleşmeden Önce Öğrenmesi

TTK. m. 1445/1' e göre sigortacı sözleşmenin süresi içinde, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını öğrendiği takdirde, bu tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilmektedir. Açıkça görüleceği üzere sigortacı, ihlali sigorta müddeti süresi içinde riziko gerçekleşmeden önce öğrenir ise elinde iki adet seçimlik hak bulunmaktadır.

Sigortacı isterse riziko ağırlaşması durumunu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi fesih edebileceği gibi dilerse prim farkı da talep edebilir. Prim farkı sigorta şirketinin tahakkuk ettiği ile tahakkuk etmesi gereken arasındaki ücret farkı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sigortacı söz konusu prim farkını bir ay içinde talep etmesi gerekmektedir. Aksi halde süresinde kullanılmayan fesih ve prim farkını isteme hakkı düşmektedir. Sigorta ettiren sigortacının prim farkı talebini öğrendiği andan itibaren on gün içinde bu talebi kabul etmez ise sözleşme yine feshedilmiş sayılacaktır.

TTK. m. 1445/6 hükmü uyarınca sigortacı, rizikonun gerçekleşmesinden önce, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kasıtlı olarak ihlal ettiğini öğrenince, birinci fıkraya göre sözleşmeyi feshetse bile, değişikliğin meydana geldiği sigorta dönemine ait prime hak kazanır. Görüleceği üzere riziko gerçekleşmeden önceki süreçte rizikonun ağırlaşması bakımından sigorta ettirenin kastının varlığı halinde sigortacı sözleşmeyi fesih ve değişikliğin meydana geldiği sigorta dönemine ait primleri talep etme hakkına sahiptir.

B. Sigortacının İhlali Riziko Gerçekleştikten Sonra Öğrenmesi

Sigortacı; ihlali riziko gerçekleştikten sonra öğrenmiş ise TTK. m. 1445/ 5 hükmü uyarınca sigorta ettirenin ihmali belirlendiği ve değişikliklere ilişkin beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği saptandığı takdirde, söz konusu ihlal tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre, tazminattan veya bedelden indirim yapılır. Hemen belirtmemiz gerekir ki, bu hükmün uygulanabilmesi için öncelikle ihlalin ödenecek tazminatın artmasına veya rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte esaslı bir ihlal olması gerekmektedir. Riziko ağırlaşmış ancak ödenecek tazminata veya bedele bir etkisi olmamış veya rizikonun gerçekleşmesinde bir dahili olmamış ise tazminat veya bedelden indirim yoluna gidilmemesi gerekmektedir. Ağırlaşan durumun bildirilmemesi rizikonun gerçekleşmesine veya ödenecek tazminat veya bedelde artışa neden olmuş ise bu durumda sigorta şirketi, ihlalin derecesine göre indirim yaparak sigorta ettirene sigorta tazminatını veya bedelini ödemek zorundadır.

Eğer sigorta ettiren kasten rizikoyu ağırlaştırmış ve ağırlaşan durum ile gerçekleşen riziko arasında da bağlantı varsa, sigortacı sözleşmeyi feshedebilir ve bu durumda sigorta tazminatı veya bedeli ödemekten kurtulur. Ancak, bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder. Riziko gerçekleştikten sonra sigorta ettirenin kastı halinde sigortacıya sözleşmeyi feshetme hakkı tanınması doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir.

Ayli' ye göre “ rizikonun ağırlaştırılması yasağının kasten ihlal edilmesi durumunu rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenen sigortacıya, sözleşmeyi fesih hakkı tanınmaktadır. Fesih, geleceğe etkili olarak hüküm ve sonuç doğuran bir haktır. Bu nedenle sözleşme, fesih beyanının muhatabına ulaşması anına kadar geçerliliğini koruyacağından, bu hakkın kullanılmasından önce gerçekleşmiş rizikonun zararlı sonuçlarının, sözleşme kapsamında tazmin edilmesi gerekir. Dolayısıyla fesih hakkı sigortacı için bir fayda sağlamaz. Burada sigortacıya cayma ve sigorta dönemine ait primin tamamını tahsil edebilme hakkı tanınmalıydı²⁰⁵”.

Memiş de paralel bir şekilde “ 5. Fıkıradaki sigortacıya fesih hakkı verilmektedir. Bilindiği gibi fesih hakkı geleceğe etkili olarak hüküm ve sonuçlarını doğurmaktadır. Bu durumda fesih hakkının kullanmanın sigortacıya herhangi bir

---

²⁰⁵ Ayli, Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırlaştırmama ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri, s. 12.

faydası bulunmamaktadır. Burada cayma ve sigorta dönemine ait primlere hak kazanımı tanınmalı idi²⁰⁶” olduğunu belirtmiştir²⁰⁷.

Kanaatimizce de ihlalin riziko gerçekleşikten sonra öğrenilmesi ve sigorta ettirenin kastı halinde sigortacıya sözleşmeyi fesih hakkı tanınması isabetsizdir. Bu halde doktrindeki eleştiriler dikkate alınmak suretiyle sigortacıya sözleşmenin baştan itibaren geçersiz olmasını kılacak cayma hakkının tanınması veya sigortacının edim yükümlülüğünden kurtulmuş olacağının öngörülmesi ve bununla birlikte rizikoyu taşıdığı süre bakımından da prime hak kazanmasının öngörülmesi sigorta hukuku ve tekniği açısından daha isabetli olacağı kuşkusuzdur.

Kanun Koyucu, TTK. m. 1445/ 2 ‘de değişikliklerin yapılmasından önceki duruma dönüldüğü takdirde fesih hakkı kullanılamayacağını, 1445/ 4’de de rizikonun artmasına, sigortacının menfaati ile ilişkili bir husus, sigortacının sorumlu olduğu bir olay veya insanî bir görevin yerine getirilmesi ve hayat sigortalarında da sigortalının sağlık durumunda meydana gelen değişiklikler sebep olmuşsa, birinci ilâ üçüncü fıkra hükümleri uygulanmayacağını açık bir şekilde belirtmiştir.

MKSGŞ bakımından durum m.7/2 hükmünde düzenlenmiştir Buna göre; *“Sigortacı, değişikliği öğrendiği tarihten itibaren, bu değişiklik sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiriyorsa 8 gün içinde:*

1- Sözleşmeyi fesheder veya,

2- Prim farkını talep etmek suretiyle akdi yürürlükte tutar.”

TTK. m. 1444/2 hükmü karşısında MKSGŞ’ da öngörülen 8 günlük sürenin uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır. Zira TTK. m. 1444 sigorta ettiren veya sigortalı aleyhine değiştirilemeyen nisbi emredici niteliktedir. Kanunda on gün olarak öngörülen süre, sözleşme ile sigorta ettiren aleyhine kısaltılamaz.

Diğer yandan durumu öğrenen sigortacı da 8 gün içinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilir. Her ne kadar TTK. m. 1445’te bir aylık süreden bahsedilmiş olsa da MKSGŞ hükmünde öngörülen 8 günlük süre, sigorta ettiren lehine olduğundan fesih ve prim farkı bakımından kanunda öngörülen bir aylık sürenin uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır. Çünkü sigorta sözleşmesinin akıbetini 1 ay gibi uzunca bir süre müddeti boyunca sigortacının inisiyatifine

---

²⁰⁶ **Memiş**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi, s. 102.

²⁰⁷ Aynı yönde Bkz. **Ünan**, Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın Sigorta Hukuku Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl 2005, Özel Sayı 1, s. 141 vd.

bırakmak sigorta ettirenin aleyhinedir²⁰⁸. Prim farkının ödenmesi için MKSGŞ' da öngörülen 8 günlük süre, sigorta ettiren veya sigortalı aleyhine olduğundan yine TTK. m. 1445'te ön görülen on günlük sürenin uygulanması gerekmektedir Sigorta ettiren, talep edilen prim farkını on gün içinde ödemediği takdirde sözleşme feshedilmiş olur.

II. Çifte Sigortayı Bildirme Görevi

Aynı menfaatin aynı rizikolara karşı aynı süre zarfında farklı sigorta şirketlerine sigortalanması ve sigorta bedelleri toplamının sigorta değerini aşması halinde çifte sigorta söz konusu olmaktadır²⁰⁹. Gerek ETTK. m. 1286 gerekse TTK. m. 1467 hükümleri uyarınca sigorta ettiren, değerinin tamamı sigorta olunan bir menfaati sonradan, aynı rizikolara karşı, aynı süreler için sigorta ettirememektedir. Kural olarak çifte sigorta Türk Hukukunda yasaktır. Söz konusu yasağın temelinde aynı menfaat için birden fazla sigortacıdan himaye gören sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleşmemesi bakımından gerekli olan özenli davranma görevini ihlal etmesine hatta rizikoyu kasıtlı olarak gerçekleştirmeye teşvik edilmesinin engellenmesi yatmaktadır²¹⁰. Ancak bazı şartların varlığı halinde kanun koyucu çifte sigortanın mümkün olacağını da kabul etmektedir. TTK. m.1467'e göre çifte sigorta ancak aşağıdaki hâl ve şartlarda geçerli sayılır:

a) Sonraki ve önceki sigortacılar onay verirlerse; bu takdirde, sigorta sözleşmeleri aynı zamanda yapılmış sayılarak riziko gerçekleştiğinde sigorta bedeli, 1466 ncı maddede gösterilen oranda sigortacılar tarafından ödenir.

b) Sigorta ettiren, önceki sigortadan doğan haklarını ikinci sigortacıya devir veya o haklardan feragat etmişse; bu takdirde, devir veya feragatin ikinci sigorta poliçesine yazılması şarttır; yazılmazsa ikinci sigorta sözleşmesi geçersiz sayılır.

²⁰⁸ **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 266.

²⁰⁹ **Şenocak**, Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği, AÜHFĐ, C. 58, Sayı:1, 2009, s. 201 vd., **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko s. 168, **Arseven**, Sigorta Hukuku, İstanbul, 1991, s. 106 vd., **Çeker**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Sigorta Hukuku, s. 160 vd., Çifte Sigorta Hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Can**, Birden Çok Sigorta, Ankara, 2004, s. 87 vd., **Şenocak**, Çifte Sigorta, Ankara, 2002.

²¹⁰ **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 295, **Şenocak**, Çifte Sigorta, s. 194 vd.

c) *Sonraki sigortacının, ancak önceki sigortacının ödemediği tazminattan sorumluluğu şart kılınmış ise; bu hâlde önceden yapılmış olan sigortanın ikinci sigorta poliçesine yazılması gerekir; yazılmazsa, ikinci sigorta sözleşmesi geçersiz sayılır.*

TTK. m. 1465/2'ye göre sigorta ettiren, birden çok sigorta halinde sigortacılardan her birine hem rizikonun gerçekleştiğini hem de aynı menfaat için yapılan diğer sigortaları bildirmek zorundadır. Yine MKSGŞ m. 11/ g hükmüne göre de sigorta ettiren sigorta konusu ile ilgili başkaca sigorta sözleşmeleri varsa bunları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür Açıkça görüleceği üzere gerek kanunda gerekse de genel şartlar da çifte sigortanın sigortacıya bildirimine ilişkin doğrudan bir hüküm bulunmamakla birlikte birden çok sigorta hakkındaki hükümlerin kıyasen uygulanması yoluyla böyle bir görevin varlığı kabul edilmektedir.

Söz konusu yükümlülük, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi kurulduktan sonra ve fakat riziko gerçekleşmeden önceki görevi mi ²¹¹ yoksa sözleşme kurulduktan ve riziko gerçekleştikten sonraki bildirim görevi mi olduğu doktrinde tartışmalıdır ²¹². Bu tartışma bakımından söz konusu yükümlülüğün sigorta sözleşmesinin kurulduktan ancak riziko gerçekleşmeden önceki görev kapsamında ele alınması gerekmekte olduğunu söylemekle yetineceğiz.

Çalışmamız bakımından, sigorta ettirenin böyle bir yükümlülüğünün söz konusu olabilmesi için öncelikle ortada çifte sigortaya konu edilmiş bir makina veya tesisinin bulunması gerekmektedir. Sigorta ettiren, sigorta süresi içinde makina kırılması sigorta sözleşmesine konu edilen emtiada çifte sigortanın söz konusu olduğu durumu sigortacıya gecikmesizin bildirmekle mükelleftir. Her ne kadar TTK.'da çifte sigortanın bildirilmesine ilişkin doğrudan hüküm bulunmasa da birden çok sigortayı düzenleyen TTK. m. 1465'in doğrudan 1446. maddeye yollama yapması sebebiyle sigorta ettirenin çifte sigortayı da gecikmesizin sigortacıya bildirmek zorunda olduğunu kabul etmekteyiz.

Çifte sigortanın sigortacıya bildirim hususunda kanun koyucu herhangi bir şekil şartı öngörmemiştir. Ancak MKSGŞ uyarınca yukarıda belirttiğimiz caymanın

---

²¹¹ **Memiş**' e göre sigorta ettirenin bu yükümlülüğü, sigorta sözleşmesi kurulduktan ve fakat riziko gerçekleşmeden önceki görevdir. **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko s. 168.

²¹² **Can ve Ayli** ise söz konusu yükümlülüğü, sözleşmenin kurulup rizikonun gerçekleşmesinden sonraki ihbar yükümlülüğü kapsamında ele almaktadır. **Can**, Birden Çok Sigorta, s. 123, **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 295.

bildirimine ilişkin hükümlerin (bildirimlerin yazılı yapılması) burada da uygulanması gerektiğini belirtmek isteriz.

Sigorta ettiren çifte sigortayı bildirmemiş ise bu durumda ne tür yaptırımlarla karşı karşıya kalacaktır? TTK. m. 1465'e göre söz konusu hükme aykırılık halinde TTK. m. 1446'nın uygulanacağını kabul edilmiştir. Buna göre, çifte sigortanın bildirimini ihlal edilmesi halinde ihlal; ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilmesi gerekmektedir.

MKSGŞ m. 12'de mezkur ihlalin yaptırımı,

“Madde 12 -

a) Sigortalı, hasar vukuundaki yükümlülüklerini yerine getirmez ve bunun sonucu ziya ve hasar miktarından bir artış olursa sigortacının ödeyeceği tazminattan bu suretle artan kısım indirilir.

b) Sigortalı, rizikonun tahakkukuna kasden sebebiyet verir veya ziya ve hasar miktarını kasden artırıcı fiillerde bulunursa, bu poliçeden doğan hakları düşer.” şeklinde düzenlenmiştir. Ancak TTK m.1486/2 hükmü gereğince birden çok sigorta bakımından 1465.madde hükmüne aykırı sözleşme şartları geçersiz olacağından genel şartın bu hükmü, TTK m.1465'in emredici hükmü karşısında artık uygulanma imkanı bulamayacaktır²¹³.

III. Mülkiyet Değişikliğini İhbar Görevi

ETTK. söz konusu hususu, kara ve deniz sigortaları bakımından ayrı ayrı hükümler sevk ederek düzenleme yolunu tercih etmiş iken 6102 sayılı TTK ile kanun koyucu bu ayırmadan vazgeçmiş ve tüm sigorta branşları bakımından uygulama alanı bulacak genel bir hüküm sevk etmiştir²¹⁴. TTK. m. 1470'e göre sigorta edilen

---

²¹³ Aynı yönde Bkz: **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 297.

²¹⁴ ETTK Sigortalı malın sahibinin değişmesi hususunda mal sigortaları bakımından m.1303'te “Mukavele müddeti içinde sigorta edilen malın sahibi her hangi bir surette değişmişse, mukavelede aksine hüküm olmadıkça sigortadan doğan hak ve borçlar o malın rizikosu kendisine ait olduğu tarihten itibaren yeni sahibine intikal eder. Sigortacı sigorta priminden dolayı evvelki malike müracaat edebilir.” yönünde hüküm sevk ederken deniz sigortaları bakımından ise m.1458 “Sigorta edilen şey sigortalı tarafından başkasına temlik olunursa iktisap eden kimse, mülkiyeti devam ettikçe sigortalının sigorta münasebetinden doğan hak ve borçlarını üzerine almış sayılır. Prim borcundan, temlik eden ile iktisap eden müteselsilen mesuldürler. Sigortacı temliki, sigorta münasebetinden kendisine karşı doğan alacaklar bakımından, ancak bunu haber aldığı andan itibaren kabule mecburdur. Borçlar Kanununun 165 ve 167 nci maddeleri hükümleri burada da tatbik olunur.

menfaatin sahibinin değişmesi hâlinde, aksine sözleşme yoksa, sigorta ilişkisi sona erer.

Açıkça görüleceği üzere, TTK. ile sigortalı malın değişmesi halinde ETTK. döneminde mal sigortaları bakımından kabul edilen “sigorta ilişkisinin devam edeceği” yönündeki sistem terk edilmiş ve taraflar arasında aksi kararlaştırılmadığı sürece sigorta ilişkisinin sona ereceği kabul edilmiştir²¹⁵. Söz konusu sistemin kabul edilmesindeki en büyük sebep şüphesiz birçok sigorta branşında uygulama alanı bulan sigorta genel şartları diğer ifadeyle sigorta uygulamaları olmuştur²¹⁶. Uygulamada sigorta genel şartlarında sigortalı malın mülkiyetinin(TTK ile menfaatin) değişmesi halinde sigorta ilişkisinin devam edeceęi²¹⁷ veya etmeyeceęi²¹⁸

Sigortacı, temlikin yapılmamış olması halinde çıkmayacak olan rizikolardan mesul olmaz. İktisap eden bir ihbar müddeti gözetmeksizin sigorta mukavelesini feshedebilir. Feshi ihbar hakkı iktisap ettikten sonra bir ay içinde kullanılmazsa düşer, şu kadar ki, iktisap edenin sigortadan haberi olmadığı takdirde, feshi ihbar hakkı sigortayı haber aldığı andan itibaren bir ay geçinceye kadar baki kalır. İktisap eden feshi ihbar ederse, primden mesul olmaz. Sigorta olunan şeyin cebri satışı halinde de yukardaki fıkraların hükümleri tatbik olunur.” ve m. 1459’da “ Yukarıki madde hükümleri bir gemi payının sigortası halinde de tatbik olunur. Gemi sigorta edilmişse bu hükümler ancak gemi bir yolculuk sırasında temlik edildiği takdirde tatbik olunur. Yolculuğun başlangıcı ve sonu 1382 nci maddeye göre tayin olunur. Gemi muayyen bir müddet veya birden fazla yolculuk için sigorta edilmiş ise, geminin yolculuklardan biri sırasında temlik halinde sigorta ancak geminin en yakın varma limanında boşaltılmasına kadar uzar” şeklinde hükümler sevk etmekte idi.

Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz: **Özta**n, Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi, Ankara, 1971, **Can**, Türk Özel Sigorta Hukuku, s. 58 vd., **Sayhan**, İ. Sigorta Sözleşmelerinin Konusu, Ankara, 2001, s. 138 vd.

²¹⁵ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: **Günay**, **Barış M.** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1470. ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, 2013, Sayı: 1-2, s. 686 vd.

²¹⁶ **TTK m.1470 Gerekeşisi:** Menfaat sahibi değişikliği ilgili olan Tasarının bu maddesi ile mevcut sistem tamamıyla tersine çevrilmiştir. 6762 sayılı Kanunun 1303 üncü maddesinde sigortalı malın sahibinin değişmesi matlabı altında yapılan düzenlemeye göre, aksine sözleşme yoksa menfaat sahibi değişikliğinde sözleşme ilişkisi devam ederken, Tasarı da aksine sözleşme yoksa sözleşme ilişkisinin son bulacağı kabul edilmiştir. Temeldeki bu değişikliğın nedeni ise sigorta uygulamalarıdır. Uygulamada, bir çok sigorta genel şartında ya da özel şartlarla 6762 sayılı Kanunun 1303 üncü maddesinde uygulama zaten tersine çevrilmiş durumdadır. Bu nedenle de Tasarının bu maddesi ile uygulamadaki durumun Kanunlaştırılması istenmiştir. Ayrıca, sigortalı şahsındaki değişiklik sigortacı açısından da önem arz edebilir. Menfaat sahibi değişikliği sigortacı yönünden sübjektif ya da objektif riziko ağırlaşması niteliğinde olabilir. Riski taşıyan ise sigortacıdır. Bu nedenle ilke olarak menfaat sahibi değişikliklerinde sözleşme ilişkisinin son bulacağı kabul edilirken taraflara da aksine sözleşme yapabilme imkânı tanınmıştır.

²¹⁷ Mal sigortalarına ilişkin genel şartların bazılarında sigorta menfaatinin değişmesi halinde sigorta sözleşmesinin devam edeceği hüküm altına alınmıştır Yangın Sigortası Genel Şartları, m. C.5; Cam Kırılmasına Karşı Sigorta Genel Şartları, m. 7;Elektronik Cihaz Sigortaları Genel Şartları, m. 8; İnşaat Sigortası Genel Şartları, m. C.5;Makina Kırılması Sigortası Genel Şartları, m. 8; Montaj Sigortaları Genel Şartları, m. 8; Sera Sigortası Genel Şartları, m. C.4, www.tsrbs.org.tr/sayfa/genelsartlar, 20. 08. 2014.

²¹⁸ Mal sigortalarına ilişkin genel şartların bazılarında da sigorta menfaatinin değişmesi halinde sigorta sözleşmesinin de sona ereceği hüküm altına alınmıştır. Hırsızlık Sigortası Genel Şartları, m. C.5; Hayvan Hayat Sigortası Genel Şartları, m. 7; Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları, m. C.5;

yönünde hükümler bulunması sebebiyle sigorta hayatı ile yasa hükmünü paralel hale getirilmiştir. Kanun koyucu, öncelikle söz konusu hususu tarafların iradelerine bırakmış eğer taraflar aralarında kurmuş oldukları sigorta sözleşmesinde veya genel şartlarda bu hususa ilişkin herhangi bir düzenleme yapmamış ise TTK. m. 1470'in uygulanacağını kabul etmiştir²¹⁹.

Makina kırılması sigortası bakımından taraflar bu konuda bir düzenleme yapmasalar bile MKSGŞ m. 8 sigortalı malın mülkiyetinin değişikliği halinde uygulanacak bir takım kurallar getirmiştir. Buna göre, sigortalı malın mülkiyetinde bir değişiklik olduğu takdirde, sigortanın hükmü devam eder ve sigortalının poliçeden doğan hak ve borçları yeni hak sahiplerine intikal eder. Bu takdirde sigorta ettiren ve sigortanın mevcudiyetini öğrenen yeni hak sahibi, devir keyfiyetini 15 gün içinde sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacı değişikliği; yeni hak sahibi de sigortanın mevcudiyetini öğrendiği tarihten itibaren 8 gün içinde sigortayı feshedebilme imkanına da sahiptir.

Söz konusu yükümlülük yerine getirilmediği takdirde MKSGŞ' ya göre sigortacı sorumluluktan kurtulmaktadır.

IV. Sigortalı Emtiadaki Yer Değişikliğini Bildirme Görevi

En başta belirtmemiz gerekir ki rizikonun bazı faktörlere bağlı olarak bazı yerlerde diğer yerlere nazaran gerçekleşme olasılığının daha fazla olduğunu bilen sigortacı, sözleşme kurulurken en başta teminat kapsamına aldığı rizikoların gerçekleşeceği yeri sınırlamakta diğer bir ifadeyle taraflarca riziko adresi olarak belirlenen sigortalı yerlerde meydana gelen rizikoları teminat altına almaktadır. Dolayısıyla sigortalı mal, riziko adresinin dışına çıkarıldığında sigorta teminatı sona ermekte olup bu zaman diliminde ortaya çıkan zarar ve ziyandan da sigortacı sorumlu tutulamaz. Zira sigorta yerinin tayini makina kırılması sözleşmesinin ayrılmaz bir parçası olduğundan tek taraflı değişiklik de sigortacıya karşı ileri sürülemez²²⁰.

Kümes Hayvanları Hayat Sigortaları Genel Şartları, m. 7; Seyahat Araç Destek Sigortası Genel Şartları, m. C. 4, www.tsrbsb.org.tr/sayfa/genel-sartlar, 20. 08. 2014.

²¹⁹ **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 278.

²²⁰ **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko, s. 171.

Kanaatimizce, sigortalı emtiadaki yer değişikliği, sigorta hukuku açısından riziko ağırlaşması ya da hafiflemesi olarak kabul edilmediği durumlarda sigorta ettirenin yer değişikliğini bildirim yükümlülüğünün bulunmadığını kabul etmek gerekir meğer ki sigorta konusu emtia sigorta mahallinden ayrılmamış olsun. Ancak bazı hallerde sigorta sözleşmesine konu emtia sigorta mahallinde kalmakla beraber sigortalı maldaki yer değişikliği, mevcut durumu ağırlaştırıcı bir nitelik taşıyabilir.

Sigortalı maldaki yer değişikliği, sigortacı açısından sözleşmenin yapılmamasını veya daha ağır şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise yer değişikliği özü itibariyle riziko ağırlaşması şeklinde gerçekleşmiş olmasından ötürü yukarıda bahsettiğimiz ve TTK.'da riziko ağırlaşması için öngörülen hükümlerin yer değişikliği halinde de uygulanması gerekmektedir²²¹.

Sigortalı maldaki yer değişikliği hususu MKSGŞ m. 7'de

“Akdin yapılmasından sonra sigortalı malın teklifname, poliçe ve eklerinde beyan olunan yeri ..... sigortacının muvafakati olmadan değiştirildiği takdirde sigorta ettiren, bu değişikliği:

a) Kendisi tarafından veya açık veya zımni rızası ile bir başkası tarafından yapılmış ise derhal,

b) Açık veya zımni rızası olmadan başka bir şahıs tarafından yapılmış ise durumu öğrenir öğrenmez, ve her iki halde de en geç 8 gün içinde sigortacıya ihbarla yükümlüdür.

Sigortacı, değişikliği öğrendiği tarihten itibaren, bu değişiklik sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiriyorsa 8 gün içinde:

1- Sözleşmeyi fesheder veya,

2- Prim farkını talep etmek suretiyle akdi yürürlükte tutar.

Sigorta ettiren, talep dilen prim farkını 8 gün içinde ödemediği takdirde sözleşme feshedilmiş olur” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu durumda yukarıda riziko ağırlaşması için TTK' da öngörülen ve tarafımızca da kabul edilen sürelerin burada da geçerli olduğunu belirtmek isteriz. Buna göre, sigorta ettiren sözleşmenin yapılmamasını veya daha ağır şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikteki yer değişikliğini sigortacıya kendisi veya rızası ile bir başkası tarafından yapılmışsa derhal; rızası dışında gerçekleşmiş ise bu hususu öğrendiği tarihten itibaren on gün içinde durumu sigortacıya bildirmekle

---

²²¹Ayli, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 276.

mükelleftir. TTK. m. 1444/ 2 hükmü karşısında MKSGŞ' da öngörülen 8 günlük sürenin uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır. Zira TTK. m. 1444 sigorta ettiren veya sigortalı aleyhine değiştirilemeyen nisbi emredici niteliktedir.

Durumu öğrenen sigortacı da 8 gün içinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilir. Her ne kadar TTK. m. 1445'de bir aylık süreden bahsedilmiş olsa da MKSGŞ hükmünde öngörülen 8 günlük süre, sigorta ettiren lehine olduğundan fesih ve prim farkı bakımından kanunda öngörülen bir aylık sürenin uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır. Sigorta ettiren, talep edilen prim farkını on gün içinde ödemediği takdirde sözleşme feshedilmiş olur. Prim farkının ödenmesi için MKSGŞ' da öngörülen 8 günlük süre, sigorta ettiren veya sigortalı aleyhine olduğundan bu halde TTK. m.1445'de ön görülen on günlük sürenin uygulanması gerekmektedir.

9- Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonraki Görevler

Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesinden sonraki dönemde de bir takım görevleri bulunmaktadır. Söz konusu görevlerin kaynağını, kanun, genel şart ve özel şartlar hükümleri oluşturmaktadır. Bu görevler geneli itibariyle; rizikonun gerçekleştiğini bildirme, bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme, zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülükleri olarak kanunda ifade edilmiştir.

I. Rizikonun Gerçekleştiğini Bildirme Görevi

Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğini bildirme görevi niteliği itibariyle diğer görevlerden farklılık arz etmektedir²²². Sözleşmenin kurulmasından ve rizikonun gerçekleşmesinden önceki süreçte sigorta ettirene yüklenen ihbar görevi prim ile riziko arasındaki dengeyi sağlamaya hizmet etmekte²²³ iken riziko gerçekleşikten sonraki bildirme görevi ise sigortacının hasarı tespit ile zararın azaltılması veya artmasına engel olacak tedbirleri almasına, kast, ağır kusur ve rücu

---

²²² **Kender**, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s.268, **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko, s.176, **Taşdelen, N.** Mali Mesuliyet Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde İhbar Yükümlülüğü, Hüseyin Hatemi'ye Armağan, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, Sayı: 6, s. 392 vd.

²²³ **Kender**, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s. 268, **Ayli**, Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu, İstanbul, 2003, s. 19 vd., **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko, s. 176.

imkanının olup olmaması gibi tespitleri rahatlıkla yapmasına, iddia ve savunmalarında kullanacağı maddi delillere daha olayın izleri dururken kolaylıkla ulaşabilme imkanı hazırlamasına hizmet etmektedir²²⁴. Tüm zarar sigortalarında kabul edilen bu husus hayat sigortaları bakımından da geçerlidir²²⁵.

ETTK. m. 1292'ye göre sigorta ettiren kimse, sigortanın taallük ettiği rizikonun gerçekleştiğini haber aldığı tarihten itibaren beş gün içinde sigortacıya haber vermeye mecbur olup kusurlu olması halinde ise kusurun ağırlığına göre sigortacının ödemekle mükellef olduğu bedel indirilmekte idi. Ancak sigorta ettiren kasten ihbarda bulunmaz ise sigorta haklarını zayi etmekte idi²²⁶.

TTK.'da söz konusu maddede değişiklik yapılmıştır. TTK. m. 1446'ya göre *sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir. Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilir.* Görüleceği üzere öncelikle 5 günlük süre kanundan çıkarılmış bunun yerine gecikmeksizin ifadesi konulmuştur. Diğer yandan sadece sigorta ettirenin kusurlu olması halinden bahsedilmiş ve kast ayırımına gidilmemiştir²²⁷ ve yine maddede illiyet bağına yer verilmiştir. Buna göre, ihlal ödenecek tazminat miktarında etkili olmamışsa

---

²²⁴ **Yazıcıoğlu**, Tekne Sigortası Sözleşmesi, s. 242, **Arseven**, Sigorta Hukuku, s. 140vd., **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko, s. 176, **Kender**, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s. 268, **Doğanay**, İ.Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. III, İstanbul, 2004, s. 3336.

²²⁵ Ayrıntılı bilgi için Bkz: **Ünan**, Hayat Sigortası Sözleşmesi, İstanbul, 1998, s. 164.

²²⁶ Yargıtay 11 HD. 08. 02. 2007 T. 2005/11212 E. ve 2007/1487 K. dosyası tahtında vermiş olduğu bir kararında "Dava, kasko sigorta poliçesi ile sigorta örtüsü altına alınan aracın kaza yapması sonucunda oluşan hasar bedelinin sigortacıdan tahsili istemine ilişkindir. Mahkemece, davacının rizikoyu süresinde ihbar etmediği ve sözleşmeye aykırı davrandığı gerekçesiyle dava reddedilmiştir. TTK.nun 1292. maddesine göre sigortalının rizikoyu 5 gün içinde sigortacıya ihbar etmesi gerekmektedir. Rizikonun bu süre içinde ihbar edilmemesi durumunda ne gibi bir yaptırımın söz konusu olduğu hakkında açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, anılan maddenin son fıkrasında ihbarın kasten yapılmaması hali sigorta haklarının zayiine, kusura bağlı olarak yerine getirilmemesi ise kusurun ağırlığına göre sigorta tazminatında indirim yapılması gerektiği belirtilmiştir. Somut olayda sigortalı, kaza tarihinden itibaren 7 ay boyunca araç hasarını sigortalıya ihbar etmediği gibi, kazanın hemen akabinde sürücüsünün kim olduğu, alkol alıp almadığı konusunda kolluk ve hastane görevlilerine yardımcı olmamış, tutulan tutanakların aksini kanıtlayıcı belge sunmadığı gibi yargılama sırasında sunulan protokol içeriğine de suskun kalmıştır. Anılan protokolde sigortalı ve temlik eden açıkça aracı kullananın olay sonrasında 105 promil alkollü olduğu belirlenen Şükrü Dalgacı olduğu belirtilmiştir. Tüm bu hususlar gözetildiğinde davacının TTK.nun 1292 /son maddesinde öngörülen ihbar yükümlülüğünü kasten yerine getirmediği anlaşılmış olmakla davacı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir".

²²⁷ Madde gerekçesine baktığımızda kusurun kastı da kapsayacak şekilde geniş anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bu noktada, kasti olarak bildirim yükümlülüğü ihlal edilmişse, yine tazminattan indirim yapılacaktır. Ancak, indirim kusurun ağırlığına göre olacağından, somut olaya göre sigortacının tazminat ödeme borcu tamamen de ortadan kalkabilecektir.

sigortacının sorumluluğunun tamamen ortadan kalmasından veya azalmasından bahsedilemeyecektir. Yine belirtmek gerekir ki, kanun koyucu söz konusu maddeye aykırılık halinde sigorta haklarından mahrum kalma yaptırımını terk etmiş ve kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidileceğine hükmetmiştir²²⁸.

MKSGŞ' da da kanun hükmüne paralel ancak eksik bir düzenlemenin olduğunu görmekteyiz. Genel şarta göre, *Sigortalı; hasar vukuundaki yükümlülüklerini yerine getirmez ve bunun sonucu ziya ve hasar miktarından bir artış olursa sigortacının ödeyeceği tazminattan bu suretle artan kısım indirilir. Ancak sigortalı, rizikonun tahakkukuna kasden sebebiyet verir veya ziya ve hasar miktarını kasden artırıcı fiillerde bulunursa, bu poliçeden doğan hakları düşer.* Genel şart hükmünden de açıkça görüleceği üzere sigorta ettirenin kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın sigorta ettiren görevini ihlal etmiş ve bunun neticesinde ziya ve hasar miktarından bir artış olursa sigortacının ödeyeceği tazminattan bu suretle artan kısmın indirileceği belirtilmiştir. Belirtmemiz gerekir ki; sigorta ettirenin kusurunun olmadığı veya kusuru olsa bile ödenecek sigorta tazminatına söz konusu kusurunun etkisinin olmadığı diğer bir ifade ile kusur ile zarar arasında illiyet bağının bulunmadığı hallerde TTK. m. 1446'nın nisbi emredici nitelikteki hükmü karşısında sigorta ettiren açısından aleyhe düzenleme getiren MKSGŞ' nin bu hükmünün uygulanmaması gerekmektedir.

MKSGŞ m.11'de sigortalıya hasarın vukuunu öğrendiği tarihten itibaren en geç 5 gün içinde sigortacıya ihbar etmek yükümlülüğü yüklenmiştir. Kanaatimizce ETTK. döneminde hazırlanan bu genel şart hükmünün TTK. m. 1446'nın nisbi emredici hükmü karşısında uygulanma imkanı devam etmektedir. Zira gecikmeksizin kavramının ifade ettiği anlama ek olarak eklenen 5 günlük süre, sigorta ettiren lehinedir²²⁹. Bu kapsamda MKSGŞ m. 11, TTK. karşısında sigorta ettiren açısından lehe düzenleme içermiş olmasından ötürü geçerlidir.

---

²²⁸ **Kender:** “ 2. Fıkıradaki rizikonun gerçekleştiğine ilişkin beyanın yapılmaması tazminat veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre tazminat veya bedelden indirim yapılacağı öngörülmüştür. Ancak sadece beyanın yapılmaması sebebiyle artan kısmın tazminat veya bedelden indirilmesi daha uygun bir çözümdür; kusurun ağırlığına göre indirim isabetli değildir”. **Kender,** Türk Ticaret Kanunu Taslağının Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl 2005, Özel Sayı 1, s. 22.

²²⁹ TTK. m. 1446 Gerekeçe: Ancak, Tasanın bu maddesi ile beş günlük bildirim süresi kaldırılmış onu yerine “gecikmemek” ifadesi kullanılmıştır. Zira, beş günlük süre bazı sigortalar için çok kısa olabileceği gibi bazı sigortalar için de fazla olabilir. Halbuki “gecikmeksizin” ifadesi öncelikle hemen

Mücbir sebebin söz konusu olduğu hallerde ihbar süresinin mücbir sebebin ortadan kalktığı andan itibaren işlemesi gerekmektedir²³⁰. Eğer, sigortacı, rizikonun gerçekleştiğini daha önce fiilen öğrenmişse sigorta ettirenin böyle bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Söz konusu yükümlülüğü yerine getirmesi gereken kimse her ne kadar madde metninde sigorta ettiren olarak gösterilmişse de TTK. m. 1412 gereği bu yükümlülük sigortalı ve varsa temsilcisi tarafından da yerine getirilebilir²³¹.

Bildirim ne şekilde yapılacağına ilişkin kanunda bir hüküm bulunmamasına rağmen MKSGŞ m. 19'a göre sigorta ettirenin veya sigortalının ihbar ve tebliğleri; sigorta şirketinin merkezine veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acenteye, noter aracılığıyla veya taahhütlü mektupla yapması gerekmekte olduğunu bir daha hatırlatmak isteriz.

II. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü

ETTK. döneminde kanunda düzenlenmeyen ancak genel şartlar vasıtasıyla uygulanma imkanı bulan bu yükümlülük, 6102 sayılı TTK ile kanun maddesi haline dönüştürülmüştür.

İyi niyet ve azami güven esasına dayanan sigorta sözleşmelerinde sigortacının, riziko gerçekleştiğinde rizikonun gerçekleşme şeklini, sorumluluğunun doğup doğmadığını, doğmuşsa kapsam ve sınırını çizebilmesi ve sigorta ettirenin talep ettiği tazminatın gerçek zarara uygun olup olmadığını belirleyebilmesi için rizikoyla ilgili tüm bilgilere sahip olması gerekir²³². Bu nedenle sigortacı, sigorta ile ilgili olan kimselerden riziko ile ilgili her türlü bilgiyi talep edebilmeli ve rizikonun gerçekleştiği yerlerde gereken incelemeleri yapabilmelidir.

TTK. m. 1447'ye göre, sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak zorundadır. Ayrıca,

---

bildirme esasını getirir. Ayrıca, sübjektif ve objektif duruma göre hakime bir takdir hakkı tanır, daha esnekler²³.

²³⁰ **Kender**, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s. 268, **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko, s. 177, **Taşdelen**, s. 392, **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 281.

²³¹ TTK. m. 1412: "*Kanunda sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda, sigortadan haberi olması şartı ile sigortalının, temsilci söz konusu ise temsilcinin, can sigortalarında da lehtarın bilgisi ve davranışı da dikkate alınır*".

²³² **Kender**, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, s. 272 vd.

sigorta ettiren, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla da yükümlü olduğunu belirtmek isteriz.

MKSGŞ' da da söz konusu yükümlülüğe ilişkin olarak sigorta ettirene hasarın sebebi ile hangi hal ve şartlar altında vukua geldiğini tayine, ziya ve hasar miktarıyla delilleri tespitte yararlı ve sigortalı için sağlanması mümkün gerekli bilgi ve belgeleri (aslı veya kendisi tarafından tasdikli sureti veyahut fotokopisi) sigortacının talebi üzerine, gecikmeksizin vermek ve rücu hakkının kullanılmasına yararlı sigortalı için sağlanması mümkün gerekli bilgi ve belgeleri temin ve muhafaza etme görevi yüklenmiştir.

TTK. m. 1447'ye göre sigorta ettiren söz konusu görevi makul bir süre içerisinde yerine getirmek zorunda iken genel şartlarda ise görevin yerine getirilmesi açısından gecikmeksizin ifadesi kullanılmıştır. Genel şartlarda belirtilen gecikmeksizin ifadesinden kanun hükmünün de göz önünde tutularak sigorta ettiren açısından mümkün olan en kısa süre içinde gerekli bilgi ve dokümanların verilmesinin anlaşılması gerekmektedir²³³.

TTK. m.1447/2' ye göre, bu yükümlülüğün ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tazminatı tutarı artarsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılması gerekmektedir. Söz konusu madde hükmünün TTK. m. 1446 ile paralel bir şekilde düzenlendiğini görmekteyiz. Dolayısıyla sigortacının sigorta tazminatından indirim yapabilmesi için sigorta ettirenin kusuru ile ihlale sebebiyet vermiş olması ön şart olup söz konusu ihlalin ödenecek tazminat tutarının artmasına da etki etmiş olması gerekmektedir²³⁴.

TTK. m. 1447/2 hükmü karşısında, MKSGŞ' da belirtilen sigortalı; hasar vukuundaki yükümlülüklerini yerine getirmez ve bunun sonucu ziya ve hasar miktarından bir artış olursa sigortacının ödeyeceği tazminattan bu suretle artan kısmın indirileceği yönündeki genel şart hükmünün sigorta ettirenin kusurunun olmadığı veya kusuru olsa bile ödenecek sigorta tazminatına söz konusu kusurunun etkisinin olmadığı hallerde uygulanma kabiliyetinin bulunmadığını yine burada da belirtmek isteriz.

---

²³³ **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 289.

²³⁴ Aynı yönde Bkz: **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 289.

III. Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü

TTK. m. 1448’de sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma yükümlülüğü, doğruluk ve güven ilkesinin (dürüstlük kuralı) özel bir görünümünü teşkil etmekte olup sigorta ettirenin riziko gerçekleşirken veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda nasılsa sigortalıyım diye buna güvenerek çabasız kalmamasını ve bu doğrultuda sigorta ettirenin bertaraf edebileceği zararların faturasının sigortacıya ve nihayetinde toplumun bütününe yükletilmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır²³⁵.

Hemen belirtmemiz gerekir ki, sigorta ettiren rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda rizikoyu değil, rizikonun sebep olduğu veya olacağı zararları somut imkanları çerçevesinde bertaraf etmekle veya azaltmakla yükümlüdür²³⁶. Belirtmemiz gerekir ki, sigorta ettiren zararın önlenmesi veya azaltılması için objektif olarak mümkün ve makul olan tüm tedbirleri almakla yükümlüdür. Nitekim madde gerekçesinde de, sigorta ettiren tarafından alınacak önlemler veya uyulacak talimatların imkân dahilinde ve makul olması yoksa hiçbir kimseden kendisini zora ya da hayatını tehlikeye atacak bir önlem alması beklenemeyeceği kabul edilmektedir.

Söz konusu yükümlülüğün başlama anı, ETTK. döneminde rizikonun gerçekleştiği andan itibaren kabul edilmekte idi. Diğer bir ifadeyle sigorta ettiren, riziko gerçekleştikten sonra zararın önlenmesi veya azaltılması için gerekli önlemleri

---

²³⁵ **Kayhan**, Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi, s. 515, Aynı yönde Bkz: **Memiş**, Yangın Sigortasında Riziko s. 172 vd., **Çeker**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Sigorta Hukuku, s. 123, **Kender**, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, s. 274, **Ayli**, İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, s. 285, **Şenocak**, Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m. 1293), <http://ezproxy.sehir.edu.tr:3102/kho2/hebb/giris.htm>.

²³⁶ **Kayhan**, Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi, s. 518, **Şenocak**, Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m. 1293), s. 19 vd.

almakla mükellefi²³⁷. Sigorta ettirenin sadece riziko gerçekleştiği andan itibaren koruma tedbirlerini almakla mükellef olması doktrinde haklı bir şekilde eleştirilmiş ve yargı kararlarında da sigorta ettirenin riziko gerçekleşmeden önce de koruma tedbirlerini alması gerektiği hususu 6762 sayılı kanun döneminde de belirtilmiştir²³⁸. Kanun koyucu 6102 sayılı kanun ile birlikte 1448. maddede sigorta ettirenin zararı önleme yükümlülüğünün rizikonun gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda diğer bir anlatımla riziko gerçekleşmeden de mevcut olduğunu açıkça belirtmiştir. Bu halde sigorta ettiren riziko gerçekleşmese bile somut olayın özelliklerine göre gerçekleşme olasılığının ve tehdidin çok yakın olduğu bir dönemde TTK. m. 1448’de öngörülen görevi yerine getirmekle mükelleftir.

Sigorta ettiren TTK. m. 1448 uyarınca “*Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır*”. Ancak böyle bir talimat yok ise bu durumda MKSGŞ uyarınca sigorta ettiren zararı önleme ve azaltma yükümlülüğü altındadır. MKSGŞ’ ya göre sigorta ettiren “*Sigortalı değilmişçesine gerekli kurtarma ve korunma tedbirlerini almak ve bu maksatla sigortacı tarafından verilen talimata elinden geldiği kadar uymak*” zorundadır.

Sigortacı; sigorta ettirenin zararı önleme veya azaltma faaliyetleri gereğince yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak tazmin etmekle yükümlü olduğu gibi sigorta ettirenin istemi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak da ödemek zorundadır.

---

²³⁷Ünan, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, s. 187 vd., Arseven, Sigorta Hukuku, s. 145, Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, s. 172.

²³⁸Doğanay, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, s. 3343, Bozer, Sigorta Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2009, Kayıhan, Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi, s. 532, Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, s. 172, Şenocak, Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m. 1293), s. 27 vd.

Yükümlülüğün riziko gerçekleşmeden önce de mevcut olması gerektiğine esas teşkil eden “Öne Yayma Teorisi” hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz: Kayıhan, Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi, s. 519, Şenocak, Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m. 1293), s. 23 vd.

Yargıtay 11. HD. 28. 04. 1977 T. 1977/ 1515 E. 1977/ 2212 K. (Karar metni için Bkz: Eriş, Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, C. IV, Ankara, 1990, s. 1196) Yargıtay 11. HD. 12. 02. 1981 T. 1981/ 496 E. 1981/ 554 K. (Karar metni için Bkz: Memiş, Yangın Sigortasında Riziko, dpn. 68)

Ayrıca sigorta ettiren, TTK. m. 1448'e göre sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemleri almakla da yükümlüdür.

Söz konusu maddeye aykırılık halinde kanun koyucu, 1448/ 2 gereğince eğer aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılacağını öngörmüştür. Buna karşılık MKSGŞ, hasar vukuundaki yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde bunun sonucu ziya ve hasar miktarında bir artış olursa sigortacının ödeyeceği tazminattan bu suretle artan kısım indirileceğini öngörmüştür. Ancak TTK. m. 1448 nisbi emredici nitelikte olduğundan sigorta ettiren aleyhine düzenleme içeren genel şartın TTK. m.1448 hükmü karşısında uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır.

SONUÇ

Söz konusu çalışmamızda “makina kırılması sigortasında riziko” konusu kanun, genel şartlar, mahkeme uygulamaları ve doktrin görüşleri çerçevesinde detaylı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır.

MKSGŞ uyarınca, meydana gelen hasarın riziko kapsamında değerlendirilebilmesi için öncelikle hasarın ani ve beklenmedik bir şekilde meydana gelmesi gerekmektedir. Yargı kararlarında hasarın ani ve/veya beklenmedik şekilde meydana gelip gelmediği hususunda farklı yorumların yapıldığını ve ani ve beklenmedik olma kavramlarının da sık sık birbiri ile karıştırılmakta olduğunu görmekteyiz. Her ne kadar hayat sigorta branşına ilişkin olarak ferdi kaza sigortası genel şartları uyarınca kaza tanımı yapılmış olsa da mal sigortası türüne ait olan makine kırılması sigortası bakımından hasarın ani ve beklenmedik bir şekilde meydana geldiğinin tespiti bakımından bu tanımın yeterli olmadığını görmekteyiz. Bu açıdan bakıldığında “ani ve beklenmedik” kavramlarının sigorta genel şartları uyarınca tanımlanması gerekmektedir. Bu tanım da kanaatimizce “*alınması gereken tedbirlerin alınma imkanının ortadan kalkması ve sonuçtan kaçınmanın mümkün olmaması*” şeklinde olmalıdır.

Makine kırılması sigortası genel şartlarındaki riziko tanımlamasıyla fırtına, kasırga, don ve çözülen buz parçalarının yürümesi sonucu oluşan doğrudan ve dolaylı zararlar sigorta teminatı kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak söz konusu rizikolar dolayısıyla meydana gelen zararların sigorta teminatına alınması makine kırılması sigortasının genel içeriğiyle bağdaşır yönleri bulunmamaktadır. Bu hallerin ek prim ödenerek sigorta himayesine dahil edilmesi gerekmektedir.

TTK. uyarınca zararın anılan rizikolar sebebiyle meydana gelmediğinin ispatı sigortacı üzerindedir. Ancak sigorta ettiren riziko gerçekleştikten sonra iyi niyet kurallarına aykırı bir şekilde zararı, gerçekleştiği şekilde değil de başka bir şekilde gerçekleşmiş olduğunu sigortacıya bildirmiş ise bu durumda ispat külfetinin sigorta ettiren üzerinde bırakılması gerekmektedir. Bu hususta ne TTK. da ne de genel şartlar da bir hüküm bulunmamaktadır.

Yine riziko sınırlamalarının açık ve kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde genel şartlarda belirtilmesi gerekmektedir Hangi rizikoların teminat kapsamında olmadığı hangilerinin teminata dahil edilebileceği sigorta ettirene anlayabileceği bir şekilde izah edilmelidir.

Yangın rizikosu, MKSGŞ uyarınca mutlak muafiyet olarak kabul edilmektedir. Kanaatimizce, makine kırılması sigortasının niteliği göz önünde bulundurulduğunda yangın rizikosunun genel şartlardaki mutlak muafiyet listesinden çıkarılıp sigorta teminatına dahil edilebilecekler listesine eklenmesi gerekmektedir. Diğer yandan uygulamada çokça uyuşmazlığın olduğu görüldüğü yangın hadisesi; eğer makinada teminat altına alınmış bir riziko dolayısıyla başlamış ve bu yangın makinada hasara sebebiyet vermiş ise bu zararın makine kırılması sigorta poliçesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini bir kez daha belirtmek isteriz. Bu kapsamda Hazine Müsteşarlığı sigorta genel şartlarında gerekli düzenlemeyi yapmalı ve bu düzenleme *“eğer yangına sebebiyet veren olay poliçe kapsamında teminat altına alınan bir riziko dolayısıyla meydana gelmiş ise yangının makinada sebep olduğu tüm zararlar teminat kapsamındadır”* şeklinde belirtilmelidir.

TTK. rizikoyu ağırlaştırmama görevini açık bir şekilde düzenlemiş, tüm sigorta türleri için uygulanabilen genel bir hüküm haline getirmiş ve bu yükümlülüğün ihlalinde uygulanacak yaptırımları açık bir şekilde ifade etmiştir. Böylelikle mevcut tartışmalara da son vermiştir. Ayrıca hem subjektif hem de objektif riziko ağırlaşması kavramlarını da kabul edilerek kanaatimizce isabetli bir yaklaşımı benimsemiştir.

Yine kanun koyucu, sigortalı malın değişmesi halinde ETTK. döneminde mal sigortaları bakımından kabul edilen “sigorta ilişkisinin devam edeceği” yönündeki sistemi isabetli bir şekilde terk etmiş, tüm sigorta branşları için geçerli olmak üzere taraflar arasında aksi kararlaştırılmadığı sürece sigorta ilişkisinin sona ereceğini kabul etmiştir.

Bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü, ETTK. döneminde kanunda düzenlenmeyen ancak genel şartlar vasıtasıyla uygulanma imkanı bulmakta iken, 6102 sayılı TTK ile kanun maddesi haline dönüştürülmüştür.

Ayrıca, TTK. ile sigorta ettirenin zararı önleme yükümlülüğünün riziko gerçekleşmeden de mevcut olduğu açıkça belirtilmiş ve bu hususta ETTK. döneminde yapılan haklı eleştirilere son verilmiştir.

Ne var ki, 6762 sayılı ETTK. döneminde hazırlanan sigorta genel şartlarının birçok hükmünün (çalışmamız bakımından özellik arz eden hükümler tek tek belirtilmiştir.) 6102 sayılı TTK.'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte uygulanma imkanı kalmamıştır. Uygulanma kabiliyetini kaybeden birçok hüküm ya TTK.'da doğrudan aksinin kararlaştırılmayacağını belirtildiği alanlara ilişkin düzenleme getirmekte ya da sigorta ettirenin aleyhine tek taraflı düzenlemeler içermektedir. İleride sorunlar çıkarması muhtemel genel şartlardaki bu hükümlerin bir an önce TTK. çerçevesince revize edilmesi ve yeni mevzuata uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akatlı, C. Yangına Karşı Sigorta ve Yangın Reasüransı, İstanbul, 1985.

Akıncı, Ş. Borçlar Hukuku Bilgisi, Sayram Yayınları, 5. Baskı, Konya, 2011.

Algantürk, Light D. Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 10.Yıla Armağan, 2012, Sayı: 22.

Altıntaş, Ayhan M. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Basel I ve Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Ankara, 2006.

Aral, Türk Hukuku ve Avrupa Birliği Direktifleri Uyarınca Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Denetimi, İstanbul, 2010.

Aral, Eldeleklioğlu İ. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 11, Sayı: 22, Güz 2012/ 2.

Arkan, S. Ticari İşletme Hukuku, 18. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013.

Arseven, H. Ticaret Kanununun Sigortaya Müteallik Umumi Hükümlerinin Meydana Çıkardığı Bazı Meseleler, I. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara, 1960.

Arseven, Sigorta Hukuku, İstanbul, 1991.

Atabek, R. Sigorta Hukuku, İstanbul, 1950.

- Atabek, R.** Yangın Rizikosu, Sigorta Hukuku Dergisi, 1985, C. II, Sayı 3- 4.
- Atamer, K.** Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş, Batıder, C. XXVII, Sayı: 1, Mart 2011.
- Atamer, K.** Sigorta Sözleşmeleri Uyuşmazlıklarında Uygulanacak Hükümler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyum, 2004.
- Atamer, Y.** Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması Sorunu Çerçevesinde Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi, İstanbul, 1999.
- Ayli, A.** İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko, Ankara, 2012.
- Ayli, A.** Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi, <http://ezproxy.sehir.edu.tr:3102/kho2/hebb/giris.htm>.
- Ayli, A.** Türk Sigorta Hukukunda Rizikoyu Ağırlaştırmama ve Sözleşmenin Süresi İçindeki Riziko Değişikliklerini İhbar Yükümlülükleri, s. 1, <http://ezproxy.sehir.edu.tr:3102/kho2/hebb/giris.htm>.
- Bahtiyar, M.** Sigorta Poliçesi Genel Koşulları, Makaleler I, İstanbul, 2008.
- Başara, Turan G. / Başara, İ.** Borçlar Kanunu Tasarısında İrade Sakatlıkları, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, Ankara, 2010, C. 1.
- Bozer, A.** Sigorta Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2009.
- Bozer, A. / Göle, C.** 6102 Sayılı TTK Çerçevesinde Ticari İşletme Hukuku, Ankara, 2013.
- Büyükterzi, B.** Basınçlı Kaplarda Güvenlik, s. 1, <http://www.barisbuyukterzi.com/wp-content/uploads/2013/09/35-BASINCLI-KAPLARDA-GUVENLIK.Pdf>.

Bilgili, F. / Demirkapı,E. / Demir, S. Hukukun Temel Kavramları, Bursa, 2010.

Can, M. Türk Özel Sigorta Hukuku, 3. Bası, Ankara, 2009.

Can, M. Birden Çok Sigorta, Ankara, 2004, s. 87.

Çeker, M. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Sigorta Hukuku, 7. Bası, Adana, 2013.

Çelik, Ahmet Ç. İmalatçının Sorumluluğu, [http:// www. tazminathukuku. com/ dosyalar/ 074_yapimcinin-\(imalatcinin\) sorumlulugu. pdf.](http://www.tazminathukuku.com/dosyalar/074_yapimcinin-(imalatcinin)_sorumlulugu.pdf)

Çelik, N. İş Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 23. Baskı, İstanbul, 2010.

Çınar, Ö. Avrupa Konseyinin 25. 07. 1985 Tarihli ve 85/ 374 Sayılı Yönergesi ve Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik Hükümlerine Göre Ayıp Kavramı, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 18, 2010.

Çubuk, H. Isı Üretim ve Dağıtım Sistemlerinde Enerji Yönetimi, s. 2, [http://www.yildiz.edu.tr/~hcubuk/ISI-URETIM.pdf.](http://www.yildiz.edu.tr/~hcubuk/ISI-URETIM.pdf)

Demirkıran, İ. Sigorta Hukukunda İspat Sorunları, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, 2007, Vedat Yayınevi.

Doğan, B. Özel Sigortalarda Sigorta Himayesinin Başlayacağı ve Sona Ereceği Anı Tayin Eden Esaslar, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011, Ankara, Tez Danışmanı: Mehmet Özdamar.

Doğanay, İ. Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. III, İstanbul, 2004.

Dural, M. Türk Özel Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, 2006, Cilt 1.

Eker, Akdoğan A. Korozyon,[http:// www. yildiz.e du. tr/ ~akdogan/ lessons/ malzeme2/ Korozyon_ve_Korozyondan_Korunma.pdf.](http://www.yildiz.edu.tr/~akdogan/lessons/malzeme2/Korozyon_ve_Korozyondan_Korunma.pdf)

Eriş, G. Türk Ticaret Kanunu, Ankara, Seçkin, C. 3, 1990.

Erten, A. Bankacılık Uygulamasında Ticari İşletme Rehni ve Hukuki Sorunlar, Bankacılar Dergisi, 2000, Sayı: 32.

Erten, S. Çevre Eğitimi ve Çevre Bilinci Nedir, Çevre Eğitimi Nasıl Olmalıdır? , Çevre ve İnsan Dergisi, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın Organı, 2006, Sayı: 65/ 66.

Gordon,A. Boiler and Machinery Insurance, <http://ezinearticles.com/?Boiler-And-Machinery-Insurance&id=395270>.

Günay, Barış M. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu' nun 1470. ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, 2013, Sayı: 1-2.

Gündoğdu, V. Sigorta Poliçesi Genel Şartları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011, s. 125 vd. Tez Danışman: Mertol Can.

Güvercin, H. C. Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Yıl: 2004, C. 57, Sayı: 2.

Güriz, A. Hukuk Başlangıcı, 12. Baskı, Ankara, 2009.

Haktanır, D. Yüksek Gerilimde Kısa Devre ve Kısa Devrelerin Üniter Hesabı, http://elektroteknoloji.com/Elektrik_Elektronik/Teknik_Yazilar/YUKSEK_GERiLi_MDE_KiSA_DEVRE_VE_KiSA_DEVRELERiN_UNiTER_HESABi.html.

Hoey, James M. The Meaning Of Accident in Boiler and Machinery Insurance and New Developments in Underwriting.

İmre, Z. Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması, İÜHFMM., C. XII, Sayı: 1, 1946.

Kalis,P./ Reiter, Thomas M. and Segerdahl, J. Policyholder's Guide to the Law of Insurance Coverage, 1999, Bölüm 14.

Kaner, İ. Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike İle İlgili Görevleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1991-1994, C. IV.

Kaplan, İ. Banka Standart Sözleşmeleri ve Banka Genel İşlem Şartları, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 1991.

Karabıçak, M. / Armağan, R. Çevre Sorunlarının Ortaya Çıkış Süreci Çevre Yönetiminin Temelleri ve Ekonomik Etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi, C. IX, 2004, Sayı: 2.

Karacan, Ali İ. Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri, İstanbul, 1994.

Karahan, S. Ticari işletme Hukuku, İstanbul, 2013.

Karayalçın, Y. Riziko-Sigorta-Riziko Yönetimi, Ankara, 1984.

Karayalçın, Y. Taşıma Sigortalarında All Risks (Bütün Riskler) Klozu, Sorumluluk ve Sigorta Hukuku Bakımından Eşya Taşıma Sempozyumu, Ankara, 1984.

Karayalçın, Y. Makine ve Montaj Sigortaları, Sigorta Hukuku Dergisi, C.2, Sayı: 1-2, 1984.

Karayalçın, Y. Mesuliyet ve Sigorta Hukuku Bakımından Başlıca İşletme Kazaları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1960.

Kayıhan, Ş. Alman ve Türk Özel Sigorta Hukukunda Sigorta Ettirenin Kurtarma Ödevi, AÜEFHD, 2005, C.IX, Sayı: 1-2.

Kayıhan, Ş. Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Ankara, 2004.

Kender, R. Sigorta Sözleşmelerinin Tanımı ve Kurulması (TTK Tasarısı Hükümlerinin Değerlendirilmesi İle), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Mehmet Somer'in Anısına Armağan Özel Sayı, 2006.

Kender, R. Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 11. Bası, İstanbul, 2011.

Kender, R. Sigorta Sözleşmesinin Süresine İlişkin Bazı Sorunlar, Sigorta Hukuku Dergisi, 1998, Sayı: 1.

Kender, R. Zarar Sigortalarında Prim Ödenmemesinin Hukuki Sonuçları, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları, İstanbul, 1996, C. 10, Sayı: 1- 3.

Kender, R. Türk Ticaret Kanunu Taslağının Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl 2005, Özel Sayı 1, s. 22.

Kender, R. Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları, I. Banka ve Ticaret Hukuku Sempozyumu, Ankara, 1984.

Kendigelen, A. Karayolları Trafik Kanunu Mecburi ve İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortasında Sigorta Ettirenin İhbar Mükellefiyeti ve İşletenin Değişmesi, Makalelerim, İstanbul, 2001.

Kızılboğa, R. Risk Yönetimi ve Ülke Uygulamalarında Risk Yönetim Modelleri, Journal of Academic Researches and Studies, 2012, Yıl: 4.

Kubilay, H. Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, 2. Bası, İzmir, 2003.

Kubilay, H. Oto Kiralama Klozlu Kasko Sigortası ile Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: XVII, Yıl: 2013, Sayı: 4.

Kubilay, H. Yeni Değer Sigortası, Ankara, 1994.

Kuru,B. / Arslan,R. / Yılmaz, E. Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 6100 sayılı HMK' ya Göre Yeniden Yazılmış 22. Baskı, Ankara, 2011.

Küçükcalay A. Mesut, Endüstri Devrimi ve Ekonomik Sonuçlarının Analizi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: 1997.

McNeil, W. Dünya Tarihi, Çev: Alaaddin Şenel, Ankara, 1994.

Mehr,R. / Cammack, E. Principles of Insurance, 1980.

Memiş, T. Yangın Sigortasında Riziko, Ankara, 2001.

Memiş, T. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl: 2005, Özel Sayı 1.

Memiş, T. Türk Ticaret Kanunu'nun 1264'üncü Maddesinin Kapsamı İle İlgili Yargıtay Kararları ve Değerlendirilmesi, AÜEFHD, C.VII, 2003, Sayı: 1-2.

Memiş, T. Sigorta Hukukunda Ağır Kusur ve Kırmızı Işık İhlali Konulu Bir Hukuk Genel Kurulu Kararı Değerlendirilmesi, Reasürör, İstanbul, Yıl: 2004, Sayı: 54.

Memiş, T. Sigorta Sözleşmelerinde Kullanılan Genel Şartların Yargısal Denetimi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği Sempozyum, 2004.

Memiş, T. Sigortalı Aracın Harici Satımı ve Menfaat Değişikliği, Sigorta Hukuku Dergisi, 2006.

Memiş, T. Hukuki Açından Elektronik Ortamda Sigorta Sözleşmelerinin Kurulması, (Yayınlanmamış Makale), 2013.

Metezade, Z. Sigorta Rehberi, İstanbul, 1991.

Oğuzman, M. / Öz, T. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2006.

Okuş, A. Grev, Lokavt, Kargaşalık ve Halk Hareketleri ve Kötü Niyetli Hareketler Teminatı İle İlgili Uygulamalar, Sigorta Dünyası, 1984, C. 25.

Omağ, Kemal M. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Sigorta Hukukuna Dair 6. Kitabının Genel Hükümler ile Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Özet Değerlendirmesi, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl 2005, Özel Sayı 1.

Omağ, Kemal M. Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu, İstanbul, 1985.

Omağ, Kemal M. Özel Sigorta Hukuku'nda Muafiyet Klozları, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Mehmet Somer'in Anısına Armağan Özel Sayı, 2006.

Öğüz, Şeker Z. Deniz Yoluyla Yük Taşınmasında Sigorta Himayesinin Kapsamı, İstanbul, 2011.

Öğüz, Şeker Z. Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Sigorta Sözleşmelerinde Sözleşme Öncesi İhbar Görevi, İstanbul, 2010.

Öz, T. İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi, İstanbul, 1989.

Özdamar, M. Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara, 2009.

Özdiler, Ü. Atmosfer Etkisinde Kalan Metallerin Korozyonu, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 1987, Yüksek Lisans Tezi.

Öztan, F. Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti, Ankara, 1966.

Öztan, F. Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi, Ankara, 1971.

Pazarcı, H. Uluslararası Hukuk Dersleri, 3. Kitap, Ankara, 1997.

Pekiner, K. Sigorta İşletmeciliği, İstanbul, 1974.

Reisoğlu, S. Ticari İşletme Rehni ve Son Yasal Düzenleme, Bankacılar Dergisi, 2003, Sayı: 47.

Reisoğlu, S. 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu Şerhi, Ankara, 1986.

Sarıyar, S. Özel Hukukta Kusurun ve Ağırlığının Belirlenmesi, <http://www.hubayar.eu/SiteFiles/makaleler/kusurun%20tanimi%20ve%20oznelligi.pdf>, İstanbul, 2008.

Sayhan, İ. Sigorta Sözleşmelerinin Konusu, Ankara, 2001.

Seven, V. Sigorta Priminin Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra Tahsil Edilmesinin Sonuçları, <http://web.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/dergimiz11-9-ozel/ozel/9%20seven.pdf>.

Stickney, Scott M. and Bennet, Richard C. Boiler and Machinery Coverage, Bölüm: 5.01.

Süzek, S. İş Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 2005.

Şenocak, K. Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara, 2000.

Şenocak, K. Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği, AÜHFD, C. 58, Sayı: 1, 2009.

Şenocak, K. Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m. 1293), <http://ezproxy.sehir.edu.tr:3102/kho2/hebb/giris.htm>.

Şenocak, K. Çifte Sigorta, Ankara, 2002.

- Tandoğan, H.** Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri), C. 1, İstanbul, 2008.
- Tarman, Derya Z.** Türk Hukukunda İmalatçının Sorumluluğuna Genel Bir Bakış, İÜHFİM, C. LXV, 2007, Sayı:2.
- Taşdelen, N.** Mali Mesuliyet Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde İhbar Yükümlülüğü, Hüseyin Hatemi'ye Armağan, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, Sayı: 6.
- Taşyürek, H.** Kasko Sigortası, Ankara, 2001.
- Tekinay, S./ Akman/ Burcuoğlu/ Altop** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Bası, İstanbul, 1993.
- Topçuoğlu, M./ Çon, Ö.** Ticari İşletme Rehninde Rehin Alacaklısının Korunması, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2011, Sayı: 93.
- Topdemir, C.** Sigorta Sözleşmelerinde Sigorta Ettirenin İhbar Yükümlülükleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003, Tez Danışmanı: Emine Yazıcıoğlu.
- Tunçomağ, K.** Hayat Sigortasının Sigorta Tekniğine Bağlı Özellikleri, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul, Beta, 1998.
- Ulaş, I.** Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, 8. Bası, Ankara, 2012.
- Uluğ, İ.** Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl 2005, Özel Sayı 1.
- Uluğ,** Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Türkiye'de Sigorta Hukuku'nun Sorunları ve Geleceği, 2004.
- Ülgener, Fehmi M.** Savaş ve Terörizm Deniz Sigortası ve Deniz Ticareti Üzerindeki Etkileri I-II, [http:// www. ulgener.com/ files/ upload/ files/articles/ turkish/](http://www.ulgener.com/files/upload/files/articles/turkish/)

16.Savasveterorizm1.pdf,<http://www.ulgener.com/files/upload/files/articles/turkish/1>

7.Savasveterorizm2.pdf.

Ünan, S. İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, İstanbul, 1998.

Ünan, S. Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukuku Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, Yıl 2005,Özel Sayı 1.

Ünan,S. Hayat Sigortası Sözleşmesi, İstanbul, 1998.

Vaughan, Emmett J. Fundamentals of Risk and Insurance, 1986.

Yaman, F. Mal Sigortalarında Sigorta Himayesinin Kapsamı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, Tez Danışmanı: Tamer Pekdinçer.

Yavuz, C. Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na Göre Kusursuz Sorumluluk Halleri ve İlkeleri, <http://dosya.marmara.edu.tr/huk/fak%C3%BClitedergisi/2008C.14S.4/29-61.pdf>.

Yavuz, L. İmalatçının Ayıplı Üründen Doğan Sorumluluğu, Ankara Barosu Dergisi, 1995/ 4.

Yavuz, N. Öğretide ve Uygulamada Sözleşmedeki Haksız Şartlar, Seçkin Kitabevi, 3. Baskı, 2012.

Yazıcıoğlu, E. Tekne Sigortası Sözleşmesi, Beta, İstanbul, 2003.

Yıldırım, Z. Genel İşlem Şartlarının Sigorta Sözleşmeleri Yönünden Ele Alınması, İstanbul, 2012.

Williams, C.Arthur Jr. / Heins, Richard M., Risk Management and Insurance, 5.Bası, McGraw-Hill Book Company, USA, 1985.

Zand, J. Savaş Hukuku ve İç Savaşın Etkilerine Yönelik İlk Yasal Düzenleme Girişimlerinin Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, Sayı: 1, 2013.

Zevkliler, A. Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Ankara, 2008.

TTK madde gerekçeleri için Bkz: **Memiş, T. / Bozbel S.** Yeni 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu - Karşılaştırmalı, Gerekçeli, İçtihatlı ve Kavram İndeksli, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, 2013, C.1-2.

Yargıtay kararları için Bkz: www.kazanci.com.

EK: MAKİNA KIRILMASI SİGORTASI GENEL ŞARTLARI

Teminatının Kapsamı

Madde 1- Sigortacı, bu poliçe ile bu poliçenin ayrılmaz cüzünü teşkil eden ekli envanter cetvelinde sayıları, imalat yılları; nitelikleri ve değerleri yazılı makine ve tesisleri deneme devresinden sonra normal çalışır halde iken veya aynı iş yerinde temizleme, revizyon veya değiştirme esnasında veya dururken ani ve beklenmedik her türlü sebepten ve ezcümle:

- a) İşletme kazalarından,
- b) Modelin, imalatın, montajın, malzemenin, kalıbın, dökümün ve işçiliğin kusurlu olmasından,
- c) Yağlama kusurlarından,
- d) Elektrik enerjisinin doğrudan doğruya tesiri neticesi kısa devre, şerare, voltaj yükselmesi ile izolasyon hatası ve atmosferik elektrikiyetin dolaylı etkilerinden,
- e) Tıkanma, yabancı maddelerin girmesinden,
- f) Santrifüj kuvvetinden husule gelen parçalanmalardan,
- g) Buhar kazanlarında ve buhar kaplarında su noksanlığından,
- h) Su çekiçlemesi, ani olarak aşırı ısınma veya soğumadan,
- i) Kapalı kaplardaki alçak basınç dolayısıyla husule gelen ezilme, yırtılma, buruşma vs. deformasyonlardan,
- j) Fırtına ve kasırgadan, dondan veya çözülen buz parçalarının yürümesinden,
- k) İşletme personelinin veya üçüncü şahısların ihmali, kusuru, hatası, dikkatsizliği veya sabotajından,
- l) İstisna edilmeyen diğer hallerden, husule gelen maddi ziya ve hasarların gerektirdiği tamirat ve ikame masraflarını temin eder.

Matkap, makas, bıçak, testere, çelik veya madeni kalemler veya kesici alet ve edevat, matris ve kalıplar, haddehanelerdeki sıcak hadde valsleri, şablon, modeller, resim ruloları, öğütücü, kırıcı, karıştırıcılar, elek ve kalburlar, halat, zincir, transport bantları ve kayışları gibi değiştirilebilir parçalar ile belirli sürelerde

değiştirilmesi veya yenilenmesi mutad olan kömür fırçası ve lamba gibi parçalar (elektriki izolasyon maddeleri ile izolasyon yağları dışında) temin edilemez.

Aksine Sözleşme Yoksa, Teminat Dışında Kalan Haller

Madde 2- Aksine sözleşme yoksa aşağıdaki haller sigorta teminatı dışındadır:

a) Fiziki infilaklardan meydana gelen ziya ve hasarlar, fiziki infilakdan maksat, basınçlı kaplarda buhar, gaz veya sıvı halindeki gazın genişlemesi yüzünden ani olarak meydana gelen kuvvet tezahürü olup, buhar, gaz veya sıvı halindeki gazın kabın cidarını parçalayarak dışarıya çıkması ve böylelikle kabın iç basıncı ile dış basıncı arasında ani olarak bir denge kurulmasıdır,

b) Makine veya tesisin temel ve kaidelerinde teminat kapsamına giren sebeplerden ötürü meydana gelen ziya ve hasarlar,

c) Teminatın kapsamına giren sebeplerden ötürü meydana gelen ziya ve hasarların gerektirdiği; uçak dışında kalan seri vasıtalarla yapılan nakliye masrafları, fazla mesai ve tatil günleri ücret ve zamları,

d) Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketlerinin ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketlerin sebep olduğu bütün ziya ve hasarlar,

e) 3 üncü maddenin (1) bendinde belirtilen zararlar hariç olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar.

f) Sigorta sözleşmesiyle teminat altına alınan rizikoların gerçekleşmesi sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak meydana gelen her türlü çevre kirliliği sebebiyle oluşabilecek bütün zararlar.

Teminat Dışında Kalan Haller

Madde 3- Aşağıdaki haller sigorta teminatının dışındadır:

a) Harp, her türlü harp olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma (harb ilan edilmiş olsun olmasın), iç harp, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler sebebiyle meydana gelen bütün ziya ve hasarlar.

b) Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden husule gelen iyonlayıcı

radasyonların veya radyoaktivite buluşmalarının ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu bütün ziya ve hasarlar (bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım "fission" olayını da kapsayacaktır).

c) Kamu otoritesi tarafından sigortalı kıymet üzerinde yapılacak tasarruflar sebebiyle meydana gelen bütün ziya ve hasarlar,

d) Yangın veya yangın vukuu dolayısıyla yapılan söndürme, yıkma ve kurtarma ameliyelerinin ve yıldırımın doğrudan doğruya tesirlerinden,

e) Hangi sebepten husule gelirse gelsin her türlü kar kaybı ve mali mes'uliyetlerden,

f) Hırsızlık veya hırsızlığa teşebbüsten,

g) Toprak çökmesi veya kayması, çığ, volkan indifaları, deprem, sel ve su basması gibi tabii afetlerden,

h) Makinelerin normal işlemeden ve mutad kullanılmasından doğan aşınma ve yıpranmalardan veya çürüme, paslanma veya oksidasyondan, buhar kazanlarında kireçlenme ve çamurlanmadan işletmede doğrudan doğruya meydana gelen etkilerden, atmosferik vesair şartların sebebiyet verdiği tedrici bozulmalardan,

i) Kimyevi madde ve gazların ani oksidasyonu veya müşterek reaksiyonları neticesi vukua gelen infilaklarından, atmosferik elektrikiyet sebebiyle patlamaya mütemayil tozların infilakından,

j) Sigortalı iken hasarlanan ve bu hasar giderilmeden makinenin kullanılması neticesinden,

k) Sigortalının veya onun yerine kaim olan sorumlu kişinin kasdından ve ayrıca sözleşme varsa ağır kusurundan mütevellit maddi ziya ve hasarlar.

l) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj sonucunda oluşan veya bu eylemleri önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucu meydana gelen biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak bütün zararlar.

Sigorta Bedeli ve Ayarlanması

Madde 4- Bu poliçe ile bu poliçenin ayrılmaz cüz'ünü teşkil eden ekli envanter cetvelinde vasıflan belirtilen makine ve tesisatın sigorta bedelleri, bu makine ve tesisatın (var ise nakliye, montaj, gümrük, resim, vergi, harç ve masraflar dahil) yeni ikame bedellerine eşit olacaktır. Hasar anında herhangi bir makinenin bu

şekilde hesaplanacak yeni ikame bedeli sigorta bedelinden fazla bulunacak olursa, hasarın bu farka tekabül eden nisbettteki kısmını sigortalı deruhte edecektir.

Sigortalı makine ve tesislerin sigorta bedellerinin yeniye göre (ikame) kıymetlerinden fazla veya eksik olduğu hasardan önce tesbit edilecek olursa, ittila tarihinden itibaren bir ayarlama yapılır ve fazla veya eksik ödenmiş prim farkları iade veya tahsil edilir.

Sigortanın Başlangıcı ve Sonu

Madde 5- Sigorta, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak, yazılan günlerde, aksi kararlaştırılmadıkça Türkiye saati ile öğleyin saat 12.00'de başlar ve öğleyin saat 12.00'de sona erer.

Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü

Madde 6- Sigortacı bu sigortayı sigorta ettirenin rizikonun hakiki durumunu bildirmek üzere teklifname, poliçe ve eklerinde yazılı beyanına dayanarak kabul etmiştir.

Sigorta ettirenin beyanı hakikate aykırı veya eksik ise, sigortacının sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek hallerde:

a) Sigorta ettirenin kasdı varsa, sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren 1 ay içinde sözleşmeden cayabilir ve riziko gerçekleşmiş ise tazminatı ödemez Cayma halinde sigortacı prime hak kazanır.

b) Sigorta ettirenin kasdı yoksa, sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren 1 ay içinde sözleşmeyi fesheder veya prim farkını almak suretiyle akdi yürürlükte tutar.

Sigorta ettiren talep edilen prim farkını kabul etmediğini 15 gün içinde bildirdiği takdirde akit feshedilmiş olur.

Sigortacı tarafından yapılan fesih ihbarı postaya veya notere verildiği tarihten itibaren 15 gün sonra öğleyin saat 12.00'de, sigorta ettiren tarafından yapılan fesih ihbarı ise postaya veya notere verildiği tarihi takip eden gün öğleyin saat 12.00'de hüküm ifade eder.

Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, sözleşmenin sigortacı tarafından feshi halinde gün esas, sigorta ettiren tarafından feshi halinde ise kısa müddet esas üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir.

c) Süresinde kullanılmayan cayma, fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

d) Sigorta ettirenin kasdı bulunmadığı takdirde riziko:

1- Sigortacı durumu öğrenmeden önce veya,

2- Sigortacının fesih ihbarında bulunabileceği süre içinde veyahut,

3- Bu ihbarın hüküm ifade etmesi için geçecek süre içinde gerçekleşirse, sigortacı tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki nisbet dairesinde tazminattan indirim yapar.

Sigorta Süresi İçinde İhbar Yükümlülüğü ve Sonuçları

Madde 7- Akdin yapılmasından sonra sigortalı malın teklifname, poliçe ve eklerinde beyan olunan yeri veya hali sigortacının muvafakati olmadan değiştirildiği takdirde sigorta ettiren, bu değişikliği:

a) Kendisi tarafından veya açık veya zımni rızası ile bir başkası tarafından yapılmış ise derhal,

b) Açık veya zımni rızası olmadan başka bir şahıs tarafından yapılmış ise durumu öğrenir öğrenmez, ve her iki halde de en geç 8 gün içinde sigortacıya ihbarla yükümlüdür.

Sigortacı, değişikliği öğrendiği tarihten itibaren, bu değişiklik sözleşmeyi yapmamasını veya daha ağır şartlarla yapmasını gerektiriyorsa 8 gün içinde:

1- Sözleşmeyi fesheder veya,

2- Prim farkını talep etmek suretiyle akdi yürürlükte tutar.

Sigorta ettiren, talep dilen prim farkını 8 gün içinde ödemediği takdirde sözleşme feshedilmiş olur.

Sigortacı tarafından yapılan fesih ihbarı postaya veya notere verildiği tarihten itibaren 8 gün sonra öğleyin saat 12.00'de, sigorta ettiren tarafından yapılan fesih ihbarı ise postaya veya notere verildiği tarihi takip eden gün öğleyin saat 12.00'de hüküm ifade eder.

Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, sözleşmenin sigortacı tarafından feshi halinde gün esas, sigorta ettiren tarafından feshi halinde ise kısa müddet esas üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir.

Süresinde kullanılmayan fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

Sigortalı malın teklifname, poliçe ve eklerinde beyan olunan yerinin veya halinin değiştiğini öğrenen sigortacı, sigorta primini tahsil etmek gibi sigorta sözleşmesinin aynen devamına razı olduğunu gösteren bir harekette bulunursa fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

Sigortalı malın yer ve halinde rizikoyu ağırlaştırıcı değişiklikleri, sigorta ettiren ihbar süresi içerisinde kasden bildirmemişse ihbar süresinden sonra gerçekleşen hasarlara ait tazminat hakkı düşer; ihbar yükümlülüğüne riayetsizlik kasıtlı değilse alınan primle alınması gereken prim arasındaki orantıya göre tazminattan indirim yapılır. Değişikliğin rizikoyu hafifletici mahiyette olduğu ve daha az prim tatbikini gerektirdiği anlaşılır ise, bu değişikliğin yapıldığı tarihten sözleşmenin sona ermesine kadar geçecek süre için gün esasına göre bulunacak prim farkı sigorta ettirene geri verilir. Bu madde hükümleri sigortalıya da aynen uygulanır.

Mülkiyet Değişmesi

Madde 8- Sigortalı malın mülkiyetinde bir değişiklik olduğu takdirde, sigortanın hükmü devam eder ve sigortalının poliçeden doğan hak ve borçları yeni hak sahiplerine intikal eder. Bu takdirde sigorta ettiren ve sigortanın mevcudiyetini öğrenen yeni hak sahibi, devir keyfiyetini 15 gün içinde sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Bu yükümlülük yerine getirilmez ise sigortacı sorumluluktan kurtulur.

Sigortacı değişikliği, yeni hak sahibi de sigortanın mevcudiyetini öğrendiği tarihten itibaren 8 gün içinde sigortayı feshedebilir.

Süresinde kullanılmayan fesih hakkı düşer. Poliçenin sigortacı tarafından feshi halinde, fesih ihbarı postaya veya notere, verildiği tarihten itibaren 8 gün sonra öğleyin saat 12.00'de yeni hak sahibi tarafından feshi halinde ise fesih ihbarı postaya veya notere verildiği tarihi takip eden gün öğleyin saat 12.00'de hüküm ifade eder.

Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, sözleşmenin sigortacı tarafından feshi halinde gün esaslı, yeni hak sahibi tarafından feshi halinde ise kısa müddet esaslı üzerinden hesap edilir ve fazlası yeni hak sahibine geri verilir.

Sigortalı malın malikinin değişmesi anında mevcut prim borçlarından sigorta ettiren, fesih hakkını kullanmayan yeni hak sahibi ile birlikte sorumludur.

Sigorta ettirenin ölümü halinde, bu sigortadan doğan bütün hak ve borçlar olduğu gibi yeni hak sahiplerine intikal eder.

Sigorta Priminin Ödenmesi, Sigortacının Sorumluluğunun Başlaması ve Sigorta Ettirenin Temerrüdü

Madde 9-Sigorta priminin tamamının, primin taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa peşinatın (ilk taksit) akit yapılır yapılmaz ve en geç poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir. Aksi kararlaştırılmadıkça, prim veya peşinat ödenmediği takdirde poliçe teslim edilmiş olsa dahi sigortacının sorumluluğu başlamaz ve bu husus poliçenin ön yüzüne yazılır. Sigorta ettiren kimse, sigorta

primini veya primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde peşinatını, sigorta poliçesinin teslim edildiği günün bitimine kadar ödemediği takdirde temerrüde düşer ve prim borcunu temerrüde düştüğü tarihi takip eden 30 gün içinde dahi ödemediği takdirde sigorta sözleşmesi hiç bir ihtara gerek olmaksızın feshedilmiş olur. Prim ödenmemiş olmasına rağmen poliçenin teslimi ile sigortacının mesuliyetinin başlayacağını kararlaştırıldığı hallerde, bu bir aylık sürenin ilk 15 gününde sigortacının sorumluluğu devam eder.

Primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde, taksitlerin kesin ödeme zamanı, miktarı ve vadesinde ödenmemesinin sonuçları poliçe üzerine yazılır veya poliçe ile birlikte yazılı olarak sigorta ettirene bildirilir. Sigorta ettiren kimse, kesin vadeleri poliçe üzerinde belirtilen ya da yazılı olarak kendisine bildirilmiş olan prim taksitlerinin herhangi birini vade günü bitimine kadar ödemediği takdirde temerrüde düşer. Sigorta ettiren, prim borcunu temerrüde düştüğü tarihi takip eden 15 gün içinde ödemediği takdirde sigorta teminatı durur. Rizikonun gerçekleşmemesi kaydıyla, teminatın durduğu süre içinde prim borcunun ödenmesi halinde teminat durduğu yerden devam eder .Sigorta teminatının durduğu tarihten itibaren 15 gün içerisinde prim borcunun ödenmemesi halinde, sigorta sözleşmesi hiç bir ihtara gerek olmaksızın feshedilmiş olur.

Poliçenin ön yüzüne yazılması kaydıyla, rizikonun gerçekleşmesiyle henüz vadesi gelmemiş prim taksitlerinin sigortacının ödemekle yükümlü olduğu tazminat miktarını aşmayan kısmı, muaccel hale gelir .

Bu madde uyarınca sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayıldığı hallerde, sigortacının sorumluluğunun devam ettiği süreye tekabül eden prim gün esası üzerinden hesap edilerek fazlası sigorta ettirene iade edilir.

Sigortalının Poliçenin Yürürlüğü Esnasındaki Yükümlülükleri

Madde 10- Sigortalı, sigorta konusu makine ve tesislerin emniyeti ve korunması için, sigortalı değilmiş gibi, gerekli ihtimamı göstermekle yükümlüdür.

Sigortalı, sigorta konusu makine ve tesisleri normal bakımlı ve işler halde bulundurmak için gerekli makul tedbirleri almaya, kabul olunan teknik ölçülerden aşırı yüklemeleri önlemeye, idari mercilerin mer'i nizam ve talimatlarına ve bilhassa bunlardan makine ve tesislerin çalıştırılmasına ve kontroluna taalluk edenlere tamamiyle riayet etmeye mecburdur.

Sigortacı yetkili memurları vasıtasıyla gerektiğinde sigorta konusu makine ve tesisleri teftiş ve kontrole yetkili olup, sigortalı da bu kontrollara müsaade ve yardım etmekle yükümlüdür.

Hasar Vukuunda Sigortalının Yükümlülükleri

Madde 11- Sigortalı, hasar vukuunda aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür.

a) Hasarın vukuunu öğrendiği tarihten itibaren en geç 5 gün içinde sigortacıya ihbar etmek,

b) Sigortalı değilmişcesine gerekli kurtarma ve korunma tedbirlerini almak ve bu maksatla sigortacı tarafından verilen talimata elinden geldiği kadar uymak,

c) Hasarın sebebi ile hangi hal ve şartlar altında vukua geldiğini tayine, ziya ve hasar miktarıyla delilleri tesbite yararlı ve sigortalı için sağlanması mümkün gerekli bilgi ve belgeleri (aslı veya kendisi tarafından tasdikli sureti veyahut fotokopisi) sigortacının talebi üzerine, gecikmeksizin vermek ve rücu hakkının kullanılmasına yararlı sigortalı için sağlanması mümkün gerekli bilgi ve belgeleri temin ve muhafaza etmek: (Şu kadar ki ihbarı yapılmış cüz'i hasarların tamiriyle işletmenin faaliyetini idame noktasından zaruri ve esaslı tamirleri ayrıca tamir ihbarı yapılmak kaydıyla bundan müstesnadır. Ancak hasarın ihbarından itibaren 7 gün için sigortacı tetkikini yaptırmamışsa sigortalı her türlü tamirata yaptırmakta serbesttir),

d) Ziya ve hasarın tahmini miktarını belirtir bir tazminat beyannamesini makul ve muhik bir süre içinde sigortacıya vermek,

e) Zaruri haller dışında hasar konusu yer veya mallarda bir değişiklik yapmamak,

f) Tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu haklarının tespiti için sigortacının yetkili kıldığı temsilcilerinin sigortalı yer veya mallarda ve bunlarla ilgili belgeler üzerinde yapacakları araştırma ve incelemelere müsaade etmek,

g) Sigorta konusu ile ilgili başkaca sigorta sözleşmeleri varsa bunları sigortacıya bildirmek.

Tazminat Hakkının Eksilmesi veya Düşmesi

Madde 12 –

a) Sigortalı, hasar vukuundaki yükümlülüklerini yerine getirmez ve bunun sonucu ziya ve hasar miktarından bir artış olursa sigortacının ödeyeceği tazminattan bu suretle artan kısım indirilir.

b) Sigortalı, rizikonun tahakkukuna kasden sebebiyet verir veya ziya ve hasar miktarını kasden artırıcı fiillerde bulunursa, bu poliçeden doğan hakları düşer.

Hasarın Tespiti

Madde 13- Bu poliçe ile sigortalı kıymetlerde meydana gelen ziya ve hasarın miktarı taraflarca uyuşularak tesbit edilir. Taraflar uyuşamadıkları takdirde, ziya ve hasarın miktarı mütehassıs mühendisler veya teknisyenler arasından seçilecek hakem-bilirkişi diye adlandırılan bilirkişiler tarafından, aşağıdaki hükümlere tabi olmak üzere tesbit edilir:

a) İki taraf tek hakem-bilirkişi seçiminde anlaşamadıkları takdirde, taraflardan her biri kendi hakem-bilirkişisini tayin eder ve bu hususu noter eliyle diğer tarafa bildirir. Taraf hakem-bilirkişileri tayinlerinden itibaren 7 gün içerisinde ve incelemeye geçmeden evvel bir üçüncü tarafsız hakem-bilirkişi seçerler ve bunu bir tutanakla tesbit ederler. Üçüncü hakem-bilirkişi ancak taraf hakem-bilirkişilerinin anlaşamadıkları hususlarda, anlaşamadıkları hadler dahilinde kalmak ve buna münhasır olmak kaydıyla karar vermeye yetkilidir.

Üçüncü hakem-bilirkişi kararını müstakil bir rapor halinde verebileceği gibi, diğer hakem-bilirkişilerle bir rapor halinde de verebilir. Hakem-bilirkişi raporları taraflara aynı zamanda tebliğ edilir.

Hakem-bilirkişi raporlarının beher ünite için tesbit edilecek ziya ve hasar miktarlarından başka -hasarın belli veya muhtemel sebebini- hasarlı kıymetlerin hasardan bir gün önceki gerçek değeri ile yenileme değerini, tamir veya başka hususlar için faydalanılabilecek enkazın ağırlığını ve değerini de ihtiva etmesi gereklidir.

b) Taraflardan herhangi biri diğer tarafça yapılan tebliğden itibaren 15 gün içerisinde hakem-bilirkişisini tayin etmez yahut taraf hakem-bilirkişiler üçüncü hakem-bilirkişisinin seçimi hususunda 7 gün içerisinde anlaşamazlar ise, taraf hakem-bilirkişi veya üçüncü hakem-bilirkişi taraflardan birinin talebi üzerine hasar mahallindeki ticaret davalarına bakmaya yetkili mahkeme başkanı tarafından tarafsız ve mütehassıs şahıslar arasından seçilir.

c) Her iki taraf üçüncü hakem-bilirkişisinin (bu şahıs ister taraf hakem-bilirkişilerince, ister yetkili mahkeme başkanı tarafından seçilecek olsun) sigortacının veya sigortalının ikamet ettiği veya hasarın meydana geldiği mahal dışından seçilmesini isteme hakkını haizdirler ve bu isteğin yerine getirilmesi gereklidir.

d) Hakem-bilirkişiler ölür, vazifeden çekilir veya reddedilir ise ayrılan hakem-bilirkişi yerine yenisi aynı usule göre seçilir ve tesbit muamelesine kaldığı yerden devam edilir. Sigortalının ölümü, tayin edilmiş bulunan hakem- bilirkişinin vazifesini sona erdirmez.

İhtisas yokluğu sebebiyle hakem-bilirkişilere yapılacak itiraz, bu şahısların öğrendiği tarihten itibaren 7 gün içerisinde yapılmadığı takdirde itiraz hakkı düşer.

e) Hakem-bilirkişiler incelemelerinde tamamen serbesttirler. H.U.M.K.'nun ve diğer mevzuat hükümleri ile de bağlı değildirler.

f) Ziya ve hasar miktarının tesbiti zımında hakem-bilirkişiler gerekli görecekları deliller ile hasar zamanında mevcut sigortalı malın ve değerinin tesbitine yarayacak kayıt ve belgeleri isteyebilir ve hasar mahallinde incelemede bulunabilirler.

g) Hakem-bilirkişi veya kişileri, yahut üçüncü hakem-bilirkişinin ziya ve hasar miktarı hususunda verecekleri kararlar kesindir, tarafları bağlar. Bir hakem-bilirkişi kararına dayanmadan sigortacıdan tazminat talep ve dava edilemez. Hakem-bilirkişi kararlarına ancak karar ilk bakışta anlaşılır, yani aşıkarak hakiki durumdan önemli şekilde farklı olduğu anlaşılır ise itiraz edilebilir ve bunların iptali raporun tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde, hasar mahallindeki ticaret davalarına bakmaya yetkili mahkemeden istenebilir.

h) Taraflar tazminat miktarı hususunda anlaşamadıkça alacak ancak hakem-bilirkişi kararı ile muaccel olur ve zaman aşımı kesin raporun taraflara tebliğ tarihinden evvel işlemeye başlamaz. Meğerki, hakem-bilirkişileri tayini ile T.T.K.'nun 1292. maddesindeki ihbar müddeti arasında 2 yıllık müddet geçmiş olsun.

i) Taraflar kendi hakem-bilirkişilerinin ücret ve masraflarını öderler. Üçüncü hakem-bilirkişinin ücret ve masrafları taraflarca yarı yarıya ödenir.

j) Ziya ve hasar miktarının tesbiti, teminat verilen rizikolar, sigorta bedeli, sigorta değeri, aşkın ve menfaat değeri altında sigorta sorumluluğun başlangıcı, hak düşürücü ve hak azaltıcı sebepler hususunda bu poliçede ve mevzuatta mevcut hüküm ve şartlara ve bunların ileri sürülmesine tesir etmez.

Tazminatın Hesabı

Madde 14- Ödenecek tazminatın miktarı aşağıda yazılı esaslar dahilinde tesbit edilir:

a) Tamiri kabil hasar ve ziya (kısmi hasar) halinde:

Tazminat tutarı -ikame olunan yedek parçaların yeni bedelleri, mahallinde cari iş saatleri tarifesine göre işçilik masrafları var ise normal nakliye masrafları (uçak hariç) çökme ve montaj masrafları, gümrük, resim, vergi, harç ve masrafları dahil olarak makine veya tesislerin hasardan hemen evvelki hal ve şartlarına getirilmesi için gerekli bedelden ibarettir. Tamirat dolayısıyla eski parça yerine yeni parça konulması sebebiyle tazminattan indirme yapılmaz. Tekrar faydalanılması mümkün olan parçaların (sovdajın) bedeli tazminattan indirilir.

b) Poliçede gösterilen makine ve tesisattan birinin veya tamamının tam hasarı ve ziyayı halinde:

Tazminat tutarı, makine ve tesisatın hasar anındaki yeni kıymetinden eskime ve aşınma payının ve kurtarılan değerlerin tenzili ve buna sökme masraflarının, nakliye, gümrük resmi, vergi, harç ve masrafları ve montaj masraflarının ve bu hususta sözleşmeye aksine hüküm konulmuş ise, 2'nci maddenin (b) ve (c) fıkralarında yazılı unsurların ilavesi kaydıyla bulunacak bedelden ibarettir. Yukarıdaki (a) fıkrasında belirtilen tamirat masrafları bu fıkroda yazılı olduğu üzere tesbit olunan tazminat tutarına muadil veya bundan fazla ise makine ve tesis tam hasara uğramış sayılır.

c) Poliçede her makine veya tesisat için gösterilmiş olan asgari muafiyet miktarından aşağı olmamak kaydıyla, aksine sözleşme yok ise, her hasarın %20'si sigortalının uhdesinde kalır.

d) Sigortacının sorumluluğu her halde sigortalı her makine ve tesise ait poliçede yazılı sigorta bedeli ile sınırlıdır.

e) Sigorta bedeli hasar anında sigortalı şeylerin ne varlığına ne de değerine delil ve karine teşkil etmez. Bu bedel 4'ncü maddeye göre hesaplanacak sigorta değerinden noksan olduğu takdirde tazminat tutarı, sigorta bedeli ile sigorta değeri arasındaki nisbete göre tesbit olunur.

f) Bu poliçe kapsamına giren herhangi bir hasar diğer bir sigorta poliçesi ile de temin edilmiş bulunuyorsa müşterek sigorta esasları uygulanır.

g) Muvakkat tamirlerin masrafları, nihai tamirat masraflarının bir kısmını teşkil etmedikçe sigortalı tarafından deruhte edilir.

Tazminatın Ödenmesi

Madde 15- Sigortacı herhangi bir hasarlı makine ve tesisi veya bunların hasarlı parçalarını tamir veya ikame edebileceği gibi zararları nakden de ödeyebilir.

Hasar ve Tazminatın Sonuçları

Madde 16- Sigortacı ödediği tazminat miktarınca hukuken sigorta ettiren yerine geçer. Sigorta ettiren sigortacının ikame edebileceği davaya yararlı ve elde edilmesi mümkün belge ve bilgileri vermeye mecburdur.

Temin edilen rizikonun gerçekleşmesi ile tam hasar meydana geldiği takdirde sigorta teminatı sona erer. Kısmi hasar halinde, sigorta bedeli hasar tarihinden itibaren ödenen tazminat miktarı kadar eksilir.

Sigorta bedeli poliçede muhtelif birimler (nite veya gruplar) itibariyle ayrı ayrı gösterilmiş ve bu birimlerden (nite veya gruplardan) biri veya birkaçı tam hasara uğramış ise bu birimlere (nite veya gruplara) ilişkin sigorta teminatı, hasar tarihinde sona erer. Kısmi hasar halinde ise her birim (nite veya grup) için tespit edilmiş olan sigorta bedeli hasar tarihinden itibaren ödenen tazminat miktarı kadar eksilir.

Sigorta bedelinin eksildiği hallerde hasar tarihinden itibaren gün esası üzerinden prim alınmak suretiyle sigorta bedeli eski miktara çıkartılabilir.

Kısmi hasarlarda taraflar sigorta sözleşmesini feshetme hakkına sahiptir. Taraflar fesih hakkını ancak tazminat ödenmeden önce kullanabilir.

Sigortacı, fesih hakkını kullandığı takdirde bu fesih, ihbarın postaya veya notere verildiği tarihten itibaren 15 gün sonra öğleyin saat 12.00'de hüküm ifade eder ve feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, gün esası üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir.

(Sigorta ettiren, fesih hakkını kullandığı takdirde bu fesih, ihbarın postaya veya notere verildiği tarihi takip eden gün öğleyin saat 12.00'de hüküm ifade eder ve işlememiş sigorta süresine ait prim geri verilmez.

Bırakma

Madde 17- Aksine sözleşme yoksa hasarlı mal sigortacıya bırakılamaz.

Çeşitli Hükümler

Vergi, Resim, Harç ve İdare Masrafları

Madde 18- Sigorta sözleşmesine, bedeline veya primine ilişkin olarak halen mevcut ve ilerde konulabilecek vergi, resim veya harçlarla sigorta sözleşmesinde gösterilen idare masrafı sigorta ettirene aittir.

Tebliğ ve İhbarlar

Madde 19- Sigorta ettirenin veya sigortalının ihbar ve tebliğleri sigorta şirketinin merkezine veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acenteye, noter aracılığıyla veya taahhütlü mektupla yapılır.

Sigorta şirketinin ihbar ve tebliğleri de sigorta ettirenin veya sigortalının poliçede gösterilen adresine, bu adreslerin değişmiş olması halinde ise sigorta şirketinin merkezine veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acenteye bildirilen son adresine aynı suretle yapılır.

Taraflara imza karşılığı olarak elden verilen mektup veya telgrafla yapılan ihbar ve tebliğler de taahhütlü mektup hükmündedir. Hasarın vukuuna ve tamire başlamaya ait ihbarın önceden mutlaka telgrafla yapılması şarttır.

Ticari ve Mesleki Sırların Saklı Tutulması

Madde 20- Sigortacı, sigortalıya ait öğreneceği ticari ve mesleki sırların saklı tutulmamasından doğacak zararlardan sorumludur.

Yetkili Mahkeme

Madde 21- Bu poliçeden doğan ihtilaflar sebebiyle sigorta şirketi aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, sigorta şirketi merkezinin veya sigorta akdine aracılık yapan acentenin ikametgahının bulunduğu veya hasarın vukua geldiği, sigorta şirketi tarafından açılacak davalarda ise, davalının ikametgahının bulunduğu yerin ticaret davalarına bakmakla görevli mahkemesidir.

Zaman Aşımı

Madde 22- Sigorta sözleşmesinden doğan bütün talepler 2 yılda zaman aşımına uğrar.

Özel Şartlar

Madde 23- Bu Genel Şartlara, varsa bunlara ilişkin klozlara aykırı düşmeyen özel şartlar konulabilir.